

consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

TRADIȚII ÎN JUDEȚUL GALAȚI

Tradiții în județul Galați

Aplecate

Omul se îmbolnăvește de aplecate când mănâncă din lăcomie, pe foame, pe oboseală, o mâncare ce nu-ți place sau strică. Se simte greu la inimă, îi este greață, varsă, se îngălbenește și transpiră.

Bolnavul se freacă pe mâini, de la încheieturi în sus, pe pereții nasului, pe tâmpile cu stupit, oțet, săpun și se descântă:

Plecate, plecăcioase
Ieșiți din oasele ce-s sănătoase
Voi freca cu mâna mea cea grasă
Și-nainte și n-apoi
Până nu s-alege nimica de voi
Plecate pe foame,
Plecate pe sete,
Cheie, să răscheie
Să rămână (*numele persoanei*)
Curată, strecurată
Ca argintul curat
Ca Maica Domnului
Ce-a lăsat.

descântec de aplecate, Berești (inf. Toader Maranda, 57 ani, 1998)

Junghiul

Junghiul te apucă din răceală, din vânt rău, din deochi, din farmec ș.a. Pe locul unde te ține, se pune o legătură din pâine muiată în vin roșu. Se unge o hârtie albastră cu miere; pe deasupra presări fire de tutun și o pui la junghi.

Când copiii au junghi și nu știi unde-i, căci nu pot vorbi, iei un gălbenuș de ou și-l porți pe tot corpul bolnavului până se sparge. Acolo îl ține junghiul. Se amestecă apoi gălbenușul cu tămâie și, punând peste aceasta puțini câlți, se leagă.

Se bea oțet în care s-a pus piper roșu pisat și sare. Se pune pe locul unde ține junghiul balegă de bou coaptă în vatră. Se face o legătură cu crăiță fiartă cu piper negru, zeama îngroșată cu făină de porumb sau grâu. Pe deasupra, legătura se unge cu grăsime de porc.

O plecat nouă meșteri mari,
Cu nouă topoare,
Nouă ferăstraie,
Nouă cuțite,
Ca să scoată junghiul
De la (*numele persoanei*)
Și el să rămână
Curat, luminat,
Ca Maica Domnului
Din cer l-a lăsat.

descântec de junghi, Buciumeni (inf. Aftinia Angheluță, 84 ani, 1988, Culeg. Neculai I. Staicu)

Brâncă

Se îmbolnăvesc de brâncă cei ce fac leșie și se spală marțea și joia. Ca să fii ferit de brâncă, trebuie să mănânci brândușe de toamnă. Se spală trupul bolnavului cu zeamă de săpunul-porcului fiert în apă. Din câlți de cânepă se fac nouă legături mici, în cruce, legate cu ață roșie, care erau aprinse, afumându-se bolnavul cu ele. În același timp se spunea de nouă ori:

Nu pârllesc porcul
Pârllesc brâncă, roșăța și peritu.

descântec de brâncă, Braniștea (inf. Pavel Aurica, 1999)

Tradiții în județul Galați

Deochiul

Credința în puterea magică a privirii unor oameni, femei sau bărbați, înzestrați cu dar demonic, având drept consecință îmbolnăvirea persoanei deochiate, este foarte veche, cvasiuniversală și încă foarte vie, chiar și în zilele noastre. Deochiați pot fi atât oamenii, cât și animalele, mai ales cele frumoase.

Se sting în apă neînchipuită trei, șapte sau nouă cărbuni: cărbunii se vor lăsa la fundul vasului dacă bolnavul zace de altă boală. Apa neînchipuită este aceea care se aduce de la fântână fără a vorbi. După credințele culese de Tudor Pamfile, *ea se aduce și noaptea de la fântână; îngerii păzitori ai oamenilor scaldându-se noaptea în fântână, spre a se curăți, femeile, venind la apă, varsă întâi o găleată, căci în apă se află și lucruri bune, rele și apoi iau pentru leacuri și pentru casă.*

Fugi deochi
dintre ochi
că te-ajunge vântul
te tochești ca untul
să rămâie (*numele celui descântat*) luminat
ca Maica Precista
ce l-a lăsat

descântec de deochi, sat Cuza-Vodă, com. Slobozia Conachi (inf. Vasile Dobre, 78 ani, 2000)

Năjit

Pentru a nu suferi de năjit: când vii de la biserică în ziua de Florii, să te lovești cu salcie peste urechi, să nu spui colindul sau plugul după Bobotează. De asemenea, mamele să nu iasă cu udul, având copiii în brațe, căci aceștia capătă năjit.

Năjât tâlpăjât
Fugi de mamă, fugi de tată
Fugi năjât
Din fundul capului
Din fundul urechii
Din sfârcul obrazului,
Să rămâi curat, luminat
Ca Maica din Cer lăsat.

descântec de năjât, loc. Fundeni (inf. Lupu Constantina, 59 ani, 1998)

Pocitură

Te pocește și te sfredelește mai ales la Rusalii. În această zi să nu râzi, căci rămâi cu gura strâmbă. Cine muncește la Oarbele - șchioapele (lunea de dinaintea Rusaliilor), la Buciumul Rusaliilor (a opta joi), la Joia Mânioasă este pocit. Ca să nu te pocească, să te culci, înspre Rusalii și în seara de Rusalii, cu pelin sub cap, iar a doua zi să-l porți în brâu. Cine e pocit sau luat de Rusalii să se afume cu pelin uscat.

O plecat (*numele persoanei*)
Pe cale, pe cărare,
S-o-ntâlnit cu nouă apostoli mari,
Pe cai încălecați,
Babă mare căutați.
Inima i-o luat,
S-o lichit, s-o răsădit,
Ca mierea-n știubei
Ca busuiocul în grădină.

descântec de pocitură, Buciumeni (inf. Lionora Cârcei, 93 ani, culeg. Neculai I. Staicu, 1998)

fragmente din *Practici străvechi la sfârșit de mileniu - descânțete și folclor medical*, Cati Motea, editura Dominus, 2001, Centrul Cultural „Dunărea de Jos”

Emoția estetică - factor de homeostazie

*Frumusețea nu este niciodată superficială.
Ea este o fereastră deschisă spre gândire.*

Michael Bisson

*Frumosul este manifestarea legilor
tainice ale naturii, care în lipsa lui
ne-ar rămâne de-a pururi ascunse.*

J.M. Goethe

Percepția frumosului produce o emoție pozitivă
- emoție estetică.

Această emoție poate avea conotații organice vegetative extrem de intense, ducând la sincopă - este așa numitul sindrom Stendhal, după numele marelui scriitor copleșit emoțional în fața operelor de artă din Italia. O emoție artistică cu intense conotații vegetative este așa numitul „frison musical”.

Două întrebări la care a fost dificil să se răspundă sunt ce anume reprezintă „frumosul” și dacă percepția acestuia este specific umană.

În evoluția speciei umane, producția artistică a apărut relativ târziu. Sculpturi legate de cultul fecundității apar la sfârșitul paleoliticului 35.000 ani î.C.

În urmă cu 29.000 ani, apar primele figurine steatopigice, „Venusuri”, răspândite din Europa până în Siberia. În 23.000 î.C., apar formele artei rupestre.

Arta parietală a paleoliticului și a omului de CroMagnon a debutat acum 30.000 de ani și a durat douăzeci de milenii.

Această artă a dispărut odată cu neoliticul, moment în care vânătorii-culegători și-au lăsat stilul de viață nomad.

Ce mobil a avut această formă de manifestare artistică?

Totemism, șamanism, magie legată de vânătoare, un anume mod de reprezentare a lumii?

Din 1970, cercetările scoțianului Alexander Thom legate de monumentele megalitice au arătat importanța preocupărilor cosmologice

ale predecesorilor noștri și cultul legat de mișcările astrelor.

Cercetătoarea franceză Chantal Jeques-Wolkewiez a arătat că formele artei parietale reprezentau consemnări astronomice.

În perioada de debut a artei parietale (acum 35.000 ani), erau preferate peșterile orientate spre răsăritul sau apusul soarelui în momentul solstițiului de iarnă, cu 22.000 de ani în urmă au fost preferate cele legate de solstițiul de vară.

Grotele orientate spre iluminare la echinocțiu erau repartizate aleatoriu în timp.

Ar exista și constelații figurate pe pereții grotelor.

CroMagnoul apare ca un excelent vânător, bun prelucrător al unui material dur precum silexul, desenator, chimist (obținerea prin controlul temperaturii a pigmentilor și uneltelor) și preocupat de astronomie (căci vremurile anului erau legate de migrația animalelor de pradă).

Deci, astronomia nu s-a născut acum 6000 de ani în Mesopotamia, ci mult mai devreme.

Încă din 1957, B. Rensch a arătat că primatele sunt sensibile la estetică. Oricum, azi se știe că maimuțele au o certă preferință pentru imagini ce prezintă regularitate și simetrie.

Primate nonumane au produs artă; cimpanzeul Congo picta, picturi suficient de interesante ca și Picasso să achiziționeze dintre ele.

Antropologul Desmond Morris consideră că aceste aptitudini artistice sunt legate de aptitudinea ludică și de explorare a primatelor.

Pe de altă parte, estetica este legată de același fitness care guvernează tot și toate (Etcoff N.). Trăsăturile regulate și simetrice atrag ca predictorii ai sănătății și vigorii, astfel că preferința animalelor pentru regulat și simetric ar avea finalitate reproductivă.

Faza de pre-artistic la om era sensibilitatea față de regulat și simetric și decorarea uneltelor (de tip lame bifațate) în această modalitate.

După P. Winkielman (Universitatea California, San Diego), **frumusețea** este un produs mai degrabă cultural decât universal: ce considerăm frumos

corespunde cu ce am fost antrenați să vedem. Ne atrage apropierea de prototip.

Diferitelor preferințe estetice le corespunde o bază neuropsihologică. Perceperea „frumuseții” duce la activarea cortexului cerebral orbitofrontal medial, a girusului singular anterior și a cortexului parietal stâng.

Cortexul orbitofrontal este activat și de gusturi și mirosuri care produc plăcere, muzică plăcută, droguri de tipul cocainei, stimuli ce excită sexual sau de întâlnirea cu o persoană îndrăgită la modul platonice.

Există unanim răspândită o preferință pentru simetrie.

De ce este preferat masculul simetric?

Această preferință se întâlnește atât la vertebrate, cât și la nevertebrate.

Preferința estetică este determinată evolutiv și legată de fitness (Cezilly F.). Simetria bilaterală dreapta-stânga este perturbată dacă în cursul dezvoltării ontogenetice apare un stres.

Există o corelare clară între gradul de simetrie a indivizilor și calitățile lor intrinseci (capacitatea de supraviețuire, fecunditate).

Echipa de cercetare a lui R. Tornhill a arătat că bărbații cu fața mai simetrică erau considerați mai atrăgători de către femei.

Există o corelație pozitivă între gradul de simetrie a corpului și vârsta primului raport sexual, ca și numărul de parteneri sexuali în decursul vieții.

Aceiași autori susțin că femeile ar avea în cursul unui raport sexual cu un bărbat cu nivel ridicat de simetrie un orgasm mai intens, ceea ce ar crește șansele fertilizării.

O întâlnim la păsări, la cimpanzeu, la om, în cadrul celor mai diverse arii culturale: cultura anglo-saxonă, chineză sau nigeriană.

Există o certă preferință estetică pentru „deja cunoscut”, care are o bază structural funcțională legată de emisferul stâng cerebral.

Există și dovezi ale implicării unor arii cerebrale în anumite stiluri artistice.

Persoanele ce sunt mai performante în activități ce implică emisferul stâng (producerea de cuvinte, operații secvențiale) au o certă preferință pentru realism.

Persoanele mai performante în activități solicitând emisferul drept (operații spațiale sau de sinteză) preferă stilul abstract.

În pictură, portretistica solicită girul fusiform (regiunea specializată în identificarea facială), iar peisagistica solicită cortexul parahipocampic (arii activate de stimuli de natură spațială).

Dicotomia emisfer cerebral drept - emisfer cerebral stâng se manifestă adesea în reacțiile

noastre estetice; „îmi place, dar nu pot spune de ce”.

Opera de artă este apreciată de emisferul drept fără a se reuși să fie analizată de cel stâng.

Este lipsa punctuală de acord între spiritul nostru sensibil și spiritul critic. Această opoziție este deseori exploatată de publicitate (ce se strecoară astfel în Eul nostru fără a fi legitimată de către spiritul critic).

Este greu de definit frumosul și care este esența frumosului pentru diverși indivizi. Pentru unii, esențială este simetria, pentru alții, forța, realismul sau capacitatea operei de a dezvălui realitatea (arta ca formă de cunoaștere).

Abordând estetica (într-o modalitate structuralistă) ca un element biologic major, marele biolog francez al secolului XX Henri Laborit (chirurg care a introdus în biologie conceptul fundamental de reacție oscilantă postagresivă) o considera ca un element major antientropic, o componentă majoră a homeostaziei care definește specia umană.

„Estetica este o creație neocorticală deschisă spre o infinitate de structuri universale”, afirma Laborit.

„Estetica, mijloc de investigare a structurilor este singura modalitate reală a armoniei dintre om și natură, imersarea sa în natură și conștientizarea acestei armonii”.

Estetica este o dotare umană esențială, căci capacitatea omului de a învăța se bazează pe teoria spiritului (înțelegerea a ce gândește altul, limbaj) și estetică (Premack D.).

Esteticul este o formă de cunoaștere. Conform filosofului american R. Rorty, de-a lungul istoriei sale, filosofia occidentală a căutat zadarnic cunoștințe absolut certe. Ei au eșuat în fața unor filosofi „edificatori” precum Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger, Foucault care se ocupă de cultură, istorie, trăiri estetice și transformare de sine. „Ei își transmit ideile în mod ironic și metaforic, prin aforisme, formulări satirice, narațiuni și meditații poetice” (Klepp L.).

Nietzsche, proclamând pierderea a tot ce era mai presus de întâmplare, de circumstanță, propunea ca soluție pentru individul pierdut în fața neantului, un ideal de energie creatoare, temperat de fatalism ironic și dând valoare vieții printr-o formă estetică satisfăcătoare.

După Martin Heidegger, arta este punerea în operă a adevărului. Concis, profetic, dar poate prea optimist, Feodor Dostoievski lansa celebrul și poate neînțelesul: „Frumusețea va salva lumea”.

* *Medicină și cultură*, Nicolae Bacalbașa, Diana Popa, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2010

Credințe și superstiții despre vreme

Credințele magice sau superstițiile sunt fenomene de natură intelectual-afectivă (care alături de practicile sau riturile magice ce conțin pe lângă o superstiție și o acțiune) amenințate cu dispariția din cauza caracterului lor abstract. Se pare că salvarea apare pentru ambele cazuri în puterea de plasticizare a mitului.

Dar care este procedeul de plasticizare al superstiției? Există, să zicem, credința magică sau superstiția că dacă întâlnești în drum o pisică neagră, ți se întâmplă ceva rău. Credința enunțată în felul acesta abstract nu impresionează prea mult. În cazul

când se povestește că astfel de nenorociri s-au întâmplat în mod real cutărei persoane, insistându-se asupra detaliilor, efectul psihologic în mentalitatea omului magic este cu mult mai pronunțat. Dar dacă pentru unele povestiri pot exista elemente reale, de pildă coincidența între întâlnirea cu o pisică și o nenorocire, pentru altele, se poate preciza că sunt create întru totul pentru a servi principiului de plasticizare a superstiției. Sufletul omului devine mai sensibil pentru înregistrarea superstiției în momentele de emoție provocată de povestirea magică. Deci plasticizarea creează o stare de emotivitate magică care constituie mediul favorabil de conservare și înflorire a superstiției, realizându-se un fel de autoinducție magică.

Gerar (ianuarie) - Dacă în ziua de Anul Nou cerul se va înroși spre răsărit, e semn că va fi un an ploios. Dacă bate Crivățul la Bobotează, va fi an bogat. Noaptea de Anul Nou de va fi lină și senină, an bun

prorocește. Ianuarie moale aduce primăvară friguroasă. De va tuna în aceste zile, plugarii vor avea pagube în semănături. În 14 ianuarie de va fi senin, anul va fi bun. De va fi tulburat, înseamnă boală la dobitoace. Ploaia vestește scumpete, iar apa multă - vin puțin. Luna plină de Sf. Vasile înseamnă că va fi un an bun, roditor. În ziua Anului Nou de va fi cerul roșu sau zorile spre răsărit, înseamnă război în acel an și ploi vor fi. Iar de va străluci soarele frumos, arată că va fi anul bun. La fel și noaptea Anului Nou de se va întâmpla să fie luminoasă și fără vânt, înseamnă an bun. În ziua de Bobotează, de va străluci soarele, an bun va veni, iar de va fi negură, mulți oameni vor muri. Iar de va ninge sau va ploua, nerodire sau scumpete de pâine înseamnă.

Făurar (februarie) - Zăpada în Faur întărește semănăturile. Faur urât și luna mai frumoasă e an mănós, dacă nu-i înghețul prea mare. Apele curgătoare calde vestesc ger. Dacă în ziua de 2 februarie (Întâmpinarea Domnului) este cald și umed, atunci este semn că va urma o vară călduroasă și îmbelșugată. Dacă este frig sau viscol, vara va fi friguroasă și neroditoare. Dacă ziua de 16 (Pamfilie) va fi cu soare, va urma încă iarnă în putere. Viforele ce nu vin în Faur se răzbună la Paști. Negura din apus arată ger. La Dragobete (24 februarie), iese ursul din bârlog și de-și va vedea umbra, intră iarăși în culcuș și doarme încă șase săptămâni; în acest caz, chiar atât mai durează iarna. Iar dacă nu-și vede umbra, atunci rămâne afară și iarna se sfârșește. Dacă în ziua Întâmpinării Domnului va fi luna luminoasă, bun și roditor va fi acel an și zăpadă va cădea. În ziua preacuviosului Martinian, de va fi frig și ger, 40 de zile va fi frig și ger.

Mărțișor (martie) - De va fi frig în 7 martie, vine iarna cea mică. De multe griji va scăpa plugarul, dacă în noaptea de Bunavestire va fi senin. Martie răcoros aduce an mănós. Cu cât mai uscat va fi martie, cu atât mai umed va fi aprilie. Zăpada la sfârșitul lui martie împruținează vinul. Roua din martie se face ploaie în aprilie. Tunete în martie arată un an mănós. Pulberea de pe drum se cântărește în aur. Dacă tună în ziua de 9 martie, vara va fi roditoare, iar dacă tună înainte de acea zi, nu va fi. Dacă broaștele cântă în ziua de 17 martie (Alexiile), primăvara va fi frumoasă și

călduroasă și nu are să mai ningă și nici să înghețe. Dacă găngăniile și rozătoarele ies înainte de Alexii sau dacă broaștele cântă înainte de acea zi, atunci se spune că o să dea înghețul, ca să le înghețe și lor gura.

Prier (aprilie) - Prier frumos, mai viפור. Prier umed aduce binecuvântare. Negura din aprilie, la răsărit și miazăzi, e semn bun. De tună în aprilie, nu te mai teme de ger. Prier frumos, vară furtunoasă. De vor fi flori multe de vișin, trage nădejde la vii. Prier priește când plouă și ninge.

Florar (mai) - Roua de seară și răcoarea din mai e binecuvântare. Roiul din mai prețuiește un car de mălai. Gândacii mulți vestesc un an mănos. Mai ploios, iunie frumos. De e brumă între Sf. Gheorghe și Armindenii (1 mai), va bruma și între Sânta-Mării. Când sunt greieri mulți, va fi fân puțin. Tunetele dese arată an roditor. Ploaie din mai dă fân destul, pâine și vin bun. Rusalii ploioase, culesuri frumoase.

Cireșar (iunie) - Iunie mai uscat decât umed umple buțile cu vin. Oamenii și vântul de iunie curând se schimbă. Iunie umed și rece strică întreg anul. Călătoria furnicilor vestește timp bun. Omizile multe sunt semne de vin și grâu mult. Săritul peștilor vestește furtună. De sunt bureții iuți, iarna viitoare are să fie ușoară. Rusalii umede - Crăciun gras. În ziua nașterii Sf. Ioan Botezătorul, dacă va fi soare, înseamnă vreme bună la secerat și cosit; iar dacă în acea zi va fi ploaie sau negură, așa va fi în vremea secerei, mai mult va fi senin. De va tuna în această lună, rod bun va fi, iar vitele vor rămâne sterpe.

Cuptor (iulie) - Căldura mare din iulie înseamnă an bun. Dacă păianjenul își rupe pânza în două, va ploua. Dacă luna plină are curte la miazăzi și răsărit, urmează timp senin, statornic. Mușuroaiile de furnici mai ridicate ca de obicei vestesc iarnă grea. Ce nu poate coace iulie, nu pot frige nici lunile ce vin. La 15 iulie de va tuna cu un ceas mai înainte de miazăzi, înseamnă iarnă devreme; iar cu un ceas după miazăzi, înseamnă iarnă târzie. Dacă în 15 este soare - va fi iarnă de mijloc, însă cu mari răceli, iar de va fi ploaie, va fi iarna cu ploaie; iar dacă va fi și senin, și ploaie, va fi și iarna amestecată.

Măsălar (august) - Negura de pe livezi și râuri, de se arată după apusul soarelui, înseamnă timp bun și statornic. Ploaia din august subțiază vinul. Vânturile din miazănoapte aduc timp statornic. Dacă timpul în ziua de Fotie (12 august) va fi frumos, și toamna va fi la fel. Dacă barza croncăne, plouă. Dacă sunt alune

multe, va fi iarnă grea.

Răpciune (septembrie) - Toamnă caldă, iarnă lungă. De cade grindina înainta de Sf. Mihalîn, iarna se pune curând. Răpciune cald, Brumărel rece și umed. După Sf. Maria, să nu porți pălărie. Tunetul din septembrie vestește mult omăt în Faur și an mănos. Plecarea timpurie a rândunelilor înseamnă că și iarna vine curând.

Brumărel (octombrie) - Brumărel și Mărțișor sunt luni surori. Cu cât frunzele arborilor cad mai curând, cu atât mai roditor va fi anul următor. Gerul și frigul din octombrie înlănzesc pe ianuarie și Faur. Șoarecii de câmp de se trag către sat, iarna e aproape. Neaua și frigul de octombrie aduc ianuarie moale. Când arborii țin frunza mult, iarna e departe, dar va fi grea și anul următor vor fi multe omizi.

Brumar (noiembrie) - De plouă la începutul lui Brumar, săptămâna Crăciunului va fi geroasă. Brumar se potrivește cu Mărțișor. Neaua multă de pe pomi înseamnă muguri puțini de cu primăvară. Șoarecii de câmp de se mai arată, iarna e departe.

Indrea (decembrie) - De se arată multe găște sălbatice și iepurii se apropie de sat, va fi iarnă grea. Decembrie geros la început ține gerul zece săptămâni. Moș Crăciun zăpădos prevestește an mănos. De va fi Crăciun ploios, vor fi și Paștile friguroase. Indrea geros aduce an mănos.

Dacă Nașterea Domnului pică duminica, iarna va fi caldă. Primăvara ploaie, vara secetoasă, toamna ploioasă și vânturoasă. Dacă Nașterea Domnului pica lunea, iarna va fi de mijloc, nici cald, nici frig, primăvara ploioasă și bună, vara cu ploi multe și vânturi, toamna bună și secetoasă. Dacă Nașterea Domnului pică marțea, iarna va fi iute, grea și mare și zăpadă destulă. Primăvara ploioasă și vânturoasă, dar bună, vara de mijloc, dar nu va fi bună. Toamna secetoasă, viile proaste. Dacă Nașterea Domnului pică Miercurea, iarna va fi tare și cu mari furtuni. Primăvara este ploioasă. Vara frumoasă. Dacă Nașterea Domnului este joia, iarna adeseori va ploua; va fi vânturoasă și tare, gheață va fi multă. Primăvara cu vânturi și ploioasă. Vara frumoasă. Toamna ploioasă. Dacă Nașterea Domnului este vinerea, iarna va fi statornică, grea și năprasnică, primăvara ploioasă și bună. Vara statornică și în vremea secerișului va fi ploaie. Toamnă bună și secetoasă. Dacă Nașterea Domnului este sâmbăta, iarna vor fi neguri, zăpadă multă, vânturi și frig. Vara bună și toamna secetoasă.

material din arhiva CCDJ (Cati Motea)

Obiceiuri de primăvară în zona Galațiului

La Braniștea, în prima zi a lunii Martie, fetele și nevestele își atârnă la gât, la mână sau își prind în piept un șnur format din două fire: unul roșu și unul alb - mărțișorul. Șnurul îngemănează cele două culori ca simbol al forțelor vitale: roșul - foc, sânge, soare; alb - specific limpezimii apei, norilor, pomilor în floare.

(cules de Mihai Gheorghe de la Mihai S. Iordan, Braniștea)

În satul Hanu Conachi, de mărțișor (făcut din ață albă răsucită cu arnici roșu) se agăța un bănuț găurit și era purtat la mână, acoperit de mânecă, ca să nu fie văzut de soare; în acest sens existând credința că dacă razele soarelui ar fi ajuns la el, cel care-l poartă va fi părlit de soare toată vara. Se purta până în ziua de Florii, dimineața, când se lăsa pe un trandafir, spunându-se în gând:

Mărțișor, mărțișor,/ Eu te leg la trandafir/ Să fii frumoasă ca floarea trandafirului.

(Costina Sava - bibliotecar, Hanu Conachi)

Bătrânele din Tulucești obișnuiau să împletească un șnur din două culori (alb cu roșu, alb cu negru și, deseori, roșu cu negru), pe care îl legau la gât, iar copiilor la mână (atât băieților, cât și fetelor), pentru a fi feriți de rele, să aibă noroc, iar fetelor să le aducă noroc în dragoste. Se legau mărțișoare și la florăria caselor (la intrarea principală), la coarnele vitelor, la ușa grajdurilor, pentru ca toate acestea să aibă parte de protecție, belșug, soare și sănătate. După 10, 20 sau 30 de zile, se agăța mărțișorul într-un pom roditor (de regulă într-un măr), pentru roadele pomului și fericirea purtătorului.

Credința populară spune că Sfinții Mucenici l-au rugat

pe Dumnezeu să aibă grijă de săraci și de morții care n-au primit pomeni peste an, iar Dumnezeu le-a spus Sfinților să facă covrigei cu chip de om, unși cu miere, care să fie dați copiilor.

(Amelian Chirilă, Tulucești)

În comuna Rădești există credința populară că la începutul lui Martie, Soarele, în carul lui de foc tras de 9 bidivii, își schimbă drumul lui pe bolta cerească, ajutat de Sfânta Evdochia: dacă merge spre sud, vremea va fi călduroasă, iar de merge spre nord se va face frig și totul va fi acoperit de poduri de gheață.

Legenda spune că Dochia, care era o babă rea, îi dădea de făcut nurorii lucruri aproape imposibile: să spele lâna neagră până se face albă, să care apă cu ciurul, să-i aducă fragi în luna lui Februarie.

Văzând fragii, baba Dochia a crezut că a venit

primăvara și, îmbrăcându-se cu cele 9 cojoace, a plecat cu turma de oi și capre pe munte în căutarea unui loc de pășunat. Pe măsură ce urca, lepăda câte un cojoc. Când a ajuns în vârful muntelui, lepădând și ultimul cojoc, l-a batjocorit pe Martie care, supărat, a împrumutat 3 zile de la Februarie și a dat un ger care a înghețat-o pe baba Dochia, transformând-o în stană de piatră. De aceea Februarie are doar 28 de zile.

O altă legendă spune că pe vremuri, lemnele din pădure care erau tăiate de oameni alunecau singure la vale până în gospodăriile fiecăruia. Baba Dochia a încălecat pe un buștean și a ajuns mai repede acasă.

Aceste lucruri au mâniat pe Dumnezeu, care i-a pedepsit de atunci pe oameni să care lemnele cu spatele.

(cules de Florența Porumb de la Toma Novac, 90 ani, Rădești)

La Cavadinești, în ziua de Sfântul Toader, se fierbe grâu și porumb pentru ca recolta să fie bună și se mănâncă boabe fierte cu miere de albine pentru a distruge dăunătorii acestor cereale. Se mai prepara și covasă. Aceasta era făcută din făină de porumb, cernută prin sită deasă, în amestec cu făină de grâu, care se opărea cu puțină drojdie. Era lăsată la căldură până se acrea puțin, apoi se pune la fiert, obținându-se un fel de terci.

Tot în această zi, care este și ziua cailor Sfântului Toader, fetele spun, în timp ce joacă și sar, împletindu-se și despletindu-se, un descântec:

Toadere, Sân Toadere/ Ia cosița iepelor/ Și o dă fetelor./ Toadere, Sân Toadere/ Fă cosița fetii/ Cât codița iepii.

(Lenuța Tăune, Cavadinești)

Locuitorii Bălenilor leagă sărbătoarea de Sfântul Toader de practici de stimulare a creșterii părului:

„De Sfântu' Toader ne spăla mama pe cap cu leșie și zicea: *Toadere, Sfinte Toadere,/ dă codița fetelor/ cât codița iepelor.* Apoi tăia vârful părului și-l arunca pe apă curgătoare.”

Începutul primăverii era marcat de localnici prin împletirea unor șnururi din fire de lână roșie și albă, de care se prindeau bănuți găuriți. Șnurul era legat de încheietura mâinii ori la gâtul copiilor și purtat până la sărbătoarea Floriilor: „Puneam un fir de lână roșie și unu' de lână albă și ne legam la mână ori la gât. Erau legați bani de-aceia cu bortă și la Florii puneam lâna în pom și cu banii ne duceam să cumpărăm bomboane.”

În zonă există tradiția ca de ziua Sfinților Mucenici să se bea 44 de pahare cu vin. Fiecare pahar reprezintă câte una din cele 44 de zile de iarnă. În această zi, se mergea la târg în orașul Târgu Bujor pentru a se cumpăra haine noi, absolut obligatorii pentru Paști.

(Comuna Băleni - Studiu monografic complex, ed. Eurodidact, 2003)

Proorul Sfântului Gheorghe

Sfântul Gheorghe este venerat în sudul Moldovei ca protector al manei vitelor și al câmpului, sărbătoarea religioasă polarizează o serie de practici având caracter apotropaic.

Numeroase biserici din Eparhia „Dunărea de Jos”, între care și Catedrala din Tecuci, au hramul Sfântul Gheorghe, iar din 1995, marele mucenic a devenit patronul municipiului Tecuci.

Tinerețea și spiritul de sacrificiu în slujba dreptei credințe, precum și ipostaza ecvestră a sfântului au impresionat adânc spiritualitatea populară, care i-a îmbogățit aura sacră cu legende, datini și obiceiuri. Ca purtător de biruință și protector al oștilor, Sfântul Gheorghe a fost venerat de drept-credinciosul domn Ștefan cel Mare, care și-a înnobilit steagul de nuntă cu icoana sfântului și o rugăciune plină de pioșenie.

Învingător al balaurului antropofag și eliberator al izvoarelor, Sfântul Gheorghe a polarizat sub semnul sfintei sale sărbători practici de protejare și stimulare a manei. **Proorul** (lat. per rorem) desemnează practicile de preservare a gospodăriei și a vitelor împotriva „luătorilor de mană”, stimularea sănătății și a vitalității prin spălătul cu rouă, bătaia cu urzici, priveghiul și sacrificarea mielului, conservarea rodului pământului, precum și purificarea comunității prin consumul ritualic al sângelui de miel amestecat cu vin.

„Împrouarea” casei se face prin împodobirea gospodăriei și porților cu crengi verzi de salcie, stejar și „urda vacii”, pentru a apăra gospodăria de practici malefice prin care se lua „mana vacilor”, „vlaga boilor”, „sporul casei”. Brazda verde se pune pe prag sau împreună cu ramuri de salcie și vin se așeza la capătul patului, pentru a stimula armonia conjugală. Sătenii își „împrouau” mijlocul cu cercuri de salcie, pentru a fi „tari de șale la prășit și secerat!”.

Stăpânii de oi făceau „priveghiul mielului” la stână, „la poarta țării”, „în capul lotului”. Acest obicei, atestat în perioada interbelică, avea ca elemente definitorii focul, veghea, sacrificarea mielului și consumarea sângelui amestecat cu vin pentru purificarea și stimularea vitalității participanților.

Obiceiul este specific zonei Tecuci și a fost atestat anterior de cercetătorul Eugen Holban.

Informatoarea Susanu Niculina, de 74 de ani, din

satul Slobozia, prezenta în 1997 priveghiul mielului: „Înainte de război, stăpânii de oi făceau șezătoare la priveghiul mielului. Adușea un n'iel negru șâ-l găteam cu flori. Ne cinsteau cu azimă, ghismană, mălai, berbeci de păpușoi și y'n. Noi spuneam porojăanii și jucam la foc până-n ziuă. Stăpânul tăia n'ielu', strânjeam sânjili-ntr-o strachină și-l amesteca răpidi cu y'n roș. Beam toți din el pentru sănătați și spor la oi și trimiteam un băiet călare-n sat sî ducî y'nul șela la oameni cari zășea”.

La miezul nopții, bărbații înconjurau călare loturile și izlaurile, sunau din corn sau din tălângi pentru a anula efectul

vrajilor de luare a manei.

Mana putea fi luată de femei care colindau goale și despletite prin semănături sau pe izlaz, rostind descântece și adunând roua cu un săculeț de pânză legat de picior. Cu roua stoarsă într-o oală de lut, acestea stropeau și adăpau vacile lor sau o „vacă de lemn”, transferând acestora mana. Femeile suspecte de astfel de practici sunt și astăzi blamate și marginalizate în comunitatea sătească.

Spre dimineață, perechile de tineri săreau peste foc, sperând să se căsătorească în toamna următoare. Participanții la priveghi se spălau cu rouă sau chiar se rostogoleau dezbrăcați pe semănături, să devină mai viguroși.

Tinerele semănau „busuiocul” fetelor în tăcere, „grăpând” peste semințe cu poala cămășii și udându-le cu apă cărată cu gura. Când înflorea, busuiocul era cules, păstrat la icoane și utilizat în vrăji de dragoste sau în ritualul de nuntă.

Considerat „cap de primăvară”, la Sfântul Gheorghe „se încheia țarna” (se termina semănatul). Erau tocmiți „țárnari” (paznicii semănăturilor) și se întemeiau stânele. Învoielile verbale se făceau în „median” (vatra satului), după slujbă și erau valabile până la Sfântul Dumitru, când se încheia anul agricol.

Coexistența practicilor precreștine cu sărbătorile unor sfinți atestă un transfer de autoritate dinspre profan spre sacru, care pledează pentru spiritul tolerant al Bisericii Ortodoxe Române față de vechimea și diversitatea datinilor care îmbogățesc spiritualitatea națională.

Profesor Mariana Chiriță, Tecuci

Ocupații și tradiții în luna lui Prier

În fiecare an, la 23 aprilie este sărbătorit **Sfântul Gheorghe**. În ajunul sărbătorii, se împodobesc intrările, casa, curtea, cu ramuri de salcie (recunoscute pentru calitățile lor magice) - obicei numit proorul Sfântului Gheorghe.

Ziua de Sfântul Gheorghe era ziua în care oamenii aduceau oile la cioban. Se puneau salcie la porți, la deregii caselor, ca să nu vină strigoaicele noaptea, călărind vitele și luându-le mana. Unii bătrâni frecau ușa grajdului cu usturoi sau/și cu leuștean verde pentru a alunga strigoaicele. Fetele făceau vrăji de dragoste, iar femeile dădeau lapte de pomană tot pentru a avea din belșug.

La Hanul Conachi, de Sfântul Gheorghe, (în cazul în care nu era duminică), se făcea clacă la arat (câte două, trei pluguri se duceau la cei care nu puteau să are sau nu aveau cu ce).

La Rădești, se considera că Sfântul Gheorghe vine pe un cal alb și trezește totul la viață. Se făceau îngrijiri peste tot în gospodărie, iar în ajun se suna din corn, pentru a vesti oamenii de necesitatea apărării împotriva duhurilor rele; de asemenea, se aprindeau focuri în scop de purificare.

În perioada **Floriilor**, se aduceau de la biserică ramuri de salcie, care urmau a fi așezate la coardă (în interiorul casei) sau la icoană, existând credința că, în acest fel, respectiva locuință va fi ferită de fulgere și trăsnete pe toată perioada anului. Tot acum, fetele scoteau măștișorul legat la mână la 1 martie, îl duceau la râul Gerul și aruncau măștișorul în apele acestuia. În acest sens, exista credința că fata al cărei măștișor a fost luat mai repede de val se va mărita prima.

În această zi (a Floriilor), se organiza horă în curtea unuia dintre gospodarii satului și se spunea că „umblă” (în sensul că se învâрте) dulapul (leagănul). În leagăn se urcau fete, flăcăi, copii și chiar bătrâni. Doi flăcăi, care erau special plătiți pentru a învâрте leagănul, întrebau „câte roți (rotații) vrei?”. Se dădea un leu de roată sau ouă.

Tinerii se îmbrăcau în port popular, iar fetele obișnuiau să poarte flori (mușcate roșii și albe) în părul strâns în coc. Flăcăii care împăcau lăutarii comandau hore, sârbe sau valț. Se juca „hora într-o parte” sau „hora-n două părți” și se striga: „Frunză verde trei scaieți/ Hai la horă măi băieți/ Care vreți, care puteți/ Care nu mai rămâneți”.

Obiceiul datului în leagăn în ziua de Florii sau de Paști s-a păstrat se pare până la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, în timp ce obiceiul organizării horelor a rămas de actualitate aproape până în zilele noastre.

De Florii, la Tulucești se spune că: „Vin Floriile cu soare și soarele cu Florii”, cum sunt Floriile, așa va fi Paștele. Oamenii merg cu flori la biserică (în special cu măștișori de salcie), pe care apoi le lasă la icoană pentru a purta noroc.

În **Joia Mare** - a patra zi din săptămâna Paștilor, se face colivă pentru pomenirea morților. Joia din Săptămâna Mare este sărbătorită de țărani ca să nu fie expuși la înțepături și se mai numește și Joia Iepelor. Unii oameni cred că în ajunul zilei de Joi Mari umblă o iazmă cunoscută sub numele de Joimărița, pentru a pedepsi fetele leneșe care nu au isprăvit lăna de tors.

La Rădești, există credința că „Joimărița” este o protectoare a sufletelor morților, înfățișată ca o ființă hâtră, cu părul despletit și ochii mari, îmbrăcată în zdrențe. De Joia mare, sufletele morților vin printre cei vii, iar Joimărița are grijă să ocrotească morții și să le procure cele necesare în ceruri.

În ziua de Joi Mari, bătrânii se trezesc de dimineață, fac un foc mare în curte (ca să aibă o vreme frumoasă în zilele de Paști) și se merge cu tămâie la cimitir. Tot în ziua de Joi Mari se vopsesc ouăle roșii, se frământă cozonacii.

În **Vinerea Seacă** - a V-a zi din Săptămâna Mare a Paștelui - se ține post negru, existând credința în acest sens că nerespectarea ei ar aduce trăsnete, grindină și secetă.

În Vinerea Mare (Seacă) nu se seamănă, nu se plantează, căci nu rodesc holdele. Nu se spală, nu se umple borș, că vine dracul și se scaldă în apă de-ți merge rău. Când ieși dimineața din casă, să calci pe un fier, să nu te doară capul în anul acela.

Credințele, datinile și obiceiurile amintite se regăsesc în arhiva Centrului Cultural „Dunărea de Jos” și au fost culese de Costina Sava din Hanul Conachi, Mihai Gheorghe din Braniștea, Chirilă Amelian din Tulucești, Porumb Florența din Rădești, Buhoci Alina din Băleni, Cășleanu Jănica din Cavadinești, Frumușanu Bălașa din Piscu, Sorocolet Ștefan din Frumușita și membrii secției Cercetare).

Anișoara Stegaru

Se apropie vremea semănatului. Gospodarul chibzuit își ia toate măsurile, ca să nu deie greș, pierzând vremea și banii. De aceea, e de mare folos să încerce orice sămânță.

Lucrul e ușor. Unii pun pământ într-o lădiță și seamănă în el ținând-o în casă și la lumină. Se poate și mai lesne face încercarea. Se ia mușchi de pădure, se pune într-un talger și se toarnă apă ca să se umezească. Talgerul se așează pe masă, la fereastră. Semințele puse în mușchi încolțesc dacă sunt bune. Așa se pot încerca semințele de păpușoi (porumb) dacă sunt bune, pentru că în iernile geroase îngheață până și boabele de pe știuleții depozitați în coșar și nu mai au putere mare de încolțire.

Aratul trebuie isprăvit. Păpușoiul să fie apoi semănat, altfel îl prinde seceta prea plăpând. La grădinărie începe plivitul și răsăditul. Se seamănă castraveți. De acum, pământul s-a încălzit bine. Se poate pune și fasolea, mai ales dacă se aude orăcăitul broaștelor din bălți.

Livezile trebuie apărute împotriva brumei, care cade și la Sfântul Gheorghe. Printre prunii înfloriți se pun grămezi de gunoi, cărora li se dă foc înspre ziuă, când se lasă bruma. Fumul și căldura dintr-o noapte adesea apără grădina și o face rodnică. Curățirea cuiburilor de omizi din pomi duce la stărpitul omizilor și diminuarea efectului distrugător al acestora.

În această lună, este perioada Postului Sfințelor Paști. În fiecare zi de sâmbătă, inclusiv Joia Mare din Săptămâna Patimilor, femeile care au morți în familie poartă „capetele” pentru pomenirea celor plecați în eternitate. Ele aduc spre citire preotului colivă de grâu și prescuri (una în formă de cruce și una cu opt coarne sau bile) pe care apoi le împart cunoscuților.

La 23 aprilie, se sărbătorește Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință. În ajunul acestei sărbători, gospodarul aduce din luncă ramuri de salcie pe care le așează la porți, uși, pentru a întâmpina cum se cuvine Sfântul Gheorghe, ocrotitor al gospodăriei sale, al grădinii și câmpului.

Ultima duminică din postul Paștelui corespunde Duminicii Floriilor. Acum se celebrează intrarea Domnului în Ierusalim și în această zi sunt sărbătoriți toți cei ce poartă nume de flori. Ramurile de salcie, simbolul fertilității, sunt aduse în ajun la biserică, unde sunt sfințite de preot, apoi credincioșii le așează acasă deasupra icoanelor, pentru a le purta noroc.

În ziua de Florii, fetele își desprind mărtisorul și îl leagă de o ramură înflorită de copac, având ca principale dorințe: frumusețea, sănătatea și puritatea sufletească. După aceea sunt servite de către părinți cu un pahar de vin roșu, ritual la care participă toți membrii familiei, numindu-se „băutul mărtisorului”.

Mărtisorul este legat de ramura pomului înflorit în speranța că va veni o barză ca să-l ia și să îndeplinească dorințele fetei.

Se spune că prima zi de Paști va fi la fel ca cea a Floriilor, referitor la aspectul vremii.

Uneori, gospodinele leagă mărtisorul de mânerul ușii „ca să le cadă cloști”.

În cea de a patra zi a Săptămânii patimilor este Sărbătoarea de Joi Mari. Gospodinele se ocupă cu frământatul și coptul cozonacilor de Paști. Se vopsesc ouăle în diferite culori sau nuanțe, folosind și mijloace tradiționale: coji de nucă, foi de ceapă și altele. Se ornează ouăle prin aplicarea de frunze de pătrunjel, leuștean care se leagă și apoi se fierb.

În Joia Mare, se mai spune că umblă (încă din ajun) o „iazmă” numită „Joimărița” care vrea să pedepsească pe fetele leneșe la tors.

Joia Mare mai era numită de țărani și „Joia iepelor”, sărbătoare ținută de ei ca să nu fie expuși la înțepături.

(culese de la bătrânii satului Braniștea de Gheorghe Mihai)

Obiceiuri legate de Florar și sfintele Paști

Prima zi a lunii mai, cunoscută în tradiția populară sub numele de sărbătoarea „Armindenilor”, este legată, se pare, de străvechi culte ale vegetației, se aduc ramuri la deregii caselor, se bea vin cu pelin, fetele pun pelin sub pernă, iar flăcăii poartă flori la pălărie.

În sâmbăta Paștelui, după terminarea ultimelor pregătiri, creștinii merg la biserică, pentru a participa la Sfânta Înviere. La Frumușița, se aduce la Biserică un cocoș, care prin cântatul său să vestească Învierea Domnului. După slujba religioasă, aduc lumânările cu „Sfânta lumină a Învierii” acasă și le păstrează pentru a fi reaprinse atunci când plouă cu grindină sau un alt pericol amenință locuința. Înainte de a gusta din bucatele tradiționale, se pun într-o cană cu apă două ouă, unul alb și unul roșu, alături de un bănuț din metal, fiecare membru al familiei se spală cu această apă (ultimul având dreptul de a păstra moneda), se închină și iau anafură.

În prima zi de Paști, flăcăii organizați în ceată își aleg un cămăraș, împacă lăutari și merg prin sat, trecând pe la fiecare gospodar, spun „Hristos a înviat”, cântă și joacă o horă, după care sunt omeniți de gazdă cu pască, ouă roșii, cozonac și bani. La casele unde erau fete de măritat, acestea obișnuiau să ofere cetei sau flăcăului pe care îl plăcea un colac frumos, din aluat de cozonac, numit *cristată*. Acest gest reprezenta condiția esențială pentru a fi primită în hora organizată

de flăcăi în următoarele zile ale Paștelui. La horă, care începea la prânz și se desfășura până după lăsatul serii, participau alături de flăcăi și fete, atât tinerii căsătoriți, cât și bătrânii.

În săptămâna luminată, femeile împart cozonaci, pască și ouă roșii. Sunt zile de odihnă, se vizitează rudele, nu se lucrează în grădini sau la câmp. În ziua de vineri, când se sărbătorește Izvorul Tămăduirii, se stropește casa cu apă sfințită (aghiazmă), se stropesc animalele și culturile pentru a fi apărate de ploi rele sau insecte.

La Paștele Blajinilor (prima luni după Paști), se aduc la cimitir ouă roșii, cozonac și vin, se așează pe morminte și apoi acestea sunt împărțite pentru sufletul morților. Tot în această zi, se dau coji de ouă roșii și firmituri de cozonac pe albia unui râu, existând credința că în acest fel vor afla și cei trecuți în „lumea cealaltă” că au fost Sfintele Paști.

Informațiile care au stat la baza realizării acestui articol se regăsesc în arhiva Centrului Cultural „Dunărea de Jos” și au fost culese de Gheorghe Enciu din Cuca, Gheorghe Mihai din Braniștea, Amelian Chirilă din Tulucești, Ștefan Sorocoleț din Frumușița, Cășleanu Jânica din Cavadinești, Ion Horujenco, (coregraf) și membrii secției Cercetare).

Anișoara Stegaru

Braniștea - obiceiuri și datini în luna mai

Prima zi din această lună este numită *Armindeni*. Este o amintire a vechilor ritualuri romane de celebrare a vegetației. Ramurile verzi de salcie și mesteacăn sunt puse pe ușile și ferestrele caselor, având rol de protecție magică. Alteori, în același scop se plantează dinaintea casei un pom verde.

În această lună, crescătorii de oi își aleg baci și se înțeleg cu ei asupra perioadei de păstorit. Femeile ciobanilor tămâie stâna și stropesc uneltele pastorale cu agheasmă, spre a proteja oile de atacurile sălbăticiunilor sau a bolilor.

Semănatul s-a isprăvit. Nu se mai pune porumb pentru că rar va da rod. Acum este așteptată ploaia, pentru că dacă *plouă în mai, se va face mălai*.

Livezile sunt în floare. Dacă se ivesc cărbuși, trebuie făcută clacă pentru a-i aduna și ucide în zori de ziuă, deoarece *de-i lași, poame nu mănânci*.

În jurul prisăcilor, trebuie semănate flori mirositoare, dătătoare de miere. Stupii trebuie supravegheați cu atenție pentru că încep să roiască albinele și orice roi recuperat va putea forma o nouă familie, iar prisăcarul va avea de câștigat.

E luna viermilor de mătase, o bogăție lesne de avut, dar cam părăsită. Strămoșii noștri nu o ocoleau.

În prima zi a acestei luni, se bea vin cu pelin (pelin de mai). De la bunici au rămas aceste versuri cântate:

Tata Noe cel Bătrân

El a fost pui de român.

El a născut veselia

Căci a descoperit via.

Să-l slăvim, să-l cinstim

Tot cu vin, cu pelin.

Bând voioși, bucuroși

Numai vin cu pelin!

Apoi, creștinii ortodocși sărbătoresc Sfintele Paști. După ritualul religios, gospodinele împart cozonac, ouă roșii și pască. Încă de dimineață, sosind de la Înviere, membrii familiei se spală, având în cana cu apă un ou roșu și bani pentru ajutor în sănătate și prosperitate.

După-amiaza, tinerii organizează hore, chermize și baluri. Se amplasează în locurile virane leagăne cu policioare susținute de lanțuri, ce erau rotite în plan orizontal de un cal. În plan vertical, se monta un leagăn în formă de roată cu patru locuri, ce putea fi manevrat

(pentru a funcționa) de 1-2 persoane. Cei care se dădeau în leagăne, în special copiii, ofereau organizatorilor ouă roșii sau bani.

Un obicei care s-a pierdut este *Vălăritul*. Flăcăiii mergeau cu muzică (vioară, acordeon, tobă) pe la

fetele de măritat și le dedicau cântece. Primeau în schimb cozonac, ouă roșii, bani și erau cinstiți cu vin.

Informații culese de la bătrânii satului și consemnate de Gheorghe Mihai, Braniștea

Cozonăcitul

Este un obicei popular uitat în timp din satul Slobozia Conachi (Plăcinta), județul Galați

În cadrul obiceiurilor populare românești de primăvară, se include și *Cozonăcitul* sau *Bălăritul* (*Vălăritul*). Acest obicei avea loc începând cu a doua zi de Paști, până la sfârșitul Săptămânii Luminate.

Era organizat de un grup numeros de flăcăi dintre cei mai răsăriți ai satului. Ei tocmeau o fanfară de până la 16 și chiar 24 suflători (de obicei, fanfara satului sau din satele învecinate: Piscu, Lascăr Catargiu - Schela).

Grupul de flăcăi ce umbla cu *Cozonăcitul* era condus de un zaraf și se forma încă din ziua de Florii. Primea încuviințarea primarului, prin plata unei taxe, și a părintelui Parohiei Slobozia Conachi.

Cu 3-4 căruțe cu cai, frumos împodobite, aceștia parcurgeau ulițele satului, în special la fetele de măritat și la flăcăii de însurat. Nu erau „săriți” nici cei mai avuți locuitori ai satului, precum și gospodarii care erau dispuși să-i primească.

Datina începea la trei ceasuri după dimineață, cu chiote și strigăte de veselie, în cântecele fanfarei, care răsuna până în satele Izvoarele, Piscu, Cuza Vodă, Pechea. Fanfara interpreta hore și sârbe, ca: „Sârba Sfântului Spiridon”, „Hora Unirii”, „În pădure la Bălțatu” etc. Nu lipseau nici comenzile făcute de gazde. Gazdele aveau dreptul la o sârbă și o horă gratuite, restul comenzii fiind plătită.

Alaiul era primit cu plosca cu vin și cozonac. În fața casei, erau așezate mese pline cu bucate alese, după rangul fiecărei gospodării: cozonaci, pască, ouă roșii, galbene și albastre (culorile tricolorului), friptură de miel sau de pasăre, sarmale, vin. La plecare, gazda dădea zarafului unul sau doi cozonaci, o pască și ouă pentru fiecare.

La trei ore după amiază, alaiul *Cozonăciturii* ajungea la cei mai importanți boieri ai satului: Conul

Mihalache Stamboală (200 ha de pământ), Ivan Roșu, Bostănică (câte 100 ha de pământ).

Aici se zăbovea mai mult și participau și vecinii lor, precum și alți tineri ce asistau la spectacol. Se încingeau hore și sârbe, la Conul Mihalache Stamboală petrecerea era pe cinste. Se mânca, se bea și se dansa pe rupte. Nu lipsea de la petrecere nici preotul satului. Plata se făcea în cocoșei de aur, pe care îi scotea de la chimir. În afară de sârbe și hore, se cântau și romanțe, care-l ungeau la inimă pe Conul Mihalache.

După mai bine de o oră, toate persoanele însoțeau alaiul la hătaș, unde se pornea hora mare și unde se aduna tot satul. Petrecerea avea loc până seara târziu.

A treia zi de Paști, ritualul era la fel în cealaltă parte a satului, având ultimă gazdă pe Conul Tache (Zamfirachi) Stamboală, fiul Conului Mihalache, unde avea loc același spectacol și unde trebuia obținută aprobare pentru hătaș, care era o proprietate pentru organizarea horei satului.

Acest obicei a avut loc până în anii 1975-1980. La aceste date se organizau joia, sâmbăta și duminica hora satului și seara bal sau chermeză la Grădina de vară sau Căminul Cultural.

Treptat, obiceiul *Cozonăciturii*, *Bălăritului* (*Vălăritului*) a dispărut din modul de manifestare al satului Slobozia Conachi (Plăcinta).

Gheorghe Antohi, Costică Stamboală, Com. Slobozia Conachi

Legende și credințe populare de Paști

Pilat a fost invitat la un ospăț de către evrei. În momentul când Pilat ținea un ou în mână, un soldat roman a intrat pe ușă și a anunțat că a înviat Hristos. Pilat a spus că „o să învie Hristos când oul din mâna mea se va înroși”. Dar imediat oul din mâna lui s-a înroșit, l-a scăpat jos și s-a spart. De atunci a rămas obiceiul că în ziua de Paști se ciocnesc ouă roșii.

O copilă mergea cu o poală de ouă să le vândă în piață la Ierusalim. Pe drum, copila s-a întâlnit cu un

evreu care, în loc de „Bună ziua”, i-a spus că Hristos a înviat. De atunci a rămas obiceiul că oamenii după Paști se salută prin dictonul - „Hristos a înviat”. După înviere, oamenii merg la cimitir și pun ouă roșii și cozonac pe morminte, aceasta reprezentând o pomană pentru morții ale căror spirite sunt venite printre oameni încă din ziua de Joi mari, protejați de Joimărița, zână protectoare a morților.

Culese de Porumb Florența, Com. Rădești

Obiceiuri de vară în luna lui Cireșar

„Cireșar” este denumirea populară a lunii iunie, pentru că acum se coc cireșele târzii „de iunie”.

Iunie este luna în care creștinii celebrează nașterea Sfântului Ioan Botezătorul și tradiționala sărbătoare a Sânzienelor sau a Drăgaicei.

Se spune că între 23 și 24 iunie se desfac cerurile dintre lumea noastră și lumea de dincolo. Se practică ritualuri magice. Se culeg ierburile de leac, apreciindu-se că în acest interval de timp au efect miraculos de vindecare.

Pe 24 iunie, are loc ritualul Drăgaicei, numită astfel în Muntenia, și a Sânzienelor în Moldova, având ca origine comună o plantă (*drăgaica* - bg. „dragaika” sau sânziană) cu flori galben-aurii și plăcut mirositoare, cu frunze lungi și înguste. Mai există și o variantă, sânziana - albă - cu frunze dispuse în formă de rozetă și flori albe. Sânziana (*drăgaica*) mai este numită și floarea Sfântului Ioan. Aceste flori se împart la biserică în ziua nașterii Sfântului Ioan Botezătorul (24 iunie) și se poartă apoi pentru a îndepărta duhurile rele. Buchetele de flori se pun la ferestre, la poartă și chiar pe case, ca aducătoare de noroc.

Numele de „sânziană” vine de la „Sân-Jiane”, „Sân-Ziane”, „Sân-Juane”, numele bănățean al Sfântului Ioan Botezătorul.

Sânziana este zâna cu părul de aur numită obișnuit „Cosânzeană” - plămuire de origine creștină generalizată în povești.

Sărbătoarea Sânzienelor (Drăgaicei) este închinată coacerii și protecției holdelor.

„Sânziana” (Drăgaica) este o fată aleasă dintre mai multe fete, îmbrăcată în alb și gătită cu un vâl pe care sunt prinse flori, având în mână o seceră. Alaiul de fete pornește spre câmp și se oprește din când în când pentru a dansa în jurul ei. Uneori, în dansul drăgaicei (sânzienei) intrau patru fete îmbrăcate bărbătește, care executau mișcări individuale sau consecutive.

Spre sfârșitul lunii, când arșița mare aduce secetă și ploile se răresc, copiii recită o învocațiune de ploaie numită „cântecul paparudei”. În unele zone din Moldova, se mai numește și „papaludă”; în Banat, „păpărugă”; în Bihor, „babarugă”; sensul lor primitiv e „momâie” sau „gogoriță”.

Paparuda este o fetiță îmbrăcată cu veșminte

Paparuda, Braniștea

vegetale, care dansează (țopăie) udând din ulcică pe cei care îi întâlnește și interpretând „cântecul paparudei”. Este însoțită în dans și cântec de un alai de fete.

Obiceiul „paparudei” se practică începând cu a treia zi după Paști și peste vară, așa cum am subliniat mai înainte, când e secetă.

O datină pentru invocarea ploii este și Caloianul (Scaloianul). Acesta este numele unui trup de lut (păpușă) îmbrăcat țărănește și împodobit cu flori, pe care copiii îl pun într-un coșciug. Ei se adună ca la un mort. Fiecare aduce câte ceva de mâncare și ouă vopsite ca la Paști. Seara îl priveghează. A doua zi îl duc printre lanuri, intonând un fel de bocet: Ieni, Ieni, Caluieni!... Un băiat este îmbrăcat în preot și altul duce steagul. Acolo unde nu sunt ape în apropiere, este îngropat pe câmp. În alte situații i se dă drumul într-o fântână sau e dat pe o apă curgătoare (stătătoare). Acasă fac pomană și consumă mâncarea gătită de fete. După aceea ies afară și se udă între ei.

Acest obicei se practică în Moldova și în Dobrogea începând cu a treia marți după Sfintele Paști, până-n toiu verii. La Braniștea, am discutat cu persoane de diferite vârste (în special bătrâni) pentru a cunoaște elementele locale ale acestor datini. Împreună cu grupul „Lozioara”, am redat comunității locale „Paparuda”, „Caloianul”, îmbogățind repertoriul formației și determinând o diversitate în exprimarea artistică. Am participat câțiva ani la rând cu acești copii la spectacole tradiționale locale, precum și la festivalul „La Dunăre de Sânziene” de la Galați.

Consider că este un act de responsabilitate civică și educativă cunoașterea, conservarea și valorificarea eposului popular desprins din datini și obiceiuri.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Drăgaica la Braniștea, altădată...

Sărbătoare cu dată fixă - 24 iunie - în calendarul creștin-ortodox, și-a luat numele de la cunoscuta plantă cu inflorescențe galben-aurii care invadează fânețele la clipa de plenitudine a verii. Îmi place să așez numele acesta, după rezonanță acustică și conotații semantice, într-o înșiruire de termeni ca: Dragobete, Dragu/Draga, dragoste s.a., evocând prin radicalul *drag* o calitate prin care nimeni nu e singur pe pământ.

Cu siguranță, Drăgaica își are originea în calendarul naturii. Solstițiile sunt momente intuite ca dezechilibre, pe care omul arhaic încearcă să le înțeleagă și să le depășească. Obiceiul s-a statornicit din nevoia de a face ordine într-o lume încărcată de taine.

Să ne întoarcem cu 70-80 de ani în urmă. Dimineața, flăcăii pornesc, în grupuri-grupulețe, la câmp, verifică starea culturii în vederea secerișului. În partea de luncă, fânețele - covor multicolor - sunt numai bune de cosit. Culeg dintre ierburi florile de drăgaică, le pun la pălărie sau la ureche, le fac buchețele și revin în sat. Se plimbă pe ulițe, glumesc, fluieră, cântă și... trag cu ochiul în dreapta și-n stânga, în gospodăriile pe lângă care trec; *deloc dezinteresați!* Și iată de ce.

Tot de dimineață, femeile și fetele au făcut și ele ce au apucat din bătrâni. Au scos din casă toată zestrea: covoare, scoarțe, așternuturi, plăpumi. Le-au bătut - să alunge moliile - și le-au înșirat pe culme la aerisit. Etalau ce aveau mai din vechi, dar mai cu mândrie interioară ce lucraseră peste iarnă.

Flăcăii, în plimbarea lor, evaluează acum nu atât cantitatea (deloc de neglijat, totuși), cât, mai ales, calitățile gospodinelor - hărnicia, priceperea, inventivitatea - sau lipsa acestora. Glasul inimii primește în ajutor vocea rațiunii și împreună fac planuri pentru atunci când lucrurile se vor așeza (echinocțiu) să porceadă la peșit.

În a doua parte a zilei, plecau femeile și fetele „la deal” să culeagă plante de leac, dar, mai ales, frunză de vie bună de sarmale - cât mai multă, că poate la toamnă au nuntă!

Iată, deci, obiceiul ca act de comunicare, dar și șablon comportamental; un cod de principii și norme acceptate de întregul grup. Se transmit, ca șablon, mai ușor și constituie osatura pe care acțiunea umană se modelează generații de-a rândul.

Păcat că aceste procese, cu valențe formative, prin care colectivitatea activa asupra membrilor săi, se pierd. Viața socială normală și normată i-a asigurat satului românesc dăinuirea.

Obiceiul de Drăgaică s-a pierdut, ca atâtea altele. A rămas doar amintirea celor care l-au practicat; astfel de amintiri mi-au legănat copilăria. Am șansa de a reveni asupra subiectului, după zeci de ani, la aceeași sursă de informație și constat, cu regret, că și amintirile îmbătrânesc...

Prof. Dorina Lungeanu, Braniștea; informatori: Tarbuc Maria (85 ani), Mogos Sava (95 ani)

Duminica teiului - reminiscență a unui vechi obicei de Rusalii

Reprezentări mitologice feminine, apropiate de lele, *Rusalii* dau numele unei străvechi sărbători păgâne peste care s-a suprapus sărbătoarea religioasă a Sfintei Treimi.

La noi, ca și la popoarele vecine, se consideră că, începând cu Joia Mare și până la Rusalii, timpul capătă valențe magice, în această perioadă „cerul se deschide”, granițele dintre lumi dispar, făcând posibilă apariția unor spirite capricioase. Aceasta ar fi explicația predominării și manifestării în această perioadă a numeroase rituri apotropaice, care au ca scop asigurarea protecției față de spiritele malefice care își fac simțită prezența acum.

Deși semnificația acestor obiceiuri s-a pierdut în mare parte, reminiscențe (redușe uneori doar la secvențe de ritual) s-au păstrat până astăzi, sfidând parcă trecerea timpului.

În acest sens, după cum ne-a mărturisit și profesorul Enciu Gheorghe, în comuna Cuca, în Duminica a VIII

a după Paști, se practică și astăzi un vechi obicei, cunoscut aici sub numele de *Duminica teiului*.

Deși teiul nu se găsește în pădurile din apropierea comunei, pentru a păstra tradiția locului, tinerii organizați în grupuri se deplasează însoțiți de lăutari la distanțe mari, pentru a aduce ramuri de tei. În noaptea de sâmbătă spre duminică, flăcăii împodobesc frumos căruțele, iar spre dimineață pornesc chiuind și cântând spre biserică, pentru a duce cele dintâi ramuri. Ulițele satului răsună de sunetul zurgălăilor și al clopoțelilor, fiecare flăcău având grijă ca fata iubită să aibă poarta împodobită cu tei. Dacă pe parcursul întregului an, una dintre fetele din sat nu a avut un comportament demn de apreciat, ca modalitate de sancționare, în locul teiului vor găsi arborate la poartă ramuri de boz sau pelin. Tinerii duc tei, de asemenea, și gospodarilor din sat, existând credința că în acest fel casa le va fi protejată de grindină și de tot ceea ce este rău.

Anișoara Stegaru

Iertăciunea mirilor

În ritualul întâlnit al mirilor din satele de pe valea Suhurluiului, s-a păstrat un obicei care prezintă o semnificație deosebită. Acest obicei avea (și are) menirea de a trezi în conștiința mirilor marea responsabilitate pe care o are familia. Căsătoria - privită ca un moment sfânt și unic în viața omului.

Iertăciunea mirilor avea loc înaintea plecării mirilor la biserică, pentru cununia religioasă. După aducerea zestrei, cu mare alai la casa socrilor mari, se desfășura acest moment.

În curte se scotea un covor mare și frumos, pe care se așezau două scaune învelite cu o scoarță de lână. Pe aceste scaune stăteau socrul și soacra. În fața lor, în picioare, mirii și nuntașii, o rudă a socrului mare, iar un bărbat talentat și bun orator rostea această iertăciune. După cum se vede, textul acesta nu este nici în proză, nici în versuri. În momentul rostirii, se putea schimba câte un cuvânt. Ceea ce este de reținut este faptul că mesajul textului prima. Trăinicia căsătoriei depindea de acest „jude” al obștii. Încă de la pețit, mirilor li se explica ce mare responsabilitate le revine ca soț și soție. Căsătoria, întemeiată pe respect, dragoste, devotament, sacrificiu, va dura și va face cinste comunității. Cununia religioasă întărea credința în Dumnezeu și speranța că puterea divină zidește și ocrotește familia.

„Ascultați dumneavoastră, cinstiți socri mari și mici, cinstiți nuntași, puține cuvinte de rugăciune din partea fiicei dumneavoastră, cinstita mireasă, care se roagă cu smerenie și plecăciune ca să-i dați iertare, căci Marele și Puternicul Dumnezeu luni a făcut Cerul și Pământul, Edenul, adică Raiul. Marți l-a împodobit cu stele și luceferi. A treia zi, miercuri, Dumnezeu a făcut Soarele și Luna. Joi a făcut pe strămoșul nostru Adam, cu trupul din lut, cu oasele din piatră, cu oasele din mare, cu frumusețea din soare, după chip și asemănare.

Văzând Dumnezeu că nu este bine de a locui omul singur pe lumea aceasta, i-a dat strămoșului nostru, Adam, un somn adânc, apoi i-a rupt o coastă din stânga sa, și a făcut pe strămoșa noastră Eva. Adam s-a trezit și a văzut lângă dânsul

pe strămoșa noastră, Eva. Mirat, a strigat:

- Ce este aceasta?

Domnul i-a răspuns:

- Adame, nu te înspăimânta, că acestea sunt oase din oasele tale, carne din carnea ta, de aceea se va chema nevasta ta și veți fi amândoi un trup. Să vă înmulțiți ca păsările cerului, ca florile pământului, ca frunzele codrului și ca nisipul mării.

Iată că a venit vremea ca în această sfântă zi, acești doi tineri care stau cu genunchile plecate și cu fețele rușinate să se roage cu smerenie în fața dumneavoastră ca să-i iertați și să-i binecuvântați cum a binecuvântat și Dumnezeu pe Adam și Eva ca, apoi, să poată primi cununile pe cap la Sfânta Biserică. Dumneavoastră, cinstiți părinți, care sunteți de la Dumnezeu osândiți, să-i iertați și să-i binecuvântați, căci binecuvântarea părinților întărește casele lor. Că Dumnezeu a orânduit ca feciorul și fiica să lase pe părinții lor și să se lipească unul de altul, ca la rândul lor să întemeieze și ei o familie.

De la cinstita mireasă primiți câte o batistă frumoasă, de la nunul mare - un bacșiș mare și un pahar de vin, de la Hristos, Amin.”

Cules de la Costache Codrescu, fratele mamei mele (țăran - 76 ani la 1982) din Slobozia Conachi; culegător Steriana Frigioiu

Sânzienele sau drăgaica la Cavadinești

Satele noastre românești s-au mândrit, în decursul anilor, cu unele obiceiuri și tradiții, care cu timpul au cam dispărut din practici.

Când se apropie vara, cu tot frigul care nu se îndură parcă să plece, vine luna iunie, luna în care cade și ziua de sânziene - drăgaică, pe 24 iunie.

Ei bine, în seara de 23 iunie, fetele mari, chiar și femeile, culeg flori de scai (anghinare) frumoase, mov-roșietice, le taie puful cu o foarfecă și, punându-și o dorință, le lasă la fereastră. A doua zi, se uită să le vadă - dacă a crescut puful la loc, înseamnă că se va

împlini dorința pusă, dacă nu este crescută floarea, înseamnă că dorința nu se va împlini (câte dorințe, atâtea flori).

În acest fel încercau fetele în trecut să afle dacă se vor mărita curând.

Obiceiul este asemănător cu cel de la Anul Nou, când se pune sare în foile de ceapă pentru a afla cum vor fi cele douăsprezece luni ale anului, numai că acum principiul este - o floare pentru o dorință.

Lenuta Tăune, profesor al Clasei „Inițiere teatru folcloric”, comuna Cavadinești

Sărbători, datini și obiceiuri în luna lui Cuptor

În această lună, munca mai slăbește. Sunt secerate păioasele. Prașile se mai efectuează doar în vii, în prima jumătate a lunii. În livezi, se înlătură fructele viermănoase. Cireșele, vișinele și merele se pot păstra peste iarnă, uscate la soare, după ce au fost opărite bine. În prisacă, nu se mai lasă albinele să roiască, fiindcă nu vor putea să reziste în noile familii odată cu venirea frigului.

La începutul lunii, în popor se sărbătorește „Cosmadinul”, în cinstea doctorilor fără de arginți, Cosma și Damian. Gospodinele pun în săculețe ierburile de leac, invocând numele sfinților vindecători, pentru protejarea familiei de boli. Sfinții Cosma și Damian - medici martirizați la Egeea, în Cicilia (anul 330), au devenit patronii medicilor și ai chirurgilor.

La 20 iulie se sărbătorește Sf. Proroc Ilie Tesviteanul, numit în popor și „Sântilie”. Despre profetul Ilie se zice că a fost răpit la cer într-un car de foc. Din acest motiv, ziua este dominată de fulgere, trăsnete, vifore. Poporul crede, când bubuie tunetul, că Sf. Ilie se preumblă cu caru-i pe bolta cerului, alergând după răufăcători ca să-i trăsnească cu fulgerele sale („Fulgeră și tună Ilie”).

Perioada caniculară din miezul verii a oferit condiții poporului de a-și imagina personaje cu caracteristici proprii: Ilie Pălie este cel care „pălește” holdele, Păliile (Pârliile) sunt surori ale Sf. Ilie care aduc foc, arșiță și boli arzătoare. „Panteliile” e o sărbătoare băbească

ce ferește de arsuri și boli inflamatorii. Se țin șapte (7) zile după Sf. Ilie, când muncile fizice grele trebuie evitate timp de câteva zile. Este o sărbătoare ce pregătește ziua Marelui Mucenic Pantelimon. De aceea, cuvântul „Pantelie” este un compromis popular între numele Sf. Pantelimon și Sf. Ilie.

La 27 iulie este serbat Sf. Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon. Poporul îl ține de frate al Sf. Ilie, supranumit „Tămăduitorul” datorită minunilor săvârșite de acesta, „Ocotitorul” apelor vindecătoare de boli.

Între zilele de 16-19 iulie (înainte de Sf. Ilie), sunt „Circovii de vară” ce le țin femeile din alte zone ale țării, crezând că le apără de paralizări („luat de Circovi” e sinonim cu „luat din lele”); ori „Marți, Joi, Vineri și Circovi, sărbătorile drăcești, pe care le ținea norodul în vremile păgânești” (Pann). Se mai numesc și „Circovii Mărinei”: „Și la Circovii Mărinei, mâna pe nimic n-am pus” (Pann); cf. slav. „Terkova”, Biserică.

În ziua de Sf. Ilie, femeile împart rudelor, vecinilor, pentru pomenirea morților, colive formate din produse de pâine, dulciuri și în special fructe. Până la ziua respectivă, bătrânii spun că nu e bine să se mănânce pere (motiv necunoscut).

(Informații culese de la bătrânii satului și din *Dicționarul universal al limbii române* de Lazăr Șăineanu, editura „Scrișul românesc” S.A., 1925)

Gheorghe Mihai, Com. Braniștea

Legende și credințe populare din luna iulie

Sfântul Ilie - Bătrânii spuneau că Sf. Ilie era un om deosebit de mare și de puternic. Într-o zi, „Talpa Iadului” i-a zis că nevasta-i necredincioasă. Ilie crede și taie capul părinților lui, care dormeau în pat. Ilie, într-o căruță de foc cu cai tot de foc, cere lui Dumnezeu puterea să-i pedepsească. Dumnezeu îi dă bici de foc și Ilie pleacă pe 20 iulie să-i pedepsească. Când îi pocnește pe draci, se cutremură pământul și sar scânteii (tună).

Unii draci fug și se ascund în pomi, numai în măr nu se pot urca. De aceea femeile dau mere de pomană de Sf. Ilie (că sunt sfinte).

Chirilă Amelian, Tulucești

Despre Sf. Ilie se spune că a fost un profet răpit la cer într-un car de foc. Este serbat de locuitori la 20 iulie, zi de fulgere, trăsnete, vifore. Poporul crede că atunci când bubuie tunetul, Sf. Ilie se preumblă cu carul său pe bolta de aramă a cerului, alergând după draci ca să-i trăsnească cu fulgerele sale. Supranumele Sf. Ilie, este Pălie, cel care pălește holdele. Păliile (Pârliile), surori ale Sf. Ilie, aduc foc, arșiță și boale arzătoare, serbat de popor la 19 iulie, cu o zi înainte de Sf. Ilie.

Se spune că după Sf. Ilie, grindinile cad mai rar sau deloc.

Gheorghe Mihai - Braniștea

Precupul - după numele martirului Procopie, este o sărbătoare băbească ce cade în ziua de 8 iulie. Precupul e rău de piatră (Mihai Gheorghe - Braniștea). Mai este numită și ziua lupilor. Se serbează, ca lupii să nu atace oile.

Toma D. Novac - Rădești

Foca (23 iulie) - aducerea moaștelor; este ziua muceniei Foca, cea rea de foc, care trăsnește sau arde pe cei ce lucrează în ziua-i consacrată. Se sărbătorește și în ziua de 22 septembrie.

Gheorghe Mihai - Braniștea

Pantelimon, martir serbat la 27 iulie. Poporul îl așeza frate cu Sf. Ilie - și el rău de trăsnete.

Toma D. Novac - Rădești

Sf. Pantelimon sau Pintilie Călătorul este o sărbătoare în onoarea Sf. Pantelimon, care ar feri de arsuri și de boli inflamatorii, ocrotitor al apelor. În limbaj popular, sărbătoarea se mai numește și „Pantelii”.

Gheorghe Mihai - Braniștea

Sărbători, datini și obiceiuri în luna lui Gustar

În ziua dintâi a lunii lui Gustar, se pomeniște de către creștini „Scoaterea Sf. Cruci”. Sărbătoarea provine dintr-o veche rânduială a Bisericii din Constantinopol. O părticică din lemnul Sfintei Cruci era scoasă din paraclisul palatului împărătesc și purtată cu sobor și alai de sărbătoare, la Biserica Sf. Sofia, unde rămânea spre mângâierea și cinstirea credincioșilor, până la 14 august, când era dusă din nou la palat. Aceasta se făcea, se pare, în amintirea arătării Sf. Cruci la biruința marelui Constantin asupra lui Maxențiu, la podul Milvius, de pe râul Tibru (312), precum și a descoperirii lemnului Sf. Cruci de către Sfânta Elena, la Ierusalim (Proloagele vol. II - Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei - Ed. Mitropoliei Olteniei - Craiova, 1991).

Obiceiul „bătutului în lemn”, practicat de majoritatea bătrânilor pentru alungarea duhurilor rele, provine cu siguranță din gestul primilor creștini când atingeau lemnul crucii lui Cristos, considerată cea mai prețioasă relictă a creștinismului, în scopul obținerii binelui.

În ziua de 6 august, se sărbătorește „Schimbarea la față”. Potrivit cărții sfinte, în această zi, Dumnezeu și-a descoperit *Lumina dumnezeirii Sale*, ascunse în Trupul Său, și a arătat ucenicilor Săi *Slava dumnezeirii Sale*, pregătindu-i spre *Înțelegerea Învierii Sale* și dând Dumnezeu-Tatăl adevărită despre Fiul și zicând: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, în care am binevoit; pe acesta Ascultați-L” (Matei 17,5).

Denumirea populară a sărbătorii este „Probojenie” sau „Probejenie”, în altă variantă „Preobrenie” (slav.

Prieobrajenie sau Schimbarea la Față, conf. Dicționarului Universal al Limbii Române de Lazăr Șăiveanu, Editura „Scrisul românesc” S.A., 1925). Preobrenia e hotarul dintre vară și toamnă. În această zi, „se probăjănesc” (îngălbenesc) frunzele copacilor. Se fac pomeni morților, se împart bunătățile acestei lumi: struguri, must, faguri de albine. Mai există obiceiul „sleirii” sau „primeririi” fântânilor, care sunt apoi sfințite.

În ziua de 15 august, se sărbătorește „Adormirea Maicii Domnului”. În ajunul zilei de Sfânta Maria (numită în popor „Mare”), țăranii procedează la „legatul viței”. În vii se pun așa-zise „sperietori” sau „momâi”, pentru a feri strugurii dați în pârg de stricăciunile păsărilor.

Dintre ierburile de leac se culeg acum: avrămeasa sau veninarița, care se folosește pentru proprietățile ei iritante și purgative, precum și leușteanul, fiindcă au acum maximă putere terapeutică.

La câmp, începe aratul de toamnă, adânc și cu temei. Acum se pregătește sâmbanța, care se triază.

La grădinărie, în schimb, e toiul lucrului. Se culeg semințele unor plante mai timpurii. Viticultorii pregătesc uneltele, procedează la curățirea vaselor.

În ziua de 29 august, se sărbătorește pomenirea „Tăierii capului Sf. Proroc Ioan, Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului” din porunca lui Irod (32). În popor, ziua aceasta mai este cunoscută și sub denumirea de Sf. Ioan de toamnă.

Gheorghe Mihai, Branișteu

Calendar popular

Denumire populară:

- Augustu, agust, aust, ogust, măsăları, măselar, gustar, gusea, secerar;
- Macavei cap de post

Sfaturi generale :

- „Arați pentru sămănăturile de iarnă și zdrobiți glodurile de pe câmp”;
- „Despărțiți încetul cu încetul mioarele de la mieie”;
- „Mielul, după ce e copt, se taie în rouă, se pune pe pânzi și se usucă pe ele”;

- „Sămănați pentru iarnă pătrunjel, spanac, șieler”.
- „De aici încolo nu mâncați nici un fruct fără a-l fi spălat mai întâi” (Mangiuca, 1882, p.24)
- „Urmează cu oculatul. Sapă în jurul pomilor mai tineri. Seamănă salată iernatică. Adună semințele coapte de legumi, le curățește și acață în cui, punându-le în săculețe. Seceră ovăsul ce-l mai ai. Seamănă rapiță. De vezi albinele că prea șed pe afară, e semn că n-au ce lucra. Ridică coșnițele punând sub ele niște bucăți de scândură potrivite. Stupii fără matcă

se împreună cu alții mai slabi. Urmează cu plivitul viei. Uscă poame și fasole pentru iarnă. Altoii oculați, văzând că nu s-au prins, trebuiesc din nou oculați. Propțește pomii prea încărcăți și rărește poamele prea dese, ca să se poată coace. Ară pentru toamnă și la capătul lunii poți și semăna. Adună sâmburii de toate poamele” (CS, 1918, p. 75).

Prevestiri de timp :

- „Negura de pe livezi și râuri, de s-arată după apunerea soarelui, înseamnă timp bun statornic” (CS, 1918, p.18).

- „Ploaia de august subție vinul” (CS, 1918, p.18).

- „Vânturile de miazănoapte aduc timp statornic” (CS, 1918, p.18).

- „Dacă barza (cocostârcul) cloncăne, va ploua” (CS, 1918, p.18).

- „Când sunt alune multe, înseamnă iarnă grea pe viitor” (CS, 1918, p.18).

- „Vânt bătrân, de strâns” (Niculiță – Voronca, I, p. 290).

- „Dacă în august nu e căldură, atunci rămân fructele necoapte” (Mangiuca, 1883, p. 24).

- „În această lună pleacă cocorii în șiruri și

rândunelele în stoluri” (Ispirescu, f. 54).

Varia:

- „Ariețul este o sărbătoare pastorală în cursul lunii august, prăznuită într-o zi după coborârea oilor de la stână, când proprietarii își aleg oile din turmă, primesc brânza care li se cuvine, plătesc ciobanii și încheie socotelile cu baciul. Ariețul se încheie cu o mare petrecere, la care participă, cu mâncare și băutură, toți proprietarii de oi (Mehedinți). În alte zone ale țării, sărbătoarea se numește Alesul, Răscolul oilor și se ține la alte date calendaristice” (Ghinoiu, 1999, p. 156).

Tradiții din Măstăcani și Rădești

La noi în sat, când căldura este mare, iar ploile sunt puține, copiii satului, împreună cu cei bătrâni, practică următorul obicei:

Se adună un grup de copii la una din case, împreună cu un bătrân, și încep să facă din lut sau pământ un așa numit căluian - cu chip de om. Se pune pe o bucată de scândură și se împodobește cu flori, se taie o creangă dintr-un copac, care ține loc de prapur. Caloianul este bocit și se spun următoarele cuvinte:

„Căluie Ene, cu șapte dughene,/ Dezleagă ploile, să curgă văile”

Apoi întreg alaiul se deplasează spre o fântână sau

o apă curgătoare, unde urmează a fi aruncat caloianul. Tot grupul se întoarce la casa de unde a plecat, pentru a lua parte la pomană, după care fiecare pleacă la casa lui.

De cele mai multe ori, după câteva ore sau zile, începeau ploile, semn că obiceiul este adevărat.

Lenuța Chirica, bibliotecar, comuna Măstăcani

În satul meu, se mai practică un obicei foarte vechi, chiar înainte de a se face slujbe pentru ploaie. În cazul în care un consătean a fost adus mort dintr-o altă localitate și a fost trecut peste o apă, pentru a se dezlega ploile, bătrânele satului apelau la copii. O parte din ei, cu căldări și stropitori, udă drumul de la casa mortului până la mormântul lui. Pe traseu, alți copii îi așteaptă cu găleți pline, pentru a le asigura apa necesară. Cu cât drumul este ud mai bine, cu atât ploaia va fi mai bogată. La sfârșit, copiii sunt răsplătiți cu bomboane.

Ploaia nu se lasă așteptată prea mult. În cazul în care nu-i suficientă, se apelează la slujbele pentru ploaie.

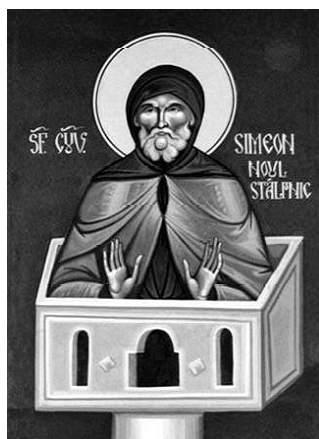
Floreța Porumb, Rădești, iulie 2005, cules de la bunica Rusanda, zisă Basarabeanca

Credințe, obiceiuri și tradiții în Râpciune

Cuviosul Simeon Stâlpnicul (1 septembrie)

În timpul când se credea că pământul e susținut de balene, stâlpi, elefanți, legenda de pe la noi spunea că Simeon ținea stâlpii ce susțineau pământul. Dacă tună sau înfloresc pe 1 sau 2 septembrie, e semn că toamna va fi lungă.

Amelian CHIRILĂ, învățător pensionar, comuna Tulucești

Este un sfânt care și-a petrecut viața ca sihastru, pe vârful unui munte, timp de 45 de ani. Stâlpnicul, după credința populară, ține cerul și pământul, stă pe stâlp, devenit în etimologia populară coloana universului, un fel de „Atlas” al mitologiei moderne. Cum este ziua lui, așa va fi tot anul. Dacă a doua zi va tuna, e semn

că toamna e lungă.

Gheorghe MIHAI, profesor, Braniștea

De Sfântul Simeon se spune că așa cum este ziua lui, așa va fi tot anul și dacă va tuna, e semn că toamna va fi lungă și bogată.

Alina BUHOI, Băleni

Sfântul Cuvios Simeon Stâlpnicul, un sfânt mai puțin însemnat, trecut în calendar cu cruce neagră, și care se serbează la 1 septembrie.

Cuviosul Simion Stâlpnicul este unul din cei 12 copii ai lui Iacob. A stat pustnic pe un stâlp timp de 26 de ani, de aceea i se spune stâlpnicul. El prevestește cum va fi timpul de la 1 septembrie. Dacă în ziua de 1 septembrie va tuna și fulgera, e semn că toamna va fi lungă, iar oamenii sunt îndemnați să treacă la tot genul de recolte, fiind siguri că nu vor fi deranjați de eventualele precipitații.

Toma D. NOVAC, profesor pensionar din comuna Rădești

Înălțarea Sfintei Cruci - 14 septembrie (Ziua Șarpelui)

Este ziua când târătoarele intră în pământ până în primăvară. Șerpii care au mușcat un om nu mai intră, de aceea se numește „Ziua șarpelui”. La biserică e zi de praznice, iar femeile dau de pomană o cană cu vin,

covrig și lumânare. (obiceiul a pierdut din obișnuință în ultima perioadă).

Amelian CHIRILĂ, învățător pensionar, comuna Tulucești

De la înălțarea Sfintei Cruci (14 septembrie) încep să se bată nucii, să se culeagă viile.

Gheorghe MIHAI, profesor, Braniștea

Înălțarea Sfintei Cruci - încep să se culeagă viile și să se bată nucile. Dar se crede că nu e bine să se taie lemne în acea zi, pentru a nu-ți intra șarpele în casă.

Culesul viei la Tulucești

Alina BUHOI, Băleni

Cruce - mijloc de pedeapsă greco-romană, răufăcătorii erau legați sau spânzurați pe cruce. Cruce - pe care a fost pironit și Isus. Crucea mare - Înălțarea Sfintei Cruci, la 14 septembrie; Crucea Mică - Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul, la 29 august. De la această dată, oamenii se pregătesc în mod serios pentru strângerea recoltelor.

Toma D. NOVAC, profesor pensionar din comuna Rădești

Filipii

Filipii sunt în număr de șase: trei în dulcele toamnei (12-16 noiembrie) și trei în postul Crăciunului (18-21 noiembrie). Țăranul nu lucrează în aceste zile, crezând pe Filipii sunt răi de lupi și păgubitori la dobitoace; apără gospodăriile de rele și de pagube.

Gheorghe MIHAI, profesor, Braniștea

Filipii - sărbătoare băbească, 12-14 septembrie, oamenii nu lucrează, căci Filipii sunt răi de lupi și aduc pagube în vite.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

materiale din arhiva CCDJ

Sărbători, datini și obiceiuri în septembrie

Denumirea populară a lunii septembrie, „răpciune”, provine din latină, „raptionem” = seceriș (conf. *Dicționarului Universal al Limbii Române* de Lazăr Șăineanu, Ed. Scrisul Românesc S.A., 1925).

Prima zi a lunii, considerată și prima zi a facerii lumii, după tradițiile iudaice și creștine este închinată începutului Anului Nou bisericesc. Este și ziua cinstirii Sfântului Simion Stâlpnicul, unul din cei 12 fii ai lui Iacob, cuvios pustnic, născut în Cilicia. A trăit retras, pe o stâncă în deșert, iar apoi pe vârful unui stâlp zidit, de unde și supranumele de „stâlpnicul” (390-460 sau 388-459?), conf. aceleiași surse citate.

În tradiția populară, prin contribuția sa se sacrifica, astfel contribuind la promovarea binelui. Sfântul este considerat un protector al pământului, și datorită axei imagine - stâlpul se reunea pământul și cu cerul. Se serbează cu credința că el duce pe om de la pământ la cer, pe scară (Speranția, VII, f.270) și trebuie respectată pentru a nu le înțepeni oamenilor picioarelor sau pentru a nu schiopăta. În cel mai rău caz, „cine face treabă se face stâlp de piatră”.

Sf. Simion ține anul, anul nou bisericesc; cum e ziua lui, așa e tot anul. Dacă dimineța este ploioasă, ca fi primăvară ploioasă. Dacă la amiază e frumos, va fi anul bun. Dacă toată ziua e ploaie sau soare, va fi tot anul ploios sau secetos. Dacă Sf. Simion este posomorât, toamna e rea și oamenii nu-și pot strânge recoltele. Dacă va tuna în această zi, va fi toamnă lungă (Pamfile, 1997, p.169/170).

În ziua de Sf. Simion Stâlpnicul are loc „cîricul păsărilor” (cîric = hotărnicie, cf. *Dicționarului Șăineanu*). Păsările iau din toate pâinile (bucatele) în cioc și se zice că merg la „măsură”. Undeva, într-o vizunie de munte sau codru, este o babă, împărăteasa tuturor păsărilor. În ziua aceea, merg toate păsările la dânsa și ea le măsoară cu dimerlia (banița), numai vârful îl rade și acela zboară înapoi, iar celelalte îi rămân, să-i fie de hrană babei peste an. De aceea, în ziua de Sf. Simion de-i găsi o vrabie, să dai un galben (Niculita-Voronca, I, p.288).

În ziua de 8 septembrie se sărbătorește „Sântămăria mică”; Sfânta Maria Mică - Nașterea Maicii Domnului.

Această zi marchează cu adevărat sfârșitul verii. De acum, răcorindu-se timpul, „se aruncă pălăria”, cum se spune în popor. Încep să plece rândunelele. Se fac la biserică pomeniri: ectenii, parastase, se sărbătorește onomastica celor numiți: Maria, Marina, Marian...

În ziua de 14 septembrie, se sărbătorește „Ziua Crucii”, Crucea mare. Ziua crucii reprezintă momentul când pământul se închide pentru gânganii și plante. De la Ziua Crucii până la Alexii, toate gângăniile, jigăniile stau ascunse ca într-o lăcră prin borti, vâgăuni și alte ascunzături. Merg toate păsările, se călătoresc de la noi și vin tocmai primăvara. Acum vorbesc florile, care-și arată părerea lor de rău că se usucă. Acele

plante care își mai păstrează viața se socotesc necurate sau ar fi menite altor scopuri decât nevoilor și desfătărilor omenești... (Pamfile, 1997, p.174).

În această zi se duc împărțituri mai ales la casele cu copii, numite „moși”. Sătenii sărbătoresc „cârstorul viilor” (culesul viilor) bând pentru prima oară din an must și mâncând pastramă de berbec.

Începe culesul viilor, călcatul strugurilor puși în saci „de vie” și în călcător (jgheab din scânduri groase confecționat anume). Cel ce calcă sacul începe să chiuie jucând pe el în timp ce mustul curge în dejă. Culegătorii gustă fiecare din cănița de lut, apreciindu-i calitățile. La prima găleată de must turnată în butoi, gospodarul chiuie și zice: „Domnul să-nmulțească!”

La culesul viei, va fi lăsat un butuc de struguri necules, numit „butucul viei”, lăsat ca ofrandă lui Dumnezeu sau păsărilor cerului, pentru a aduce noroc și a fi roadă bună în anul viitor. Când mustul dă în fiert, femeile strâng spumă de drojdie și frământă un aluat din făină de porumb (mălai) și puțină făină de grâu, ca să se lege, făcând turte mici pe care le pun la uscat. Aceste turte mici vor servi mai târziu pentru a plămădi pâine în casă și a o coace la cuptor.

În câmp se continuă cu aratul și semănatul grâului. Acum, se împrăstie gunoaiile pe câmp. În livadă încep a se culege merele. Nu trebuie bătut pomul cu prăjina, fiindcă se vatămă.

În casă e pregătire pentru iarnă. Gospodinele prepară gemuri, magiun din prune sau struguri, compoturi, bulion (pastă de roșii), ghiveci de legume (zacuscă). Se curăță vasele pentru murături.

Copiii sunt pregătiți pentru a începe școala. Bătrânii spun că școala trebuie respectată, fiindcă e „lumina minții”, după cum biserica e „întărirea sufletului”.

Pe 22 septembrie, Sf. Sfințit Mc. Foca reprezintă a treia sărbătoare a Sfântului cu același nume, asociat în mentalitatea populară cu focul devastator pe care-l poate trimite. Nu se lucrează în această zi, pentru teamă de foc.

Ziua de 24 septembrie trebuie ținută sub strașnică amenințare sărbătorească „Teclelor” (Sf. Întâia Muceniță Tecla) sau „Teclele berbecilor”, pentru a fi păziți (apărați) berbecii de lupii care încep să dea târcoale. Teclele păzesc cu mare strășnicie, crezându-se că sunt rele de foc și de lupi. „În casa celui care va îndrăzni să lucreze, lupii vor veni și vor mânca berbecii și oile.” (Pamfile, 1997, p.177)

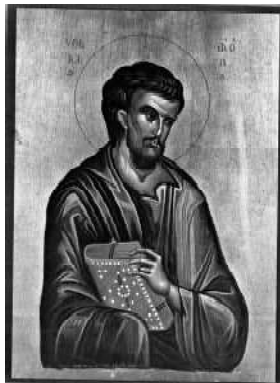
În perioada 26-28 septembrie, se sărbătorește „Berbecășii” sau „Filipii de toamnă”, în număr de trei, când nu se lucrează nimic, pentru a nu avea primejdii și pentru a nu adormi pe veșnicie (Pamfile, 1997, p.178).

Teclele și Filipii sunt primele sărbători de toamnă care sunt consacrate lupilor ce se apropie tot mai mult de stânele de oi odată cu răcirea treptată a vremii.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Credințe, obiceiuri și tradiții în Brumărel

Evangelistul Luca, sărbătorit la 13 octombrie, născut în Antiohia, a scris în grecește Evanghelia și Faptele Apostolilor.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

Evangelistul Luca se serbează ca să fie ferite vitele de lupi.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Cuvioasa Parascheva, martiră, se sărbătorește la 14 octombrie, moaștele ei au fost aduse de Vasile Lupu de la Constantinopol și se păstrează la Mitropolia din Iași. La 14 octombrie se face pelerinaj, oamenii fac rugăciuni de bine și ating cu mâinile sicriul cuvioasei Parascheeva.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

Sfânta Cuvioasa Parascheva - în această zi nu se lucrează, se spune că este rău de trăsnet și de dureri de cap.

Alina Buhoci, Băleni

La Sfânta Parascheva - se face pelerinaj la Iași. Ciobanii dau berbecii în oi și nu cioplesc, pentru a nu ieși miei târcați.

Amelian Chirilă, învățător pensionar comuna Tulucești

La Sfânta Parascheva nu se lucrează, fiindcă este rău de trăsnet, de dureri de cap. Este posibil ca după această zi să se schimbe vremea.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Sfântul Dumitru, mare martir, sărbătorit la 26 octombrie, e perioada mutatului, oamenii care stau cu chirie își schimbă locurile. Se fac focuri și sar tinerii ca să le aducă noroc. Tot acum se aleg oile de berbeci.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

Sfântul Dumitru, sărbătoare obișnuită, se merge la cimitir cu jar și tămâie și se sărbătorește de către toți cei ce poartă numele Dumitru.

Alina Buhoci, Băleni

Sărbătoarea mai este cunoscută ca vreme a sorocului la diferite înțelegeri. Încetau înțelegerile între pescari și se făceau alte înțelegeri, se dădeau oile înapoi (înceta înțelegerea de pășunat).

Amelian Chirilă, învățător pensionar comuna Tulucești

Sfântul Dumitru marchează sosirea iernii, este din ce în ce mai frig și este supranumit și „Izvorătorul de mir” pentru binele oamenilor.

Gheorghe Mihai, Braniștea

materiale din arhiva CCDJ

Tradiții și obiceiuri în octombrie

„Brumărelul” este numele lunii octombrie, pentru că în această lună a toamnei cad primele brume. Plantele care suferă de brumă sunt florile, făcând excepție crizantemele, care de-abia de acum își pregătesc paleta coloristică a petalelor, pe măsura apropierii frigului.

În crame, mustul se înăsprește și se acrește cu încetul, devenind „tulburel”. Atenție la băutul tulburelului, care nu este atât de binefăcător omului

pe cât se spune. Deci, bun lucru este a bea puțin, pentru slăbiciunea trupească. „Că, precum pământul, la vreme fiind adăpat, crește curată sămânța cea semănată într-însul și cu dobândă, iar pământul cel plin cu multă grăsime crește numai buruieni și scai, așa și multă băutură pe cei fără minte îi duce spre ocară, iar pe cei înțelepți, spre plângere... Pentru cine sunt suspiciunile, pentru cine văicărelile, pentru cine gâlcevile, pentru cine plânsetele, pentru cine rănile fără

pricină, pentru cine ochii întristați? Pentru cei ce zăbovesc pe lângă vin.” (Pilde 23, 29-30, Scriptura)

În prima zi a lunii se sărbătorește de către creștini „Acoperământul Maicii Domnului”, iar în tradiția populară, Sfânta

Procoavă, menită să protejeze ogorul cu o plapumă groasă de omăt în timp de iarnă (slav. Pokrov - acoperământ, vâl, *Dicționarul universal al limbii române*, Lazăr Șăineanu, Ed. „Scrișul Românesc” S.A., 1925).

Se mai poate ara după culesul și tăiatul păpușoilor (porumbului). Arătura de toamnă este necesară atât semănatului grâului, cât și pentru semănăturile de primăvară. Ogorul se prefăce mai bine acoperind sub brazdă resturile vegetale și va strânge mai multă apă din ploi și zăpezi până la primăvară.

În livadă se sădesc arbori și se sapă la rădăcină cei vechi.

În grădinile de zarzavat se culege ce a mai rămas necules. De acum, preocupările gospodăriei se adună pe lângă casă. Acum e vremea socotelilor, fiindcă „toamna se numără bobocii”.

La apropierea sărbătorii Sfintei Cuvioase Paraschiva, țărănul obișnuiește să tragă carul în capul

tarlalei unde muncește, cu oiștea la drum, ca să poată să înhame mai lesne caii și să poată pleca spre casă mai repede, pentru a nu-l prinde vifonița. Așadar, acum trebuie terminate pregătirile pentru iernat, pentru ca prima zăpadă să nu-i surprindă pe gospodari nepregătiți.

În ziua de 14 a lunii, la sărbătoarea Cuvioasei Paraschivei, se celebrează în unele ținuturi de deal și de munte „Vinerele” sau „Vinerea mare”. Începând cu această zi, ciobanii duc turmele de oi la iernat.

Sărbătoarea superstițioasă este ținută de țărani în onoarea Sfintei Vineri, cea rea de trăsnete, grindină și vifore, pentru a-i apăra de vremea rea (Șăineanu, p.697).

În ziua de 18, sărbătoarea Sfântului Apostol și Evanghelist Luca, se ține și „Lucinul”, de către țărani, pentru a fi feriți de lupi. Aceasta este o altă sărbătoare tradițională dedicată lupilor, prefigurând și un nou ciclu, al Filipilor de Toamnă.

În ajunul zilei de Sfântul Dumitru, în unele zone ale țării, țăranii pregătesc „Focul lui Sâmedru”, un brad

verde din pădure pe care-l acoperă cu cetină uscată, paie și-i dau foc. După ce cântă și petrec în jurul rugului, iau tăciuni din foc, pe care îi presară prin grădini și pe ogoare pentru a avea roade bune în anul următor. Cuvântul „Sâmedru” este o contracție populară din Sfântul Dumitru (Sân-Medru = Sanctus Demetrus). După unele credințe ale poporului, la „Sâmedru”, morții se fac moroi, vârcolaci, strigoi etc. (Șăineanu)

În ziua de Sfântul Dumitru (26 octombrie) se sărbătorește „ziua soroacelor”, manifestare pastorală, când nu se lucrează și se încheie socotelile cu ciobanii care au avut în grijă oile peste vară. Se desfac învoielile și se strică stânele.

Este din ce în ce mai frig. Crizantemele (tufănelele) sunt în plină înflorire, numite popular și „dumitrițe” sau „florile Sfântului Dumitru”.

„Omul trist cade pe gânduri și se apropie de foc”, spune poetul.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Tradiții și obiceiuri de toamnă în luna lui Brumar

Noiembrie este luna brumelor mari, a promoroacei. Zilele și nopțile sunt din ce în ce mai friguroase. Vremea este schimbătoare de la o zi la alta. Alternează momentele de frig, zloată, cu nopți senine, când se produce frecvent brumă și zile călduțe, mai ales la amiază.

Câmpul începe să se odihnească, deși se mai pot face semănături de grâu în primele zile ale lunii, când vremea e bună, căci după „Hrangel” (Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil), vin valuri de frig cu ploi, ninsori și îngheț.

Țăranul însă nu cunoaște odihna. Cară gunoi pe ogor, curăță uneltele și le pune la locul lor, dregre grajdul, se apucă de împletit coșuri, rogojini.

Viile se ară și se continuă cu îngropatul viței. Se pot sădi pomi fructiferi. Gospodina mai cercetează bucatele puse pentru iarnă, să nu se strice. Vinurile încetează fermentația și se limpezesc.

Acolo unde tradițiile se mai păstrează, încep șezătorile și serile de clacă. Dacă au încheiat în general cu treburile pe afară, femeile pun războiul să țeasă cuverturi și alte obiecte necesare casei sau zestre pentru fetele de măritat.

Prima zi a lunii începe cu Pomenirea Sfinților, doctori fără de arginți, Cosma și Damian, originari din Asia, din partea Ciliciei, spre deosebire de alți doi Sfinți Cosma și Damian, care se trăgeau din Roma și care se prăznuiesc ca mucenici în fiecare an la 1 iulie. Sfinții erau invocați în descântecele de lingoare (febra tifoidă) și de răul copiilor (epilepsie; Ghinoiu, 1999, p. 202). Tămăduiesc toate bolile (Candrea, 1928, p. 128).

În ziua de 5 noiembrie se sărbătorește „Moșii de toamnă”, zi de pomenire a morților.

În ziua de 8 noiembrie este sărbătoarea Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, în jurul cărora Biserica adună și serbează toată obștea, tot „soborul” îngerilor laolaltă. Se fac pomeniri pentru morți. Se aprind lumânări atât pentru cei vii, cât și pentru cei dispăruți de moarte grea fără lumină.

Ca sărbătoare a îngerilor în ziua de 8 noiembrie, a început a se serba în Biserică de prin veacul al V-lea și ea s-a răspândit repede în tot Răsăritul creștin (Proloacele, vol. I, p. 224). După această sărbătoare, încep Filipii de Toamnă, adică perioada de împerechere a lupilor. Femeile nu trebuie să toarcă lână sau să coasă piei de animale și nici să nu arunce tăciunii din casă, pentru a proteja familia și animalele de lupi.

Filipii se țin înainte de Postul Crăciunului, pentru apărarea caselor de primejdii, de foc, de lupi și alte jivine. Cel mai mare dintre Filipi este celebrat la 21 noiembrie, sărbătoare consacrată tot lupului.

La „Lăsatul secului” pentru Postul Crăciunului (14 noiembrie), se fac petreceri cu mâncăruri „de dulce” și băutură. Cu acest prilej, finii de cununie sunt invitați de nași la masă. A doua zi, la „Spălăcanie”, se mai consumă ce a mai rămas, se spală bine toate oalele, se pun cu gura în jos, pentru ca cei din casă, membri ai familiei, să fie feriți de orice rele sau pagube.

În ziua de 21 noiembrie, se sărbătorește intrarea Maicii Domnului în biserică și Ovidenia.

În această noapte de „Ovidenie”, se desprind cerurile. Sărbătoarea se ține pentru „ochii ce văd”, „pentru vedere”. Se dă de pomană lumina de veci, lumânarea care nu se va stinge niciodată pe lumea cealaltă. Se aprind lumânări și se dă de pomană de sufletul celor înecați, morți fără lumânări la căpătâi, morți în întuneric, ca să aibă și ei pe lumea cealaltă calea luminată... Lumânările aprinse pentru acești morți sunt în formă de toiaguri, cât un stat de om, și apoi se învârtesc ca melcul (Pamfile, 1997, p. 216).

În noaptea de Ovidenie, se deschid cerurile, pentru ca strigoii să primească dezlegare de a se întoarce pe Pământ și a pricinui neplăceri, stricăciuni caselor sau animalelor. Pentru a-i îndepărta, gospodinele trebuie să țină toată noaptea o lumânare aprinsă pe masă și să ungă cu usturoi tocurele ușilor și ale ferestrelor.

Ajunul Sărbătorii Sfântului Apostol Andrei, este momentul în care se dezlănțuie forțele răului (strigoii sau lupii), secvență consemnată de mituri pe fondul schimbărilor vremii și apropierii de iarnă. Strigoii sunt duhuri de bărbați sau de femei morți, care încep să umble nestingerite spre a face rău. Despre Sfântul Andrei se spune că este patronul fiarelor sălbatice, în special al lupilor, cărora le dă voie să umble, să dea târcoale gospodăriilor, pentru a ataca vitele, fiindcă nu i-a fost ținută sărbătoarea.

Sfântul Andrei este celebrat mai ales de femei care priveghează și păzesc usturoiul cu candelă și lumânare aprinsă, cu tămâie. Povestesc despre faptele și minunile săvârșite de Sfântul Andrei.

Pisează apoi grăunți de păpușoi sau boabe de grâu, pe care le pun la fiert și le mănâncă. Din făină de grâu plămădesc turte (azime), pe care le mănâncă întingând în strachina în care au pisat usturoi. Apoi încep să ungă tocurele ușilor și ferestrelor spre a proteja familia și gospodăria de lupi, făcând rugăciuni Sfântului Andrei, spre a îndepărta fiarele și duhurile rele.

Sfântul Andrei de la 30 noiembrie se mai numește și „Andrei de iarnă” sau „cap de iarnă”, pentru că de acum începe, potrivit calendarului, anotimpul alb al iernii.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Ziua arhanghelilor Mihail și Gavriil (8 noiembrie)

Se fac rugăciuni pentru morți, ca să meargă la Rai.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil sunt cei care iau sufletele oamenilor când mor.

Alina Buhoci, Băleni

La Sfinții arhangheli Mihail și Gavriil, finii mergeau cu colăcei la nași, iar nașii aprindeau o lumânare pentru a lumina calea în lumea veșnică. Arhanghelul Mihail, stând în dreapta tatălui, ia sufletele morților.

Amelian Chirilă, învățător pensionar comuna Tulucești

Sfinții arhangheli Mihail și Gavriil sunt cei care ocrotesc și iau sufletele oamenilor când mor.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Sfântul Ioan Milostivul (11 noiembrie)

Este apărătorul vitelor de rău.

Alina Buhoci, Băleni

Sfântul Ioan Milostivul este ocrotitorul și apărătorul vitelor de lupi și alte jivine.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Filipii de iarnă (14 noiembrie)

Sărbătoare băbească, nu se lucrează, pentru ca să nu dea lupii în oi - 3 zile, 18-21 noiembrie.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

Filipii de iarnă apără gospodăriile de rele și de pagube, nu se scoate gunoiul din casă.

Alina Buhoci, Băleni

Vovidenia (21 noiembrie) - Intrarea în Biserică a Maicii Domnului.

Nu se doarme toată noaptea, nu se scoate gunoiul din casă, ca să nu apară duhurile necurate.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

Vovidenia, în zona noastră se mai spune Ovidenia - se dau lipii și ouă fierte de pomană.

Alina Buhoci, Băleni

Vovidenia - la această sărbătoare se amintește de „Intrarea în biserică a Maicii Domnului”. În această zi, cerul se deschide și este bine să nu se doarmă toată noaptea și să se aprindă lumânări.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Sfântul Andrei, „cap de iarnă” (30 noiembrie) - mai este și ziua lupilor.

Se serbează prin nelucrare în casă, ca lupii să nu atace vitele. În ziua de Sfântul Andrei, lupii se adună. Andrei împarte hrana pentru fiecare lup pe timp de iarnă. Pentru apărare, oamenii ung cu usturoi ușile și ferestrele împotriva lupilor. Fac cruce din ceară și o lipesc la vite, pe cornul din dreapta. Nu se mătură toată ziua, nu se dă afară gunoiul din casă, nu se

împrumută nimic. În noaptea de Sfântul Andrei, umblă strigoi. Strigoi devin periculoși, aduc boli și grindină. Ei călătoresc pe apă, strigând și miorlăind, călare pe mătură, pe butoi sau în butoi. Dansează pe la răspântii, iau obiecte de pe afară - topor, coasă, furcă - și se bat între ei. Se face paza usturoiului. Fetele se adună mai multe la o casă și vin cu diferite mâncăruri. Toată noaptea stau de pază și se aprind două lumânări, care ard toată noaptea. A doua zi, își împart usturoiul și merg la biserică pentru sfințire, să-l păstreze, că-i bun de leac pentru dragoste. În acea noapte, animalele vorbesc între ele. La miezul nopții, se deschide cerul și, acompaniați de cântecul cocoșilor, coboară îngerii din cer înarmați și alungă strigoi și duhurile necurate. Se strâng băieți și fete, se fac pariuri de viitor cu ocazia păzitului usturoiului.

Toma D. Novac, profesor pensionar din comuna Rădești

În noaptea Sfântului Andrei se dau geamurile și ușile caselor cu usturoi, pentru a fi ferite de duhurile rele. În acea zi totul se mănâncă pe bază de usturoi.

Alina Buhoci, Băleni

Bătrânii spuneau că Sfântul Andrei este protector împotriva lupilor. Copiii tăiau crengi de măr (păr) și le puneau la înflorit, pentru a le avea la sorcovă.

Amelian Chirilă, învățător pensionar comuna Tulucești

În noaptea Sfântului Andrei se face „păzirea usturoiului”. Cei care priveghează mănâncă lipii coapte în cuptor și grâu sau porumb fiert pisat. La miezul nopții, usturoiul se pisează și se ung laturile geamurilor, ușilor, pentru a ocroti casa împotriva lupilor și altor duhuri rele. Se invocă permanent numele Sfântului Andrei pentru a apăra casa, familia de toate relele. Se povestesc minuni din viața Sfântului. Privegherea se face la lumina lumânărilor și candeliei aprinse. Icoanele din perete și oglinda sunt ușor acoperite de prosoape țesute în casă.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Păzitul usturoiului avea loc în noaptea Sfântului Andrei. Toți gospodarii ungeau cu usturoi porțile, geamurile, ușile la vite și pășări, ca să nu vină lupul. Se aduna tineret într-o casă și petreceau, jucau, mâncau (de sec), beau, contribuind fiecare. Stăteau și păzeau usturoiul, care mai era și furat. Îl căutau până îl găseau.

Felicia Medeleanu, profesor, satul Tâlpigi, comuna Ghidigeni

La Sfântul Andrei (de iarnă), făceau bătrânii urluială cu prune sau cu bostan (seara). Nu se lucra, să nu vină lupii să mănânce oile. Veneau fete și flăcăi la casa dinainte stabilită. Flăcăii veneau cu linguri de lemn la ciubote (pentru că nu ajungeau lingurile la acea casă). Aici spuneau multe ghicitori, cântece, jucau, apoi se așezau cu toții la masă și mâncau urluială, care era servită în castroane de lut.

Costina Sava, bibliotecar, sat Hanu Conachi, comuna Fundeni

materiale din arhiva CCDJ

Tradiții și obiceiuri în luna lui Andreia

Cu prima zi a lunii decembrie, pășești, potrivit calendarului, în anotimpul iernii. Este luna lui Indrea, Undrea, Andrea, numele popular al lunii decembrie, care începe după ziua Sfântului Ap. Andrei: Andrea, cap de iarnă. Această lună friguroasă, supranumită și luna lui Cojoc, e luna moșilor, binefăcători și ocrotitori ai copiilor: Andrei, Nicolae, Ignat, Crăciun, Ștefan...

1 Decembrie este considerată a fi cea mai frumoasă zi a tuturor românilor: Ziua Națională a României! În cuvântarea rostită la Iași către trimișii Ardealului, Regele Ferdinand menționa în 1918: „Prin lupte și jertfe, Dumnezeu ne-a dat să înfăptuim aspirațiile noastre cele mai sfinte. Mulțumindu-i din adâncul sufletelor, ne îndreptăm gândurile către cei care cu sângele lor au clădit noul temei al dezvoltării noastre naționale... Să consacram unirea sufletelor, dar și unirea la muncă roditoare, prin strigătul „Trăiască România Mare, puternică, unită!”

Prima lună a iernii este una dintre cele mai bogate în tradiții și obiceiuri. În zilele de 3-5 ale lunii se sărbătorește „Bubatul”. Se ține în special pentru apărarea copiilor de vărsat, arsuri sau fripturi, scrântituri, dureri de dinți, gâlci (Speranția, VI f. 138, 157, 164).

Câmpul e sub omăt, dar gunoi se mai poate căra. În livadă trebuie pază împotriva iepurilor care rod copacii. Se adună holeră și scai în jurul trunchiurilor. Vitele cer deosebită grijă; și pe ele gerul le slăbește. În casă e toată viața. Gospodinele țin în război, torc, răsucesc, împletesc. Bărbații îngrijesc de animale, lucrează lemnărie, fierărie, împletesc nuiiele pentru a realiza în special coșuri de diferite dimensiuni și utilități. Într-o gospodărie chibzuită, nimic nu se irosește, ci dimpotrivă se caută să se folosească până la cel mai neînsemnat lucru.

Pănușele de păpușoi (porumb) rămase de la desfăcutul știuleților de obicei li se dau foc sau ajung la vite. Acele foi lunguiețe, ca de hârtie, dar tari ca sfoara, sunt bune de împletit fel de fel de obiecte trebuitoare în casă ca: rogojini de șters picioarele, coșuri, pălării de vară. Pănușele țin astfel locul papurei, mladei de răchită sau paielor de grâu. În serile lungi de iarnă, gospodarul cu cei din casă pot împleti ușor tot soiul de lucruri, unele putând fi vândute. Pentru aceasta nu se cere nici cine știe ce învățătură, nici mare trudă.

La 6 decembrie este celebrat Sf. Nicolae. Este privit în general ca un arhetip al lui Moș Crăciun.

Potrivit tradiției, în noaptea de 5-6 decembrie, copiii își pun încălțările la ușă, ca Sf. Nicolae să le ofere daruri. Este obiceiul de a dăru și o varză, pentru cuminenția celor mici. E vizualizat ca un personaj bun, blând, cu barbă albă. Dacă în ziua respectivă începe să ningă, se spune că își scutură barba, iar dacă este vreme bună, se spune despre el că a-ntinerit.

„Sf. Nicolae e milostiv față de săraci, ajută vădulele și orfanii și dăruiește bani tuturor oropsiților. Dătător de bogăție, de noroc tuturor, dă mai ales noroc fetelor sărace, pe care le mărită. Fetelor orfane și sărace le aruncă pe fereastră trei pungi de galbeni” (Mușlea-Bârlea, p. 409).

De la Sf. Nicolae, flăcăii se strâng în cete și repetă sau învață colinde. Își împart apoi sectoarele din localitate, unde vor colinda.

În ziua de 7, se sărbătorește Sf. Mc. Filofteia, protectoare a fetelor și femeilor. Se ține de bătrâni pentru a fi feriți de boli și pentru a da ploaie la vreme.

Sf. Spiridon se ține pentru că este făcător de minuni și bune, și rele. Este considerat protector al cizmarilor și ciubotarilor, al tăbăcarilor și cojocarilor. „Se ține pentru păzirea casei și pentru sporul câmpului” (Speranția, V., f. 215 v).

Perioada sărbătorilor de iarnă începe cu „Ignatul”. De Ignat nu se coase, nu se toarce, nu se țese, nu se spală. Femeia care nu respectă tradiția se poate îmbolnăvi. Sărbătoarea mai este numită și „Ignatul porcilor”, fiind o zi destinată sacrificării acestora. De preferință se taie animale de culoare neagră (porci sau păsări).

În Ajunul Crăciunului, femeile duc împărțituri din care nu lipsesc „Scutecele Domnului” - turte foarte subțiri din cocă însiropate cu zahăr și asortate cu miez de nucă pisat.

În dimineața zilei de Moș Ajun (24 decembrie), copiii umblă cu colindul și primesc de la gazde nuci, mere, pere, covrigi, colăcei, prăjituri, bomboane. După amiază până noaptea târziu, umblă cu colindul cetele

de flăcăi. Sunt răsplătiți de gazde după cum „colindă” pe cineva din casă: copii, adulți, tineri, fete mari, tineri căsătoriți, bătrâni. Banii sunt strânși de un zaraf. Seara, după ce s-a înnoptat, merg cu colindul și persoane adulte, în special la rude, prieteni. În case, mai ales copiii îl așteaptă pe Moș Crăciun, pentru a le aduce un brad încărcat cu jucării, haine, încălțăminte.

În zilele Crăciunului, copiii colindă cu Steaua și cu Capra, finii merg pe la nași cu daruri. Dacă a treia zi de Crăciun va ninge, atunci va fi rod bun (Gherman 4, p. 126). Pregătirea și întâmpinarea Anului Nou se face în ajun (31 decembrie) cu Plugușorul, Plugul cel Mare. Copiii umblă în cete mici încă din zorii zilei, urând un an mănos, sănătate gazdelor și sunând din clopoței sau zurgălăi. După ceasurile amiezii, flăcăii pornesc Plugul cel Mare. Împodobesc un plug utilizat de obicei la arat cu un brad ornat frumos, tras de o pereche de boi sau cai, iau cu ei și „buhaiul” (o putinică ce are așezată la gură o bucată de piele și la

mijloc un smoc de păr din coadă de cal, ce se umezește din când în când cu borș și se trage ușor cu mâinile pentru a vibra pielea și a imita mugetul taurului sau buhaiului).

În noaptea spre Anul Nou, se pun felii de ceapă (12) pentru fiecare lună a anului în care se pune sare. Dacă dimineața felia este plină cu apă, acea lună a anului va fi ploioasă și în funcție de câte foi vor fi pline cu apă, se va vedea cât va fi anul de roditor. La ora 12

noaptea, fata sau flăcăul își pot vedea în oglindă ursitul sau ursita. Majoritatea membrilor familiei petrec în grupuri mari sau restrânse pentru a aștepta venirea Anului Nou. La 12 noaptea ies afară și chiuie, fluieră, lovesc în diferite obiecte,

producând zgomote pentru a izgoni duhurile rele și a pregăti venirea unui an mai bun, care să le îndeplinească dorințele, să le aducă rodnicie și bunăstare.

Gheorghe Mihai, Braniștea

Credințe și obiceiuri în ianuarie și februarie

Boboteaza

La Bobotează, se face sfințirea apelor, cetățenii iau aghiazma din locul de unde se face slujba de Bobotează și apoi se stropesc pomii și viile, pentru a avea un rod bogat. La Bobotează, la un moment dat, trag cu arma pentru a împușca anul vechi. Se umblă cu cârdul însoțit de lăutari și se fac urări de bine la fiecare casă.

Toma D. Novac, profesor pensionar, comuna Rădești

Trif

Bătrânii spuneau (până prin anii 1960) că Trif Nebunul s-a întâlnit cu Maica Domnului și a spurcat-o cu vorbe urâte despre muște și omizi și de aceea, până pe atunci, preoții făceau agheazmă cu care oamenii stropseau pomii de omizi.

Amelian Chirilă, învățător pensionar comuna Tulucești

Patronul insectelor dăunătoare; la 1 februarie, preotul umblă prin sat și este întâmpinat cu un fuior de cânepă spre sfințire și blagoslovenie, ca semn că gospodăria este bine întemeiată.

Toma D. Novac, profesor pensionar, comuna Rădești

În ziua de Trif nu se taie nimic, se spune că

mănâncă recoltele gândacii.

Câșleanu Jenica, comuna Cavadinești

Sfântul Trifon (1 februarie) este ziua când se face aghiazmă la case, pentru ca acestea să fie curate și să nu fie bânuite de spiritul rău.

Alina Buhoci, Băleni

Sfântul Toader

Fetele se spală pe cap înainte de răsăritul soarelui, înainte ca Sfântul Toader să-și scoată caii la pășune. Cresc cozile și pletele flăcăilor. La Sfântul Toader se face alegerea cailor. În apa de spălat se pune cenușă, că vin duhurile rele să se răcorească.

Toma D. Novac, profesor pensionar, comuna Rădești

În seara zilei de Sfântul Toader, după îmbăierea de seară, se obișnuiește tăierea părului la fete spunându-se: „Toadere Sân Toadere/ Fă codița fetelor/ Cât codița iepelor”. Aceasta însemnând o creștere mai cu spor a părului în anul următor.

Câșleanu Jenica, comuna Cavadinești

La Sfântul Toader, fetele se spală pe cap, se tund și aruncă părul peste casă spunând: „Toadere, Sfânt Toadere, ia codița fetelor și dă-o pe-a iepelor.”

Alina Buhoci, Băleni

materiale din arhiva CCDJ

Credințe populare culese din Buciumeni

Credințe populare despre șerpi

Nu se putea ca țăranul român să nu facă observații și în legătura cu unele viețuitoare care produc silă și repulsie. Iată câteva dintre ele legate de șerpi:

Șarpele se îngroapă la Ziua Crucii (14 septembrie) și iese la viață la Sf. Mucenici (9 martie).

Șarpele are picioare, pe care nu le scoate decât când îl pui pe jăratec; atunci le vezi; sunt rare, mici, dispuse două câte două.

Capul peștelui chișcar nu se mănâncă, fiind capul șarpelui.

Dacă ascunzi furca de la ajunul Crăciunului până la Bobotează, vara care vine nu vei vedea șerpi.

Șarpele casei e albicios, să nu-l omori, că aduce noroc.

Dacă cineva a înghițit șarpe, să i se dea ciorbă de cocostârc, care îl omoară.

Șopârla anunță venirea șarpelui.

Credințe populare despre alte viețuitoare

Câinele cu cerul gurii negru este rău.

Nevăstuica lasă în pace vitele, dacă pui la ușa grajdului o furcă și un fus; crezând că au fost puse ca ea să toarcă, fuge de muncă.

Când urlă lupii, se zice că i-a trimis Sf. Petru să vadă unde pot găsi ceva mâncare.

Credințe populare despre păsări

Poporul român, în lunga sa existență, a făcut observații și în legătură cu unele păsări pe care nu le-a domesticit, trăind liber în sânul mamei naturi atât de bogate și de variate, alături de unele din cele pe care le-a adus în curtea sa. Aceste viețuitoare au fost împărțite în bune și rele, folositoare și nefolositoare.

Astfel, bufnița este considerată simbolul întinericului, prin comparație cu cocoșul, socotit vestitor al învierii.

Cântecul cucuvelei pe hornul unei case prevestește moartea unuia din cei care locuiesc în ea. Dacă se aruncă pâine și sare, se mulțumește cu atât și nu mai ia altceva.

Este păcat să omori bufnița, spre a nu atrage și alte nenorociri.

Nici cuc nu este bine să omori. Dacă primul cântat al cucului te găsește flămând, este semn de pagubă.

Dacă primăvara vezi întâi o barză stând, te vor dura picioarele toată vara; dacă o vezi în zbor, îți va fi bine.

Când apar primii cocori, copiii se dau de-a berbeleacul, pentru a-i opri din drum, întârziind astfel toamna.

Cântecul țuțubeiului la sfârșitul zăpezii anunță primăvara, iar când cântă toamna prevestește venirea iernii.

Dacă vezi, prima dată, numai o rândunică, vei fi singur toată vara.

Când o rândunică trece în zbor pe sub o vacă, acesteia i se strică ugerul; ca să se îndrepte, se trece tot o rândunică pe sub ea.

Dacă un cocoș cântă în prag, vestește musafiri.

Gâștele gâgăie de trei ori pe noapte; după al treilea gâgăit, se face ziuă.

Credințe legate de păsările domestice

Să nu ridici luna ouăle din cuiabar, că nu mai vin găinile la ouat.

Dacă nu cad cloștile, se aduce acasă pământ din potcoava cailor care au mers pe drum, spunând: „Cum chică lutul din potcoavă, să chice și cloștile”.

În ajunul Bobotezei, se pun grăunțe pe pat și se cere preotului să se așeze acolo, ca să stea cloștile.

Ouăle se pun la cloșcă dintr-o căciulă, să iasă puii odată și să stea grămadă.

Când ai cloșcă pusă, nu se învelește focul cu cenușă, să nu înăbușe puii.

Cojile ouălor de la cloșcă, aninate pe o nuia, se păstrează sub streșina casei, să stea puii grămadă.

Să nu numeri puii luna, pentru că mor.

Bobocii de găscă și rață se dau afară cu lână roșie la gât, să nu fie deochiați.

Se ung bărbiile a doi cocoși care se bat cu usturoi pisat, să nu se mai mănânce între ei.

Dacă cocoșul cuiva este bătut de al vecinilor, i

se dă trei boabe de piper pe gât, care îl înrăiesc și-l bate pe adversar, de acesta nu mai vine.

Credințe populare despre ploaie

Viața țăranului român a fost tributară, de la apariția sa pe aceste frumoase și mănoase plaiuri carpato-danubiano-pontice, cu multe secole în urmă, și până la apariția irigațiilor, în mare măsură jocului ploilor. Oricât de bine ar fi muncit agricultorul, dacă norii nu-și slobozeau baierile udând cum trebuie culturile, truda lui era zadarnică. Adică nu avea ce strânge în podul casei, după munca în vânt sau arșiță de Cuptor, din cuprinsul a trei sferturi de an, nici cât să asigure sațiul casei. Despre rezerve de vândut la târg, cu banii obținuți urmând să-și acopere alte nevoi, nici vorbă. Ploaia era pentru el adevărată mană cerească.

„Învățați, mamaie, carte, să nu mai stați toată ziua cu mâna streșină deasupra ochilor, toată vara, să vedeți dacă vine sau nu strop de ploaie”, ne spunea cea care ne adusese pe lume, când ne trimetea la școală, „destul am fost noi robii pământului”. „Să nu călcați și voi pe urmele noastre”, încheia dârz, cu un zâmbet trist pe chip.

Datorită acestei dependențe, înaintașii locuitorilor din satul Buciumeni au strâns, în lungul existenței lor, după atente observațiile, o serie de credințe, care mi-au marcat și mie copilăria și tinerețea, chiar și după ce am ajuns la liceu. Iată câteva din concluziile acestor observații transformate în credințe populare dătătoare de speranțe:

Când se vedeau norii ca oile risipite, spre răsărit, urma să plouă.

Ploua și când se vedea fulgerând dimineța.

Când te mănâncă urechile și călcâiele, vremea este a ploaie.

Va ploua când se aude tunetul pe valea Șiretului.

Și când ies furnicile din mușuroi grupuri, grupuri, va ploua.

Ieșirea afară a albinelor, în număr mare, anunță ploaia.

Cucul care cântă noaptea anunță ploaie.

Dacă fete mari sau flăcăii fură toaca din biserică, va ploua.

Când plouă la nuntă, se spune că mireasa a mâncat din oală și e semn de belșug.

Dacă apare soarele în timpul unei ploi, se spună că s-a luminat a ploaie și va mai ploua.

Când plouă în ajunul Duminicii Mari sau în Duminica Mare, la Moșii de vară și la Sf. Treime, e semn de vară mănoasă.

Ploaia de toamnă cu fulgere și tunete anunță toamnă lungă.

Se spunea că seceta se datorește ȝiganilor cărămidari, care leagă ploile.

Și femeia care merge torcând la câmp leagă ploile.

Dacă este nor și nu plouă, se zice că aceasta a fost ruptă de vânt.

Ploaia stă când iese curcubeul.

Când tună întâi primăvara, să bagi mâna în apă și va ploua toată vara.

Când tună întâi spre Cornul Caprei, va fi an ploios.

Dacă apare cerc/halo în jurul soarelui, nu va ploua, ci va fi vânt.

Vârtejul provocat de vânt este de la Diavol. Să-ți faci cruce și să-l lași în plata Domnului.

Când plouă cu piatră se înfige un topor în pământ, spre a alunga norii de grindină. Se trage clopotul pentru spargerea norilor.

Credințe populare referitoare la schimbarea vremii

În noianul de credințe populare care existau în Buciumeni, în prima jumătate a sec. XX, unele dintre ele se referă la schimbarea vremii și cum era anunțată în natură. Am aflat astfel că vremea se schimbă:

Dacă ciorile umblă în stoluri și se așează în copaci cu ciocul împotriva vântului; când vrăbiile aflate în stol ciripesc mai mult ca de obicei; dacă pisicile se joacă prin casă.

Dacă cocoșii cântă spre amiază, vestesc ger; dacă atunci când cântă spre amiază e frig, vestesc moină; dacă fac acest lucru înainte da miezul nopții, vremea se va încălzi.

Când visezi mort, a doua zi va fi moină.

Dacă soarele se uită seara înapoi, anunță că a doua zi va fi vreme bună.

Dacă pisica zgârie rogojina de pe jos, vremea urmează să se strice.

Apariția multor șoareci anunță iarnă grea.

Și iepurii care vin în sat anunță iarnă aspră.

Dacă focul sfârâie în sobă, va veni ger.

Când visezi oi albe, va ninge.

Când ninge cu bucăți mari de zăpadă/cu foloștine, se zice că sunt obielele lui Dumnezeu.

Luna februarie era numită luna ȝiganilor, căci mureau mulți membri de ai etniei lor.

Apariția florilor de salcâm toamna e semn de toamnă lungă.

Neculai I. Staicu, Buciumeni

Plante de leac și de alean

Galațiul, situat într-o zonă de confluență și de interferență din punct de vedere cultural (etnografic, etnologic și folcloric), economic și social, mărginit de Brăila, Tulcea și Vrancea, înconjurat fiind de cursuri de apă, cu debite mari: Siret, Prut, Dunăre și la granița, în partea de Sud-Est, cu Republica Moldova și Ucraina, teritoriu ce îmbină forme de relief blânde, în trepte și cu influențe climatice diferite, s-a evidențiat de-a lungul timpului printr-un caracter mai puțin conservator în ceea ce privește valorile culturii materiale, imateriale și spirituale tradiționale. Deși pământul a fost „călcat” adesea în perioada anilor 1950-1970 și ulterior, după anul de grație al revoluției din 1989, pentru consemnarea datelor privind ocupațiile tradiționale și a meșteșugurilor derivate din acestea, a datinilor, precum și a faptelor de viață despre locurile și locuitorii din satele județului, cândva considerate a fi tradiționaliste, urme/mărturii ale parcursului înaintașilor au fost vagi sau nu s-au găsit ori nu s-au păstrat. De aceea, în această etapă, încercăm să recuperăm, măcar și „ultimele” elemente ale/din patrimoniul(ului) local, așa „modernizat” cum spun unii că este, și prin aceasta să reconstituim, atât cât se mai poate, patrimoniul cultural al zonei.

Luând în considerare și transformările socio-culturale pe care le înregistrează societatea actuală în ansamblul ei, se consideră binevenit orice demers întreprins în privința recuperării, conservării, valorificării și promovării tradiției și a culturii populare tradiționale individualizate, dar și în ansamblu.

Necesitatea demarării și derulării de proiecte ce vin în sprijinul recuperării moștenirii culturale populare, survine tocmai din faptul că în arhivele instituțiilor specializate de cultură, de la nivel național, date despre Galați nu „prea” există, de aceea a fost considerat și chiar catalogat ca „o pată albă” în cultura țării.

În ceea ce privește studiul plantelor și utilitatea folosirii acestora, încă din 1999, în Studiul introductiv *O nouă privire asupra medicinei magice*, al cărții autorului I. Aurel Candea *Folclorul medical român comparat*, dr. Lucia Berdan, reputat cercetător științific, menționa că „cercetările moderne de etnoiatrie (disciplină etnologică care se ocupă cu cunoașterea și explicarea datinilor, obiceiurilor și practicilor medicale populare) în etnologia românească nu sunt atât de numeroase pe cât sunt informațiile pe care le avem din diverse broșuri, cărți

și din periodice referitoare la medicina populară.”

În sprijinul celor anterior expuse, vine și proiectul „Plante de leac și de alean”, pentru a cărui derulare s-a obținut finanțare de la Administrația Fondului Cultural Național București, proiect prin care instituția noastră își propune demararea unor cercetări pentru conservarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial, concretizat, în acest caz, în știința poporului de a folosi plantele în uzul cotidian casnic și gospodăresc, pentru că, dintotdeauna, în gospodăriile tradiționale, plantele au fost folosite în viața de zi cu zi, atât pentru constituirea și/sau îmbogățirea alimentației tradiționale, pentru vindecarea unor boli sau răni, în practici oraculare, ca model de inspirație pentru ornamentarea veșmintelor etc.

Ivan Evseev, consemna în cartea sa *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, „în tradițiile arhaice, plantele făceau parte din totemurile diferitelor neamuri și familii. Numele plantelor alcătuiesc și un sistem de clasificare a universului mito-poetic. Ca imagine unitară și sintetică a universului arhaic este folosit simbolul Arborelui Lumii, în diferitele sale variante: (Pomul cunoașterii, Pomul vieții, Pomul paradisului etc.). Plantele și părțile lor componente sunt utilizate ca descriptori sau operatori simbolici pentru redarea

ideilor de fertilitate, bogăție, prosperitate, înflorire, procreație sau ofilire, decrepitudine sau moarte. (...) Miturile etiologice, referitoare la apariția și creșterea primelor plante în *illo tempore*, datorate zeilor și eroilor civilizației, încifrează lungul și anevoiosul drum istoric de cosmicizare a spațiului geografic și de culturalizare a naturii. (...) Simbolurile fitomorfe și cele dendromorfe alcătuiesc un cod vegetal de o extremă bogăție și varietate în tezaurul cultural al omenirii.”

Altfel spus, proiectul vizează recontextualizarea pentru lumea modernă a utilizării plantelor conform metodelor tradiționale în practici și ritualuri curative, medicină populară/alternativă, cosmetică, alimentație tradițională etc., promovarea și valorificarea moștenirii culturale tradiționale, creșterea gradului de cunoaștere și de conservare a satului tradițional românesc, precum și facilitarea accesului tinerilor și a tuturor celor care vor vizita site-urile instituțiilor partenere în proiect la informațiile descriptive despre plantele existente în zona de desfășurare a proiectului.

Pentru atingerea scopului propus este necesară repertorierea și chiar prelevarea plantelor de importanță științifică și populară specifice zonelor climatice din județul Galați, în vederea constituirii unui ierbar și editarea unei culegeri-dicționar. Pentru obținerea datelor necesare, vor fi coopțați și tinerii din comunele județului vizate în proiect, ce pot oferi informații culese de la bătrânii din vatra satului, ca adevărate „vlăstare” ale locului.

Proiectul menționat are în vedere protejarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial, dar și a celui natural, realizând totodată și o educație culturală, atât prin intermediul informației tipărite, cât și a unei educații muzeale, datorate expozițiilor ce vor fi realizate. Abordarea din perspectivă inter-

și multidisciplinară ține de lucrul în echipe mixte, formate din specialiști din diferite domenii de activitate (etnografie, istorie naturală, biologie, conservare etc.), care au un punct comun: conservarea și valorificarea unor elemente identitare zonale și chiar euro-regionale, crearea și dezvoltarea de schimburi culturale și științifice între instituțiile implicate în implementarea proiectului și schimbarea unor mentalități în ceea ce privește botanica plantelor.

„Botanica mitică ne relevă o idee fundamentală pentru fitomitologie: fiecare plantă, oricât de infimă, modestă și aparent inutilă, îndeplinește un rol în economia mitologiei populare.” (Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*).

Proiectul susține promovarea diversității, conștientizarea și familiarizarea tinerilor cu valorile culturale tradiționale specifice zonei menționate, insuficient cunoscute sau apreciate, facilitând totodată valorificarea potențialului zonal către medii culturale din spațiul național și european.

Prin însuși rezultatul proiectului, „Plante de leac și de alean” contribuie la susținerea dialogului intercultural și dezvoltarea de audiențe noi, abordările interdisciplinare pentru implementarea acestuia asigurând valorificarea într-un mod inedit a patrimoniului cultural imaterial. Facilitarea documentării și a informării corecte atât din perspectivă științifică, cât și populară în ceea ce privește aspectul botanic/biologic al regiunii vine și în sprijinul valorificării patrimoniului natural al zonei.

Laura Elisabeta Panaitescu

Serviciul Cercetare, Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare

Sărbătorile și calendarul popular

Calendarul popular, nu putem vorbi de un singur calendar popular, ci de o multitudine de calendare specializate, în funcție de profesia care avea nevoie de el, de apartenența la sacralitatea Bisericii oficiale sau neoficiale, de ciclul lunar sau selenar în care se făcea calculul, de ciclurile cosmice (zile ale săptămânii, anotimpuri) ș.a. Din însumarea tuturor acestor calendare putem realiza un calendar popular, dar care este heteroclit. Este de fapt un model abstract, care nu are decât parțial corespondent în realitate. Făcând doar o trecere în revistă sumară, putem aminti doar câteva din începuturile de an, fiecare fiind reprezentativ pentru un tip de calendar, ale căror reminiscențe mai pot fi întâlnite în credințele populare românești: Anul Nou dacic - 1 noiembrie (cf. I. Ghinoiu; vezi și celți un moment asemănător, păstrat prin celebra sărbătoare Halloween, Ziua tuturor sfinților); Anul Nou roman - 1 martie; Anul Nou biblic - 1 septembrie; Anul Nou oficial - 1 ianuarie; Anul Nou viticol - 2 februarie; Anul Nou agrar - 9 martie; Anul Nou pastoral - 23 aprilie ș.a. ¹, știința a vieții și rânduială a vremii rostuiește viața și lucrul oamenilor ce-și câștigau existența prin lucrul pământului și creșterea animalelor.

Prin intermediul lui, sărbătorile mai mari sau mai mici, prin poziția și rolul lor concret sau prin importanța dată și acordată acestora, constituiau indicatori prin care locuitorii satelor tradiționaliste se puneau în uniune cu forțele naturii pentru a urma cursul firesc al cultivării pământului sau al creșterii animalelor. Cunoșteau sărbătorile de peste an, atât cele fixe, cât și cele mobile, respectând cu strictețe datinile și mersul la biserică.

„Noi, sărbătorile le ținem pentru că și ele pe noi ne țin. Noi ne rugăm pentru sănătatea noastră și a copiilor noștri; pentru noroc, să n-avem pagubă în vite și la gospodărie, și ne sunt de ajutor dacă le ținem și le cinstim. Dar dacă n-am face aceasta, ar fi rău de noi. Pe cât mergem la biserică și aprindem lumânări, postim, ne rugăm, pe atât ne merge mai bine și Dumnezeu cu sfinții ne păzesc și ne ajută. Noi trebuie

să ne rugăm la sfinți și la zilele cele mari, ca ele apoi să se roage pentru noi lui Dumnezeu.” ²

În cartea sa, „Calendarele poporului român”, Antoaneta Olteanu precizează că „...bogatul sistem al sărbătorilor populare trebuie scindat în câteva subsisteme, care se guvernează fiecare după nevoi specifice. Există, în primul rând, așa-numitul *calendar fix*, adică al sărbătorilor de peste an care au dată fixă. El reprezintă, în ultimă instanță, comentarea și însușirea calendarelor civil și bisericesc, care au suferit modificările necesare după modul specific de a privi lucrurile al țaranului (...). Acesta poate fi considerat calendarul patronilor, al sfinților și al sfintelor, care au fiecare în sarcină un domeniu vital pentru existența țăranilor. Astfel, divinități agricole erau considerate sfinții Gheorghe, Trif, Gherman, Ilie, Vartolomei, Elisei, Precup, Ana-Foca, Mucenicii; patroni ai crescătorilor de animale erau Filipii, Sfinții Petru, Andrei, Dumitru, Ignat; patroni ai bolilor erau Haralambie, Antonie, Tănase, Marina, Varvara, Sava, ai hoților - Sf. Mina, ai cizmarilor - Sf. Spiridon, ai fetelor: Sf. Vinerea Mare - Parascheva, Dragobetele, Dochia, Ciurica ș.a. În

strânsă legătură cu acesta se află *calendarul mobil*, sau calendarul paralel, care, în paralel cu sărbătorile cu dată fixă, constituie o structură cu care se întrepătrunde. Spre deosebire de primul tip de calendar, care acoperă, cu excepția unor zile, (marcate însă de sacralitate, redusă, e adevărat, în calendarul bisericesc) întreg parcursul anului, într-o rețea complicată de sărbători aflate în interdependență, calendarul mobil activează cu deosebire pe o jumătate a anului, având ca punct fix de plecare sărbătoarea Crăciunului. Ca și precedentul, are în principal un substrat creștin, la care se adaugă, în număr mare, sărbători și practici magice care nu au deloc de-a face cu creștinismul. Spre deosebire de calendarul numit convențional fix (deoarece sărbătoarea este legată de o anumită dată din an), care are ca unitate de măsură ziua, ea însăși identificată cu sărbătoarea (în cazuri izolate putem întâlni unități mai mari, de tipul celor trei zile, care cuprind, anunță sau succed sărbătorii propriu-zise), calendarul mobil operează cu săptămâni, în interiorul cărora individualizează anumite zile cu particularități deosebite (eventual, care au o repetiție săptămânală; cf. prima, a doua, a treia ș.a. marți, joi, vineri, sâmbătă după Paști, după Rusalii). O dovadă în acest sens o constituie numărătoarea săptămânilor, ca unic instrument de coordonare a calendarului, la care se adaugă, în numeroase cazuri, o individualizare a săptămânii și prin nume (Săptămâna Vârstată, Săptămâna Mare, Albă, Săptămâna Neagră etc.). ș.a....”

Conform *Calendarului popular*, ziua de **21 mai** este cunoscută și sub denumirea de *Costandinu puilor*, *Constantin Graur*, este *ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena*.

Sfinților Mari Împărați întocmai cu Apostolii Constantin și maica sa Elena Sfinții Mari Împărați întocmai cu Apostolii Constantin și maica sa Elena.

„În ziua premergătoare luptei cu Maxențiu, în anul 312, Constantin a văzut pe cer o cruce luminoasă și o inscripție: *In hoc signum vinces* (prin acest semn vei birui). În noaptea care a urmat, împăratul a avut un vis în care Hristos l-a îndemnat să însemneze cu crucea toate steagurile armatei sale. Va urma ziua luptei, în care Maxențiu este biruit și se îneacă în Tibru, iar Constantin va intra triumfător în Roma. La puțină

vreme după aceea, în 313, Constantin emite Edictul de la Milan, care va pune capăt persecuțiilor, garantând libertatea credinței și a cultului”. (*Dicționarul*, p. 65).

„Împăratul Constantin, cunoscând puterea lui Hristos, cel ce s-a răstignit pe cruce, a crezut în Hristos adevăratul Dumnezeu și s-a botezat împreună cu maica-sa Elena, cea vrednică de laudă (337). Supuindu-se voinței lui Dumnezeu, a zidit în Vizantia o cetate mare și slăvită, a înfrumusețat-o cu toate podoabele și a numit-o după numele său, Constantinopol. Apoi a mutat acolo scaunul său de la Roma cea veche, poruncind ca acea cetate să se numească Roma cea nouă, încredințând-o apărării lui Dumnezeu și a Prea Curatei Maicii Lui”. (*Viețile sfinților*, IX, pp. 1034, 1043).

Tradiții:

- Sf. Constantin și Elena sunt părinți ai sfintei cruci (Mușlea-Bârlea, p. 375).

- Sf. Constantin e cel mai socotit, pentru că a scos crucea din mare (Mușlea-Bârlea, p. 375).

- Vara începe la Sf. Constantin și Elena (Bernea, 1997, p. 178).

- În această zi, păsările de pădure își învață puii să zboare (Ghinoiu, 1999, p. 103).

Apărător de rele și durere:

- Cine lucrează în această zi, i se ard bucatele pe câmp (Mușlea-Bârlea, p. 375).

- Pentru a preîntâmpina distrugerea holdelor și a strugurilor de către păsările cerului, nu se lucra în această zi (Ghinoiu, 1999, p. 103).

- Ținută ca să nu mănânce uliul puii (Candrea, 1928, p. 126).

Despre muncile câmpului:

Limită calendaristică pentru semănatul porumbului, al ovăzului și meiului (Ghinoiu, 1999, p. 103).”³

Note:

¹ Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, Colecția cărților de referință, Editura Paideia, 2000

² Elena Niculiță-Voronca, *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, Colecția Plural M, Editura Polirom, 1998

³ Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, Colecția cărților de referință, Editura Paideia, 2000, p. 244

Laura Elisabeta Panaitescu

În anul 1984 apărea primul computer Apple Macintosh. În 2018, un telefon mobil este de o sută de mii de ori mai performant.

Problemele cu care se confruntă societatea sunt fundamental identice. După aproape o sută nerotunjită de ani, constatăm că în timp ce tehnologia se manifestă cu putere și asimptotic, societatea bate pasul pe loc, neputându-și înfrunța propria ființă.

F. Z.

Gazetele și cultura *

de Cesar Petrescu

Astă vară, mă prinsese noaptea undeva într'un sat ardelenesc, aproape de Sibiu. Ne găzduia un preot, care păstora peste drept credincioși, de treizeci de ani, slujind la aceeași bisericuță cu ziduri cenușii, înălțată pe un tăpșan în coasta satului, după umbra de ulmi. Mai înainte de asta slujise Domnului aiurea, în munții Zarandului. Mergea astfel către o jumătate de veac de viață închinată lui Cristos, printre oameni de munte, cu mâinele tari și cu sufletul limpede, cum se află toți românii prin ținuturile acelea înalte și mai aproape de cer.

Vorbisem despre multe, trecute și viitoare. După lărmuiala cea goală de vorbe, din care pornisem din Capitală, cu două zile înainte, era pentru suflet o baie răcoroasă. Tot ce păruse aici de cea mai mare însemnătate pentru mersul țării, strigat în edițiile speciale ale gazetelor, se deslușea acolo îndepărtat și micșorat de această depărtare.

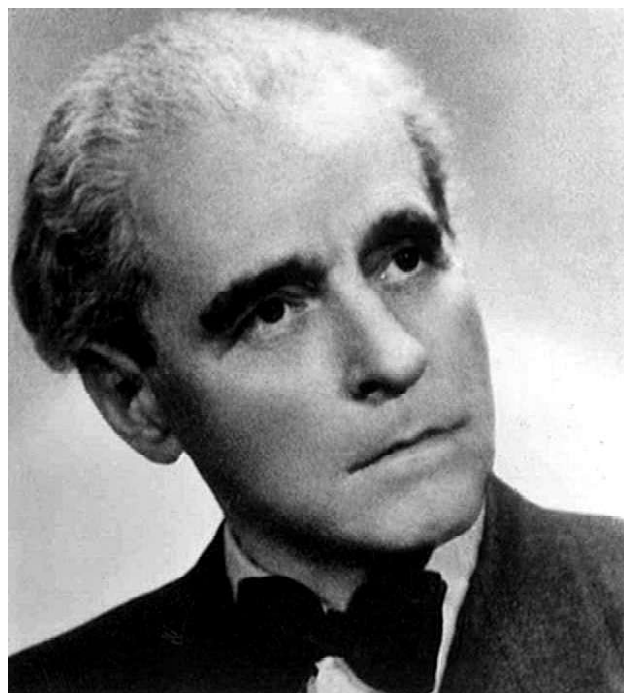
Pentru a înțelege taina lucrurilor, bătrânul popă ardelenesc de lângă Sibiu avea altă chee decât a noastră, cea de toate zilele. Poate despre multe frământări de aici nici nu știa.

Poate nici nu vroia să știe.

La mirarea mea, oarecum indignată, mi-a răspuns că despre mersul lucrurilor din țară s'a desvâțat să mai întrebe slova gazetelor.

De acolo e greu de lămurit ceva - îmi spunea dânsul - unele scriu că țara merge rău, altele că prospiciază cum nu se mai poate. Pe urmă, după un an, cele cari erau mulțumite strigă că toate se duc de răpă, și celelalte, că s'ar fi coborât raiul pe pământ. Pentru asta fusese numai destul să se fi schimbat cei de la putere în opoziție.

Preotul nostru aștepta altceva dela gazetă. Fusese învățat să aștepte altceva. Și fiindcă stăruiam să-i dovedesc că vremurile nu mai îngăduie gazetele tihnite de odinioară, citite pe îndelete, și că soarta ziarului stă în viața lui de o singură zi, înfrigurată și actuală - preotul nostru m'a luat de mână și m'a dus în cealaltă odăiță,

unde pe poliți mi-a arătat orânduite vrafuri din aceste gazete. Din aceste - adică acele cari n'au fost întotdeauna de strigătoare actualitate. Erau toate, de mult de tot: *Gazeta Transilvaniei* și *Românul*, și *Tribuna*, și *Telegraful român*, și *Libertatea*. Și altele, cari au trecut prin viață cu mai puțin răsunet.

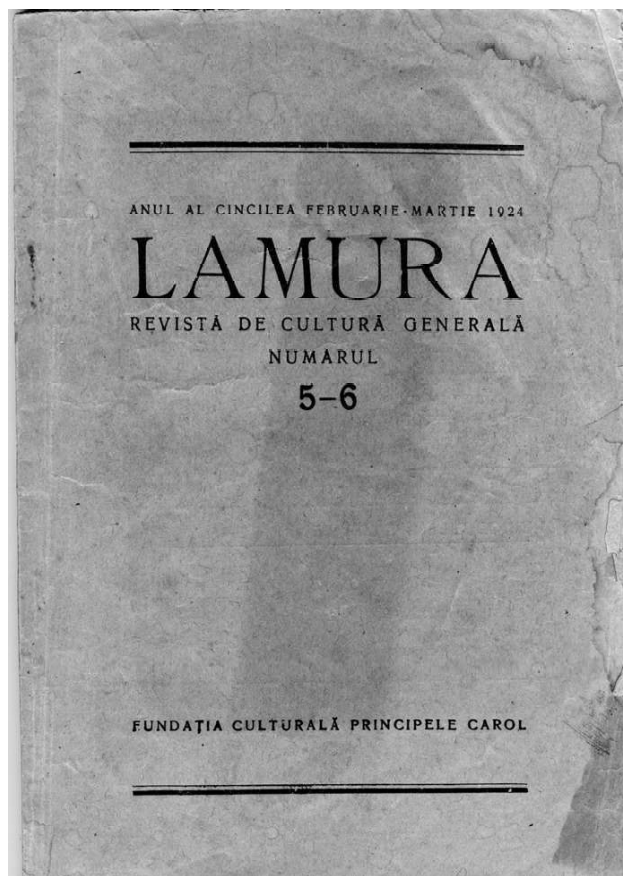
Acolo, stătea toată lupta națională din Ardeal. Articole care au făcut vâlvă și care au pornit furtuni, desbinări trecătoare și împăcări care s'au deslegat. O arhivă a vieții celei de toate zilele, cu scăderi și înălțări, așa cum nu o poate cuprinde nici cea mai documentată carte a trecutului. Dar nu acestea vroia să mi le arate prietenul trecător de o sară. Mi-a desfăcut la întâmplare o foaie dintr'un raft, alta de aiurea. Vreo șapte-opt, din toate. În fiecare un foileton, o dare de seamă despre o carte, despre o idee ce se desbătea pe vremuri, despre o născocire omenească, despre țința culturii care se vedea trebuincioasă neamului românesc și de

acolo și de dincoace. Fără voie, m'am prins furat de cuvântul scris. Ciudat! Rândurile puteau fi citite și acum - cu actualitatea lor trecută și cu toate acestea încă vie. Erau câte o povestire, câte un stih pe înțelesul tuturor câte-o știre despre o misiune științifică, o descoperire, viața unui cărturar, o problemă de cultură, o problemă națională văzută altfel, peste pragurile vremii, era câte o traducere în foiță ori în foișoara gazetei, cum se numea acolo și atunci foiletonul - și acolo romanul tradus era de Tolstoi, nu de Maurice Leblanc.

N'am avut ce răspunde. Am ascuns chiar cu oarecare rușine gazeta mea proaspătă, din București care-și scotea capul afară peste marginea buzunarului.

De întâmplarea de atunci și de cămăruța luminată de lampa pe care o ținea preotul în mână, de asupra rafturilor cu gazete de odinioară, mi-am amintit acum, citind că Sindicatul presei române din Ardeal își urmează cu hărnicie la Cluj - și vestește și pentru aiurea - un ciclu de conferințe cu subiect cultural. Împăciuirea ce s'a încheiat acolo, peste partide între scriitorii gazetelor pentru a lumina prin grai, ceia ce nu mai încapă în ziar, poate sluji de învățătură. Ar putea fi și o chemare a presei, pentru a o întoarce și la un rost altul de cât acela strict al actualității trecătoare și al încordărilor de luptă politică. Scumpetea cărților, lipsa de reviste, face din ziar singura hrană sufletească a poporului celui mult. Dacă o părere politică, o problemă de finanțe, un rău social ce se cere îndreptat, o nelegiuire făptuită ce se cere răscumpărată - se cuvin să țină locul de frunte într-o gazetă; cine ar putea spune că nu este în aceeași măsură o datorie de a ajuta și o culturalizare a maselor? Despre „Lupta” lui George Panu, despre „România Jună” a lui Aurel Popovici, despre „Universul” din vremea când scria acolo Ion Gorun, Caragiale, Vlahuță, Sadoveanu, despre mai apropiată «Dacie», cât s'a ținut la programul statomicit de Vlăhuță și de Brătescu-Voinești, se mai păstrează și astăzi numai amintiri bune.

Și nu se poate spune cu nici un drept, că o asemenea gazetă n'a putut viețui îndelung, tocmai din pricina acestui caracter cultural. Câtă vreme - acum în timpuri apropiate de tot - „Dacia” n'a depășit drumul ales mai dinainte de Vlahuță, a fost o gazetă citită îndestul, și citită de publicul acela unde cuvântul se imprimă adânc și care formează adevărata înfățișare a țării. Fiindcă nu o socotim această înfățișare că se oprește la subțirea liotă ce viermuește pe calea Victoriei, și pe alte căi ale Victoriei în miniatură, din fiecare oraș de provincie. Este cărturarul de sat, cititorul din toate târgurile, masa cea mare a publicului de dincolo de Băneasa și de Chitila care caută în gazetă și altceva decât înregistrarea respectoasă a buletinului medical,

când un Dalai Laina politic „nu părăsește patul fiind ușor gripat” sau Zagreb și-a frânt piciorul.

Mecanismul prin care gazetele au ajuns să aibă înfățișarea nu indiferentă în fața culturei, dar răsplat anticulturală, - îl găseam odinioară explicat neted de scriitorul francez cu spiritul ascuțit, Remy de Gourmont. Spunea atunci Gourmont - că e foarte anevoios să poți lămuri dacă ziarele au mai multă influență asupra opiniei publice sau opinia o are asupra gazetelor. Un ziar caută prin dibuii instinctive să se conformeze opiniei majorității și dacă aceste prime dibuii oarbe nimeresc în tonul opiniei, atunci gazeta stăruie, revine, dă proporții faptelor, și spunând poporului în fie care zi ceia ce el gândește, influențează numai așa și pe această cale opinia publică. E un fel de capitulare, o amăgire, acceptarea unei tiranii, cu iluzia că tu stăpânești opinia publică atunci când de fapt, te supui slugarnic și te lași de ea dominat.

Starea sufletească de după război, problemele financiare, economice, politice, care au pus stăpânire pe preocupările cititorului, o înclinare firească spre elementul de senzație, au făcut ca lectorul să ceară în primul rând gazetei lărgirea coloanelor unde se vorbește despre acestea, cât mai violent și mai sgomotos cu putință. Chestiunile culturale și toate acele generale, au rămas în grija cititorului pe al doilea plan. Gazeta în loc să încerce a ține piept, a creia această preocupare dacă nu există, a o lărgi dacă se află în

începuturi; s' a lepădat ca de o sarcină care nu aducea nici o rentabilitate. Supunându-se tiraniei cititorului, i-a dat ceia ce-i răspundea preferințelor sale elementare: senzațional politic, senzațional economic, senzațional în știrea diversă.

Am văzut, ici-colo, „pagina culturală” la unele gazete. Se poate citi acolo o știre nouă despre reprezentările ori succesele d-lui Tănase.

Se imprimă reclame plătite sau elogi reciproc între confrăți pentru o carte ori un calambur cu haz; își mai fac loc și cancanuri care n' ar avea de ce trece dincolo de ușile Capșei, fiindcă nu aceasta înseamnă cultură, și nu cu aceasta gazeta își plătește datoria ce o are față de cultura românească, măcar pentru privilegiul de a obține hârtia mai efin decât din comerț, privilegiu de care o carte de literatură ori una de știință nu se bucură încă. La Cluj, d. profesor Bogdan-Duică a vorbit despre o „filosofie a presei”. Cuvântul n' a fost prea îndrăzneț și n' ar trebui pe pieptul scriitorului de gazetă să apese prea greu. Ziarul nu înseamnă înregistrarea evenimentelor, gazetarul nu este, ori mai bine nu se cuvine să fie, un copist ori un stenograf, al întâmplărilor dintr' o zi. Probleme pot naște din cercetare celui mai puțin însemnat eveniment, dacă gândul celui ce le cercetează se ridică peste cazul particular și-i cată un rost general, înlănțuindu-l de cauze, urmându-i până departe efectele, interpretând personal, cinstit și cu credință statornică înșiruirea faptelor care puse alături zi cu zi, dau înfățișarea sufltească și națională a unui popor. O pregătire științifică, alta morală, ar face din scriitorul de gazetă ceia ce i se cere: un istoric al zilei de azi, după cum istoricul este un gazetar al zilei de ieri.

Eminescu stă încă o pildă vie. El a fost un creator de a curente, un îndrumător la fapte. Asachi, Cezar Boliac, Hasdeu, Aurel Popovici, Slavici, N. Iorga, Octavian Gropa sînt nume în care activitatea gazetărească se împletește cu una real culturală, și nimeni nu va tăgădui că aceștia au ridicat sufletul scrisului de gazetă, nu reporterul de noapte care gonește prin sloată, să vâre în mașina de tipărit, ultima veste despre un cal de tranvai betejit de un camion.

Așa cum sunt întocmite astăzi cele mai multe gazete, din spumă de senzațional și de actualitate arzătoare, nu-și pot găsi locul, în raftul din cămara preotului de lângă Sibiu, care pentru a-și premeni sufletul și gândul în aceste nopți lungi de început de iarnă, se întoarce la lectura foilor lui vechi, prăfuite și încă tinere, de odinioară!

* *Lamura*, februarie-martie 1924, Fundația Culturală Principele Carol

Despre cărți și despre autori

După Decembrie 1989, deodată cu libertatea și democrația, literatura română a dat în clocot cu *secțiunea de sertar*, unde s-au găsit pe poziții mulți oportuniști cu opere de aplauze și omagii, precum și grafomani de profesie, reprofilați întrucâtva; *memoriile* autentice și numele noi de scriitori li s-au alăturat fără a forma un relief reflectat corespunzător de o critică obosită și obedientă sieși.

În prezent, proliferază cărți de consum și autori preocupați de vânzare, de profit, de o actualitate în care bat clopote politice, sportive sau financiare. Poezia este suferindă în partea ei care spune că *românul s-a născut poet*, proza are mare necaz dinspre ideea că *viața mea e un roman*, teatrul este plin de *monștri comuni*, filmele au spectatori puțini și dezinteresați, maidanezii culturali domină peisajul cu *lumea bună* infractoare și analfabetă cu icoane pe Facebook, unde fiecare este geniu pustiu, academician, comentator, doctor onorific în premoniții și în buline antistres etc.

În toate situațiile, Limba Română este iubită cu ardoare și făcută harcea-parcea în procesul de utilizare. Nu este tocmai o noutate forma ei orală, dar frecvența s-a transpus și în scris. Dincolo de aspectul și de conținutul cărților, atenția acordată corectitudinii fenomenelor limbii lasă tot mai mult de dorit, de la titluri, la ținuta grafică și la textul propriu-zis. Cândva (dar și acum!) se făcea haz de *perlele* candidaților la diferite examene; acum, astfel de *semnale* nu mai au nici un haz, fiindcă a folosi greșeli de exprimare este obligatoriu când circumstanțele solicită astfel de comunicări.

Dispariția *redactorului de carte* se dovedește un adevărat dezastru în lumea literară. Altădată era țăp ispășitor pentru calitatea precară a unor cărți, era situat în partea cenzurii odioase, era considerat mărginit și incapabil intelectual. Acum se vede că avea rol esențial cel puțin în utilizarea punctuației și a semnelor ortografice, în evitarea cacofoniilor, a anacoluturilor, a dezacordurilor dintre subiect și predicat măcar și a atâtor greșeli care invadează scrierile.

Poate ar fi cazul ca mulți autori să accepte ideea că în noile condiții, ei înșiși au devenit *redactori de carte* ai propriilor lucrări publicate.

Testis, sezonul 2: Iudex

Violeta IONESCU

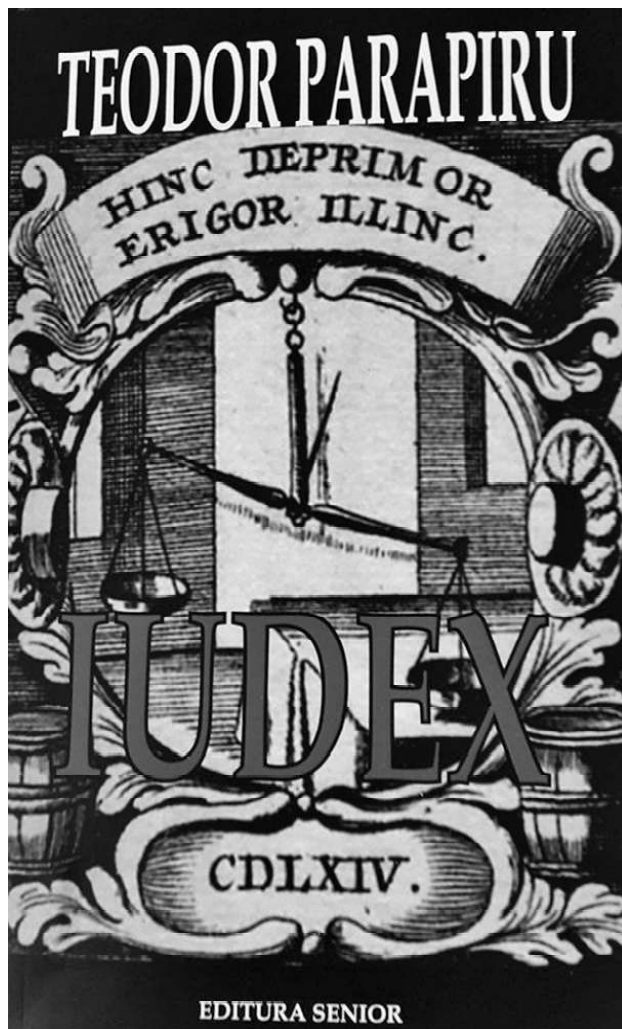
O clipă de liniște... și lectura „neoevangheliilor” lui Teodor Parapiru poate începe. Cine nu a văzut, citit, răs/citit, simțit primul sezon îl poate deduce din al doilea, căci partea este întregul, tot așa cum o picătură de agheasmă sfințește întregul vas cu apă de Dunăre.

Autorul are grijă să ne anunțe, *ab initio*, în latina cea pură a strămoșilor și alchimiștilor deopotrivă, că „*Aurul nostru nu este aurul gloatei*”. Așadar, a se citi într-o anumită „cheie”. Nu căutați cu bățul în țărână, ci ridicați-vă pe vârfuri, cu ochii la stele!

Plină de citate, de semne și de chemări îndepărtate, de licăriri și de genuni, această carte este, așa cum mărturisește însuși autorul, „*o carte în care faptele, amintirile și uitarea lor se petrec în același timp*”. O carte nu a faptelor și întâmplărilor biblice, adevărate, cât a nenumăratelor sensuri ascunse în ele. O carte a personajelor celebre prin consacrare, prin vocație sau prin devenire, prin mimetism sau pur și simplu prin copiere genetică, fiindcă natura umană are totuși limitele ei...

Primo tempo este despre magii cititori în stele, aflători de semne și de chemări, care au venit din îndepărtatul Babilon, unde: „*noaptea, zigurele clipească năuce..., năpădite de mirosuri de tămâie și de smirnă*”. Și cine erau ei trei, care au văzut Steaua în Ziua Ispășirii, de Yom Kippur? „*Când am ridicat ochii de pe dalele subțiri, de piatră, fiecare se uita la ceilalți doi ca la unul singur, în care se recunoștea*”, zice autorul. Deci, nu trei, ci unul sau Trei ca Unul au călătorit după Stea, să-l găsească pe cel născut și l-au găsit...

Îi urmărim pe magi, urmărim „jurnalul” lor pas cu pas, ridicat din colbul „Sfintei Scripturi a Vechiului și Noului Testament” (Buc., 1929), unde previziunea apariției luminoase este mai detaliată. Și profeția spune că, atunci „*când un anume ceas bate ora hotărâtă în ceruri, așa se întâmplă și pe pământ, după cum a fost scris*”...

Unul din marile personaje ale întâmplărilor vetero și nou-testamentare este Irod cel Mare, acest „produs istoric”, cum este numit, „*rămas în catastiul memoriei creștine cu nume blestemat*”, un om care și-a anihilat urmașii, ștergându-se singur din istorie, un jalnic om care „*n-a înțeles nimic din relația sa cu Absolutul*”, „*un om urât și dușmănit și de propriul chip din oglindă*”. Sfârșitul lui a fost pe măsură. Nicio descriere a salvării omenești nu poate fi mai concludentă decât aceasta: „*sub coroana pe care nenorocitul și-o îndesa pe feastă cu salvăcie, în ultimile zile, au găsit răni mari, adânci, în care mișunau viermi negri, înaripați*”...

Un alt personaj emblematic este Pilat, cel care a

înțeles, putea să-l salveze pe Mântuitorul lumii și totuși nu l-a salvat, preferând să se spele pe mâini. Ei bine, acest om, „*ieșit din anonimat printr-o clipire din pleoape a ochilor istoriei lumii*”, a fost exilat și a dispărut pe vecie, dar nu oricum: a visat că nu mai avea mâini... (o variantă); s-a sinucis (altă variantă); oricum, n-a murit de moarte bună și în patul lui. Aceste ipoteze pot fi, sau nu, reale. Importantă este semnificația pe care le-o dă autorul.

Al 8-lea capitol al cărții este dedicat în întregime dezbaterei unei erori cronologice, veche de 2018 ani, și destul de controversată și astăzi. Este vorba de un decalaj de 5 până la 7 ani față de momentul zero al erei creștine. Argumentele sunt multiple, țin de configurația stelelor, de punerea cap la cap a evenimentelor. Dar nu greșala este importantă, zice autorul, cât nerepararea ei: „*perseverare diabolicum*”...

Urmează... ce a urmat în lumea creștină după oficializarea și răspândirea creștinismului în lume, când totul e „la liber”: credința, necredința, super-credința, patosul, pioșenia, obtuzitatea, abuzul de putere. Oamenii ieșiți din întunericul păgânismului, după ce s-au creștinat, s-au dedat la cele lumești, închinându-se de suprafață, dar râvnind în ascuns la tot ce aveau păgânii. „*Grea problemă: a fi sau a avea - aceasta-i diferența dintre Lumină și Întuneric, dintre Extaz și Agonie, dintre Cale și Abatere, dintre I și Altul...*”.

„*Sic transit gloria mundi*” este un episod care merită citit și răscitit cu ochii larg deschiși. Și aici, răspunsul la eterna întrebarea „de ce” se află în stele, adică în inimile noastre.

În „Corifeu” continuă căderea în realitate, ca în sens, în prezentul continuu împlânzitor de sensuri, care ne face să fim foarte îngăduitori cu noi înșine. Este trezirea cu surle și trâmbițe, cu țipete și fluierături, la lumea neadormită, frământată, zbuciumată: „*circul e deschis tuturor amatorilor, fenomenul crește în cer și pe pământ*”... ca-n oglindă. Numai că oglinda, deformată în timp, reflectă alți urmași ai apostolilor, care s-au robotizat și „*cutreieră plaiurile epice ale vorbirii, suferind pe înțelesul tuturor... se defectează sau protestează până la epuizare, până la o re/vedere apocaliptică pe cai albi, suri, negri, verzi, nechezând în toate limbile pământului*”...

Apocalipsa a început demult și noi o mai așteptăm încă.

Interesante reflecții pe marginea unui sonet (unicul) al lui Leonardo da Vinci, găsit pe o schiță de arhitectură, pe care autorul îl numește a fi el însuși o „*operă de arhitectură însoțitoare*”. Este vorba de simple sfaturi gastronomice și de viață echilibrată, perfect valabile și astăzi - semn că timpul a stat în loc: „*iată cum putem merge înainte stând pe loc, ori făcând pași înapoi, cu grație oratorică*”...

Un alt personaj emblematic este - poate ați auzit de el, poate nu - Gil Fosa. Cum, n-ați auzit? Nu se poate!... Este „*miliardarul de bani adevărați*”, magnatul care a pus artiștii la treabă spre a-i făuri statuia în infinite variante, artefact de care „celebrul” e foarte mândru, ca și cum ar fi „executat-o” el însuși... Dacă tot îl reprezintă, de ce n-ar fi chiar el artistul, nu?

Dar cea mai remarcabilă proză este, aș îndrăzni a spune „La Răscrucea dealului Golga”, o parodie cu destinație precisă: „*pentru lipsă de recunoștință, trădare trufașă, prefăcătorie ticăloasă și pedeapsă meritată*”, în care „a doua venire” este o revenire pe neașteptate a unui personaj total necunoscut, ignorat și, în final, pierdut fără urmă în neant, probabil la o răscruce. Patru sensuri nu sunt de ajuns pentru a pune sub urmărire „urmăritul”. Mai rămân două: în sus și în jos... spre care nimeni nu se încumetă să pornească. Întocmai ca într-o comedie polițistă cu finalitate zero. Divinitatea ascunsă, gata de a fi re-răstignită, părăsește lumea pământească, la fel cum a venit: pe nesimțite, lăsând în urma sa multiple semne de întrebare.

Avertismentul sună ca o trâmbiță deșteptătoare: „*Pe scurt: treziți-vă, păcătoșilor, rătăciților și neisprăviților, din somnul cu vis ticălos și anticipat... ca voi sunt mulți care fac și desfac, văd, pipăie și ascultă, scriu și citeșc, se culcă pe legi și apoi nu poți să-i mai dezlegi...*”.

Cale de îndreptare ar fi, crede autorul, dar cine s-o aleagă: „*...să dormiți și, din când în când, să visați că veți fi răsplătiți după merite și păcate, pentru credința, pentru voința, pentru dorințele voastre de Înainte și de Apoi...*”.

„IUDEX” este un cod și o tablă de șah. Nu se citește decât în „metru antic”: măsura tuturor lucrurilor stabilită dintru început. „*Aurul nostru nu este aurul gloatei*”. Cine vrea să descâlcească sensuri noi și vechi în această carte să citească, să mediteze, să se culce și să viseze. Da, să viseze. Altă soluție ori nu văd eu, ori nu există.

Cecilia

Dumitru ANGHEL

Romanul *Cecilia*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2017, 304 pagini, este cel de-al treilea volum de proză semnat de scriitoarea Magdalena Iugulescu, pe un parcurs editorial riguros, de la debutul cu un top masiv din zona celei mai reprezentative specii literare epice, *romanul*, în anul 2013: *Cosmin* se numește; urmat tot de un roman, *Issabel*, după doi ani, în 2015, de și mai mare întindere, fix 748 de pagini; într-o simetrie spațială elaborată de doi ani fiecare, și cu o altă simetrie, *tematică*, onomastică, din zona titlului: „Cosmin”, „Issabel”, „Cecilia”.

Așadar, trei romane de mare, de foarte mare întindere, marcate de o sobrietate stilistică, pe un ritual tematic existențial, într-o consecvență imposibil de perturbat, cu o lentoare de proces geologic și uman, prin care doamna dr. Magdalena Iugulescu surprinde cititorul cu raționamente ingenioase și o minuție fastuoasă de factura unor mărturisiri și constatări socio-umane, care impresionează prin anvergura construcției epice.

Romanul *Cecilia* este construit în același registru epic strict, cu o temă majoră, dominantă, păstrată pe tot parcursul narativ, povestea de dragoste dintre Cecilia și Leon, intuită ca o criză a sufletelor; un amestec „belicos” și derutant de inocență, pasiune și naivă sinceritate, pe diagrama unui traumatism, moral până la urmă, rezultat dintr-un comportament cu izbucniri intempestive de sentimente contradictorii, incontroabile, gata să se transforme în impas sufletească.

Un erotism antagonic între Cecilia și Leon; într-o vizibilă disproporție, cu un fel de dublă intenționalitate: sinceritatea și pasiunea nestăvilită a Cecilei este anulată de o logică deseori capricioasă și imorală a imprevizibilului și... bădăranului Leon și, de aici, sentimentul iubirii capătă nuanțări obsesive ori eșuează spre o patologie a unui sentiment omenesc, în derivă.

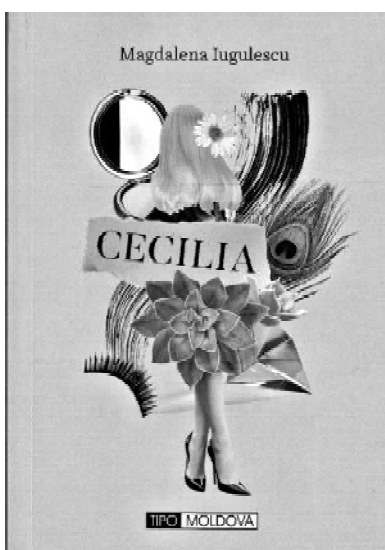
În ciuda simetriei narativ-epice de care aminteam din cărțile prozatoarei Magdalena Iugulescu, în romanul *Cecilia* există un derapaj major față de celelalte două în sensul parcursului

existențial, al destinului și al cauzalităților personajelor principale. Romanul *Cosmin*, debutul editorial al autoarei, dezvoltă un tip de literatură cu manifestări de *fait divers*, dar de dimensiuni socio-umane în regim de avarie și cu imprevizibile și grave consecințe, dacă regimul politic și administrația, societatea în ansamblu, nu iau măsuri grabnice de ținere în frâu și de stopare a cauzelor care au provocat fenomenul.

Scriere de dimensiunile și anvergura unui roman, cartea este structurată ca *un jurnal* de... recesiune morală, cu datări stricte, dar cu proiecții temporale sau locale general-umane; o proză de o gravitate barocă în tonalități dramaturgice de impas social, de traumă individuală; o literatură cu caracteristici intimist-provocatoare, construită pe un portativ dualist, între ficțiune bine temperată și fapt de viață violent.

Cosmin este un strigăt disperat deturnat în metaforă, o „premieră” tematică în literatura română actuală, deoarece soarta și situația dramatică a multor copii din România, în egală măsură și a părinților lor, sacrificați pe „altarul” integrării în Uniunea Europeană și al unei globalizări cu consecințe imprevizibile și pe termen lung, este pentru prima oară *subiect* de literatură beletristică, deși faptul în sine a devenit *problemă națională* și a ajuns obiectul percutant în presa scrisă și audio-vizuală. Copiii români abandonați, copii cărora li s-a furat copilăria, fără gestul tandru al mamei sau grija autoritară a tatălui, acești *bastarzi* fără voie, intră în viață cu traume pe termen lung și cu consecințe grave, imprevizibile, pentru că acest tip de experiență socială n-a mai fost trăit de generațiile anterioare. Notățiile alarmante ale scriitoarei-medic vorbesc despre drama copiilor lăsați de izbeliște, dați în grija bunicilor sau chiar a unor străini, dar și degradarea părinților plecați în Europa sau în alte părți, ca să câștige bani cu prețul unor umilințe nemeritate.

Tema, reluată de prozatoare de la o altă dimensiune epică, dar tot ca o *indigestie estetică*, în cel de-al doilea roman, *Issabel*, pe același

sindrom al umilinței, înlocuind *drama* copilului părăsit de mamă, din primul volum, cu frământarea sufletească și atitudinea generoasă a *Marei*, bona româncă nevoită să suporte hachițele unei bătrâne, bogată și capricioasă, din Italia.

Cosmin, strigățul disperat al copiilor abandonați; *Issabel*, revolta în genunchi a părinților victimizați de umilitoare penitențe imorale, cu totul în afara unor privațiuni autoimpuse, ca un canon al neputinței și al resemnării. De fapt, un alt tip de *feudă*, într-un alt ev istoric, dar unul al idealurilor și al speranțelor fără acoperire, pe structura unor *romane psihologice*, născute din drame personale provocate de traume sociale.

Romanul *Cecilia* are alt parcurs narativ pentru destinul celor două personaje principale; Cecilia și Leon nu mai sunt „victime” ale unor realități social-politice. Faptele lor sunt scrise în „gena” biologică primară, direcționate temperamental pe o dinamică remarcabilă într-un perpetuu carusel al unei dependențe de emoții. Temperamente în clocot, cei doi sunt atrași într-un joc al comunicării sufletești deturnată de reacții antagonice. Cecilia și Leon sunt motivați de un sindrom al contrariilor și al nonacceptului, iar portretul fiecăruia este tranșant, la extreme: pozitiv, unul; negativ, celălalt.

Cecilia este personajul pozitiv - total, în ciuda unor clișee din zona *iubirilor imposibile*, deși poziționate între ludic și patetic, sugerate vivace de partiturile alternative din „Elixirul dragostei”, de Gaetano Donizetti. Cecilia este o adolescentă inteligentă și harnică, pentru că își câștigă singură existența, deși elevă, lucrând în modeling și cu planuri pentru o carieră medicală. Leon este opusul ei, un tembel cu multe păcate și cu reacții anapoda, dar rămâne tânărul student frumos, înalt, cu părul negru, pe care Cecilia îl zărește într-o stație de metrou și pentru care face o obsesie fără ieșire.

După zile întregi de supraveghere fără speranțe, când chiulea de la orele de școală, Cecilia se hotărăște să-l abordeze pe Leon: „N-am mai rezistat. Parcă mi-am pierdut mințile și m-am așezat în calea lui: - Eu sunt Cecilia și te urmăresc de o eternitate. Tu nu m-ai remarcat până acum?” (pag. 55).

Unitatea stilistică există însă în toate cele trei cărți ale doamnei Magdalena Iugulescu, pentru că toate cele trei personaje principale, Cosmin, Issabel, Cecilia, au destine epice egale. Cosmin, din primul roman, se dovedește un ins cu calități de excepție la majorat, după tot tapajul care-i marchează copilăria nefericită; Issabel și bona din al doilea roman se împacă și se sărută cu dragoste; Cecilia,

din noul roman, învinge social, profesional și personal după toată vârtoarea pasiunilor sale devastatoare de la limita patologicului. Cecilia rămâne oricum personajul cel mai luminos din creația prozatoarei Magdalena Iugulescu, realizat într-o gamă portretistică cu ingenioase formule, cu gust pentru spectaculos și culoare, în care notația descriptivă abundă în prim-planul sugestiv al detaliilor.

Plusând, desigur, semnalez o altă simetrie editorială, relevantă în planul semnificațiilor epice, din zona plastică a copertilor volumelor *Issabel* și *Cecilia*, semnate de Ana Maria Iugulescu, *designer grafic*, Londra, fiica scriitoarei. Romanul *Issabel*, structurat ca un *jurnal sentimental*, beneficiază de *metafora-grafică* de pe coperta I, care... întruchipează vulnerabilitatea protagonistei: «*Cirsium Vulgarae* sau *scaietele de câmp*, o buruiană ostilă cu o floare a cărei delicatețe este pusă în lumină doar de austeritatea condițiilor în care înflorește.

Coperta romanului *Cecilia* încapsulează caracterul oximoronic al protagonistei, iar colajul grafic este mediul ideal pentru a ilustra tendințele contrarii ale personajului feminin.

Crassulaceele suprapuse în primul plan trădează caracterul ei tenace ce o ajută să supraviețuiască în ciuda condițiilor de ariditate emoțională, în care Leon o abandonează în mod repetat», ca să citez doar o parte dintre precizările plasticienei Ana Maria Iugulescu.

Și tot la o unitate stilistică din toate cărțile prozatoarei Magdalena Iugulescu mă refer reliefându-i apetitul pentru largi divagații cultural-turistice, cu elegante și docte amănunte de enciclopedie și vocabular de ghid muzeistic sau cu o glisare între senzații și „spectacole” lexicale, după călătorii prin Franța, Anglia și, mai ales, Turcia, în romanul *Cecilia*.

Așadar, volumele de proză de mare întindere: *Cosmin*, roman social; *Issabel*, roman psihologic; și *Cecilia*, roman de dragoste rebelă, toată literatura epică a scriitoarei Magdalena Iugulescu are, după cum am mai spus-o, consistența, tonalitatea și amplitudinea unei Simfonii de J. Brahms... Începe cuminte, cu sonorități blânde, se întinde răbdător pe pasaje de-o acalmie suspectă, ușor amăgitoare și răbufnește violent. Revine la un „allegretto” mai mult mimat, dar învăluitor și, abrupt, rezolvă totul cu sonorități de epică surprinzătoare, năucitoare, care direcționează fluxul narativ către apele vijelioase ale unui râu de munte, după ce s-au prăvălit violent, ca *să se... odihnească* în liniștea câmpiei recuperatoare.

Un poet la răspântie de drumuri

Autorul de față își structurează volumul în cinci capitole scrise pe perioade diferite de timp, prin imagini și poezie... Își așterne meticolos gânduri și sentimente care se încadrează în genul liric de valoare. Poezia va sta mărturie cu întreaga ei energie până la ultima suflare a vieții.

Cu talentul autentic al creației lirice în spațiul românesc, care își găsește alinarea sufletească de care are mare nevoie prin poezie... lectura volumului „Poezia izvor de lumină”, poetul promovează o poezie religioasă atipică rugăciunii, te simți cu fața către altar, simțind nevoia de spovedanie, dar și o poezie patriotică de neam și de țară...

Nicolae Măruțelu este prezent de mulți ani în creația literară, cu o mare bucurie de oameni, de țară și de tot ce-i frumos și omenesc. Nu lipsesc din operele sale literare create poezia de dragoste etc...

Din capitolul I, intitulat: Slavul poeziei religioase creștine: „O, Doamne, Dumnezeu!.../ M-ai adus în lume și m-ai lăsat sub cerul tău./ M-ai ajutat când îmi era greu./ M-ai ridicat de jos./ Căzând pe poteca îngustă a greutăților./ Că fără tine în suflet/ Viața sub soare-i fără rost” (pag. 15).

Poetul însuși ne adresează în: *Antologia unui gând curat - Fieca omului*, „criticilor mei”: „O, voi, criticilor mei./ Nu vă uitați la mine./ Cu ură și dispreț./ Uitați-vă la cerul sfânt./ Că Dumnezeu, ne întinde mâna./ Fiți răbdători și buni./ Se vede pe fața voastră./ Umbre în loc de lumină/ Rugați-l pe Dumnezeu, să vă ridice, de la întuneric/ La lumină/ Lăsați răutatea și ura./ Fiți buni./ Nu lăsați pe pământ, răutate, ură și moarte./ De mine și de Dumnezeu./ Veți fi iertați.” (pag. 16).

Acest îndemn la bunătate și îngăduință ar trebui adresat nu numai criticilor, dar și tuturor creștinilor, pentru că nu suntem scutiți de sentimente ignorabile. Autorul caută neîncetat să-și păstreze credința și iubirea ce îl înconjoară prin poezie, căutând pe Dumnezeu, pe sfânta lui cărare.

Antologia unui gând curat - Opere literare zidite... „O, Doamne ești universul meu./ De iubire și chemare./ Poezia fără harul divin a lui Dumnezeu./ Este stearpă, fără vlagă./ Nu există// Poezia e foamea de mană cerească./ Cea neprețuită a lui Dumnezeu.../ / Poezia e foamea de mană cerească./ Cea nepieritoare a lui Dumnezeu.../ Poezia este izvorul nesecat de iubire și lumini./ Cei invidioși și răi/ N-o pot ucide.” (pag. 19, 21).

În poezia „Gândurile poetului”, poetul Nicolae Măruțelu./ Omul ascuns în poeziile autentice de iubire și dragoste./ Pentru tot ce este frumos./ Creând versuri încărcate de fluidul/ Spiritului sufletului propriu./ Cu temperamentul său liric neistovit./ Cu pârgii poetice deosebite./ Cerul coboară inima sa./ Culegând stele strălucitoare./ Ale metaforelor/ Chipul poetului Nicolae Măruțelu rămâne captiv în interiorul propriilor opere literare create prezente și viitoare!...

De fapt, poeziile sale, în toate volumele de poezii create, conturează în mod de repetare la lucrurile din jur și la realitatea zilelor noastre. Sunt o privire către societate, o lume care s-a îndepărtat tot mai mult de slava lui Dumnezeu... în poezia universală, chiar patriotică: „La mulți ani, gălățeni! La mulți ani, români, oriunde vă veți afla...”, cu sufletul credinței arată: „Iubesc România./ Țara iubitoare./ Casa care ne primește cu bucurie./ Ne îmbrățișează clipă de clipă./ Iubindu-ne pe fiecare.../ Îmi iubesc Galațiul/ Cu toate localitățile lui/ Primitoare și iubitoare.../ În anul 1964, m-ai primit la sânul tău.../ O, dragul meu Galați/ Din Câmpia iubirii./ Am strâns pentru tine./ Un respect și mult dor./ Te iubesc./ Tu ești lumina ochilor izvor”.

Poetul închină versuri însăși poeziei, de Ziua Națională a poeziei, 23-30 septembrie, 2016, numind-o: „Sfânta poezie”: „O, tu, sfântă poezie/ Cu tine în suflet mă trezesc./ Ești binecuvântata armonie./ Ești sfintele idei ce îmi vorbesc.../ O, Doamne tu dai speranță în viață/ Pe întinsul cer de stele/ De cer și de versuri/ M-ai legat de iubita rimă./ Sunt înconjurat.”

Majoritatea poemelor sunt de mulțumire și încredere în bunătatea divină „O, Doamne, pe câmpul meu de stele/ Nu-i nimeni adormit./ Sunt părăsit de viață/ La marginea mileniului mut.../ Îmi caut, Doamne, norocul/ Apa întunericului îi la brâu./ Hainele-s rupte/ Mi-au

părăsit mijlocul./ Lumina din mine./ Se aprinde greu./
O, Doamne, nu mă părăsi./ Ajută neputinței mele/ și a
semenilor mei, deopotrivă./ Te văd pe cerul sfânt plin
de stele./ Ce-mi luminează viața/ Întotdeauna Doamne./
Mi-ai oprit lacrimile mele”... (Biografie).

Un mănunchi de poezii sunt închinat frumoasei
Antigona, femeia pe care a căutat-o în toate celelalte
ființe înainte, fiind muza și izvorul poeziei poetului: „Ce
bine ar fi iubit/ Să vii la mine într-o zi./ La mare sau
la munte./ Împreună să împărțim o clipă de iubire!/
Numai tu și eu./ O, draga mea, Antigona/ Aș dori să
poți înțelege/ Te-am iubit și nu te pot uita./ Rog pe
Dumnezeu din cer./ De dragostea mea să te dezlege...
(Sărbători fericite) invitație pentru Antigona...

În poezia: „Te-am căutat - Antigona”: „Mi-ai apărut
în calea vieții mele./ Mi-ai apărut în cale/ În ochii mei
veci./ Vei fi mereu cu ei...// Ochii tăi iubite/ Nu mă
despart de ei/ De iubirea ta, fermecătoare/ Din prima
clipă te-am iubit./ Ochii tăi, pe veci./ M-au înrobit/ Ești
trandafir cu flori catifelate.../ Te-am căutat”.

Poeziile ocazionale, aniversări, sărbători religioase
cu dedicații, toate acestea alcătuiesc un buchet de
podoabe înmiresmante pe care autorul le oferă
publicului cititor, iubitor de poezie: „La mulți ani
România! Un gând curat pentru cei mulți!”: „O, tu,
omule drag/ Ce multe dureri ai strâns./ Inima și sufletul
din tine./ Mereu de durere ai plâns./ Cu gândul blând,
flămând./ Ai colindat o lume./ Dumnezeu, stăpânul, a
fost mereu cu tine./ Te-a ținut de mână/ Gânduri bune,
pentru toți le ai./ Din inimă și din suflet./ Din puținul
tău, la toți le dai/ Mergând spre cerul sfânt/ Spre slava
lui Dumnezeu./ În rai...” (Din poezia „La mulți ani,
omule drag”).

Una din aceste poezii este dedicată poetului
„Grigore Hagiu” poartă numele: „Lacrimi peste timp”
- „Ochii poetului Grigore Hagiu” - este o poezie vie în
care poetul, post-mortem, le vorbește locuitorilor din
orașul Târgu-Bujor, unde s-a născut, prin vocea
autorului: „O, dragii mei săteni./ Anii m-au lovit de
timpuriu/ Doresc să vă cuprind în brațe/ Copiii satului
ce mult v-am iubit./ Am scris și pentru sătenii mei./
Poezii și proză./ Multe au rămas postum./ Prin mine
toate au trecut./ Dar am plecat la Domnul./ Când mai
doream să scriu./ Îmi este greu mormântul./ Ochii mei
doresc o lume dulce./ O, Doamne, adu-mă sub cerul
tău./ Să mai gust din viață/ Că repede s-a dus!// (...)”,
„O, Doamne, o clipă mai lasă-mi privirea/ să-mi văd
școala gimnazială./ Ce-mi poartă numele./ Pe bujorenii

mei, profesori și elevi/ Și tot ce o înconjoară/ Să fie în
viața lor!/ Iubire și mult soare, în cuvântul sătenilor
mei/ și în ochii lor./ Să fie iubire./ Nu întristare!/ Voi
sătenii mei./ Dintotdeauna v-am iubit/ În viața mea și
cea viitoare.../ Eu cred că totul e pierdut, că m-ați
uitat și părăsit./ Pentru iubirea ce v-o port./ De voi și
de Dumnezeu./ Nu am fost părăsit...”.

Nu o dată autorul dedică versuri unor simboluri
creștine, clopote și crucea: „O, sfântă și binecuvântată
cruce/ Ție ne închinăm, veselindu-ne./ De Dumnezeirea
ta, înălțare./ Ești îngerul luminii și încântării./ Rugile
noastre ți le dăruim ție/ Pentru iertare și îndurare/ Tu
ești veșnic cu noi/ Iubindu-ne, iubindu-ne// Prin tine,
lacrimile îmi curg ca izvorul./ M-ai binecuvântat cu
sfântul mir./ Vei fi pe veci în sufletul meu./ Nedespărțit
vom fi mereu cu tine./ Ca și mântuitorul./ care a suferit
și a murit/ Și a înviat prin tine.../ Sfânta cruce a
suferinței și a iubirii.”.

Înălțarea sfintei și binecuvântate cruci, unele poezii
au aceste polemice, protestare față de situația de azi
a României și a locuitorilor ei, așa sunt: „Ziua națională
a României de azi și de mâine!”, „1 Decembrie”, „Din
pădurile țării”, „Stăvilarul de la moară” îndreaptă spre
cei de la cârma țării, cei corupți și trădători de neam:
„Voi, care ați înrobit de voie traiul./ Ați ridicat și
disprețuit mălaiul/ Ne-ați aruncat pe o stâncă stearpă./
Când traiul era raiul!”, „V-ați adăpat din rodul muncii
noastre, încă./ Ați furat din belșugul țării cu alaiul.../
Cămașa mea îi ruptă cu vâtraiul./ Pe zi ce trece, murim
toți la poruncă./ Ne-ați lăsat fără medicamente la boli,
Spitalele sunt goale, dar pline de gândaci./ peste tot în
țară spitalele sunt în doliu/ promiteți mult, mințiți ca
niște carcalaci...// rodul țării ni-l furați și traiul./
Muncim pământul mai mulți cu telegarii./ Pe toate le
scumpiți/ gazul, lumina și mălaiul -/ Prin șantaj,
șiretlucuri ne-nșelați să votăm/ Că mâine ne veți da un
gologan în plus.../ Voi sunteți oameni de nimic la cârma
țării!/ Ne-ați pus la zid cu fața spre apus.” (Din
„Stăvilarul de la moară”).

Capitolul III al cărții: „Interviu poetic sacru dialogat
cu divina frumuseții” Mona Lisa, prin tot conținutul
poeziei, asistat din cerul sfânt de neegalabilul pictor al
culorilor vii, al cerului și al stelelor”.

„Leonardo da Vinci” - Întrebarea poetului: „Spune-
mi divină, Mona Lisa”, zâmbetul enigmatic, neegalabil
al frumuseții tale./ Ai lăsat în lume fericire?.../ Da,
privindu-mi ochii și zâmbetul enigmatic, neegalabil/ Am
lăsat în lume, iubire și mai puțină durere.../ Pentru

zâmbetul enigmatic,/ Ochii și frumusețea mea,/
Neegalabilul maestru,/ Leonardo da Vinci,/ A suferit
și m-a iubit toată viața./ Lucrând la portretul meu,
Până la sfârșitul vieții - 1519./ Neonorând comanda
făcută de soțul meu,/ Francesco del Geovani în 1502,
Neegalabilul maestru nemaiputând/ Să se despartă de
zâmbetul meu...// O! Mona Lisa, cu chipul sfânt iubit,/
Dumnezeu Sfântul te-a împodobit,/ Devină, frumusețea
și firea/ Creatorul cu tine, a început/ Ca un nou și sfânt
legământ...”

„Zâmbetul enigmatic, neegalabil al Mona Lisa,
rămâne veșnic pentru eternitate” - O poezie
emoționantă este dedicată celui care a fost și va rămâne
în sufletele tuturor, Preafericitul Părinte Patriarh
Teoctist - „În drum spre Dumnezeu” - 03.08.2007 -
București: O, sfinte Părinte Teoctist,/ România este
scăldată în lacrimi și durere,/ Sfântul și Părintele țării/
Ne-a lăsat orfani în lacrimi/ Și cu dureri amare./ Ai
fost iubit de toți și adorat,/ De îngeri și mai puțin de
oameni/ Azi toate lacrimile noastre de durere,/ curg
râuri pe pământ sfânt./ Pretutindeni în lume ai semănat
și semeni/ bunătatea, iubirea și înțelegerea între
oameni./ Lumea întreagă te-a adorat și te-a iubit;/ Ai
fost izvor sfânt nesecat,/ Cu bunătatea în suflet și
lumină, Ai fost cerul sfânt, Nemărginit,/ Cu privirea
blajină și ochii limpezi de lumină/ Ai cucerit sufletele
tuturor pe unde ai umblat./ Credincioși din toată țara
și din lume,/ Au venit înlacrimați să-ți vadă chipul de
înger,/ Îndurerați că au rămas orfani pe lume;/ Ne
uităm înlacrimați spre Dumnezeu,/ Dar cu credință că
sfântul te-a luat la el”

Bogația în versuri a Preafericitului Părinte Teoctist,
pe care România întreagă, îl regretăm, cu toții, Biserica
Ortodoxă Română și nu numai, care ne-a dat la toți
împărtășania sfântă. Poetul Nicolae Mărunțelu a creat
versuri emoționante, și despre Sfântul Părinte Papa
Ioan Paul al II-lea, două poezii încărcate de durere
pentru lumea întreagă, intitulate: „Ultima împărtășanie”
și „Tu sfânt nemărginit”, vom reda versuri din fiecare
pentru ca sufletul omenesc al umanității să nu-l uite
pe cel ce-a fost și va rămâne, Sfântul Părinte Papa
Ioan Paul al II-lea: „O, Doamne, pentru mine/ E ultima
sfântă împărtășanie,/ Credincioși din lumea întreagă,
O imensă mare de oameni/ E tristă și mișcată,/ Se
roagă la Dumnezeu/ Să-l facă sănătos pe cel iubit/ De
lumea întreagă pe pământ.../ Sfântul părinte, ce ne-a
scos din valuri/ Când soarta ne-a lovit./ O, sfinte
părinte,/ Tu sfânt nemărginit,/ Tu continui piatra de

temelie/ A vremurilor// Ai deschis larg porțile/ În fața
lui Iisus Hristos,/ Ai deschis prin cuvântul Domnului
granițele statelor.

Și vom continua cu poezia „Tu, sfânt nemărginit”,
„O, sfinte părinte, ai fost izvor de bunătate și lumină,
Cu o nemărginită bunătate în cunună,/ Lumea întreagă
te-a adorat,/ Credincioși de pretutindeni auzind (...)/
Suspinele înăbușite în noapte/ În patul de suferință,
luminat de îngeri și de viață îi udat,/ Din pruncie ți-ai
păstrat sufletul curat.”

Și urmează lectura volumului „Poezia izvor de
lumină” cu poezia, „Izvor de lumină”, cu poezia
„Izvorul dragostei și lumină”, închinată Domnului,
„Cuvintele tale sfinte/ Deschid ferestre spre veșnicie/
Te-am iubit întotdeauna Doamne,/ Nu voi înceta în
toată viața mea,/ A te iubi și slăvi, Doamne,/ Viața
trăită fără tine/ E ca cerul și pământul/ Fără lumina
sfântă a soarelui/ Viața între pământ și cer/ E Doamne,
sfârșitul”//, „Tu ai venit în lume pentru fiecare,/ Dar
nu toți te-am iubit,/ Nu ți-au dat sfânta și iubirea
ascultare,/ Dă-ne pacea sfântă sufletească pe pământ,
Să se bucure de ea fiecare”.

O poezie sfântă închinată Cuvioasei Paraschiva, o
viață închinată lui Dumnezeu, primește în fiecare an
îchinătorii „O, Sfântă Cuvioasă Paraschiva/ Izvor de
lacrimă și iubire/ Ajută-ne să scăpăm din gheara
morții,/ Iar sufletul ridică-l la stele,/ Mă rog la tine în
fiecare noapte/ Să vii mereu în visurile mele,/ Noapte
de noapte./ O, sfântă Cuvioasă Paraschiva,/ Dă-mi
împărtășania pe veci,/ Un ajutor atât de sfânt al vieții/
Am nădejdea în Mila lui Dumnezeu/ Și în raza soarelui
ce mă va lumina pe veci/ Și în ajutorul tău sfânt/ Ce
mi l-ai dat mereu”.

Destinul poetului Nicolae Mărunțelu, cu pași mari
le-a făcut în anul 2010, cu volumul „Alerg după o stea”,
Ediția a I-a publicat la Editura InfoRapArt, Galați și
altele.

După ce am parcurs lectura volumului „Poezia izvor
de lumină”, poetul Nicolae Mărunțelu, consider că
și-a câștigat prin creațiile sale lirice un loc bine meritat
în ansamblul literaturii românești... M-a impresionat
căldura primitoare din volum așa cum îi vor impresiona
plăcut pe cititori, fără doar și poate...

* *Poezia izvor de lumină*, Nicolae Mărunțelu,
Ediția a VII-a, Editura Muzeului de Istorie, Galați, 2017

Prof. Marinela Sany

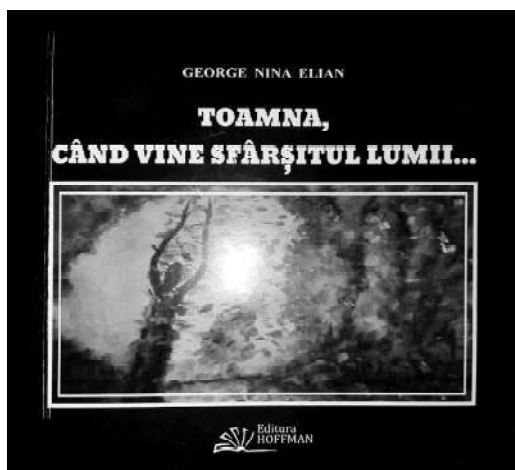

Rani lirice adâncind misterul

Octavian MIHALCEA

Găsim în cartea lui George Nina Elian, *Toamna, când vine sfârșitul lumii...* (Editura Hoffman, Caracal, 2017), o deosebită ideatică evazionistă, nevoie aproape viscerală de alte orizonturi care determină fiorul unor formulări lirice pătrunzătoare. Aceste aserțiuni apropiate intensităților abisale sunt predispușe corespondențelor adâncind misterul. E privilegiată memoria celor ce odată erau gesturi de-a dreptul inițiatice, în prezent persistând aneantizantele vulgarizări. Progresiva desacralizare generează accentuate ultragieri. Mai rămâne ca puterea metaforei să încerce dislocarea opacității înconjurătoare: „Ninsoarea e transpirația de moarte a unui zeu părăsit. Sau, poate, lacrima lui.” Semnele *nimicului* sunt tot mai evidente. Introspecțiile poartă patina rănilor încă necicatrizate. Pe alocuri întâlnim semnele unei speciale metafizicii sepulcrale, dublată de farmecul estetizărilor cu implicații filosofice. Pot fi întuite și particulare tendințe (h)ermetice împreună, din când în când, cu poate mult prea tușante descrieri ce maculează: „Ochiul bolnav din triunghi scuipă sânge, amintiri vagi despre om, exclamații horcăite, așa încât pare mai degrabă o gură ce până cum a înghițit totul la repezeală, fără discernământ. Sevele amorteșc în tije plantelor odată cu șuierul final al respirației unei bestii după ultimul mare dezmăț...”. Aproape fiecare text al lui George Nina Elian poartă amprenta ultramisterioaselor esențe plutoniene. Totul descinde dintr-o amplă cromatică a crepusculului, ceea ce nu exclude ființa idealului, întotdeauna situat în proximitate. Nu lipsesc nici paradoxurile, (i)luminând tronsoane despre care

s-ar fi putut crede că sunt abandonate obscurității. Căutarea de sine ia adeseori valențe flagelante. Pentru autor, „Poezia e exactitatea în aproximare, siguranța incertitudinii, limpezimea în neclaritate. Obscuritate luminoasă și nuanțată.” O accepțiune metafizică a umbrei: „Umbra ca stare intermediară: nici lumină, nici întuneric. Situație - sau, mai degrabă, pendulare - între ființă și nimic.” Extrem de ingenioase ne apar esențele reliefate în volumul *Toamna, când vine sfârșitul lumii...* Elementele astrologice accentuează prezentele sublimări: „Sinéad e oximoronul însuși întrupat într-o femeie-copil care cântă. E născută în zodia Săgetătorului, dar cred că are ascendentul în

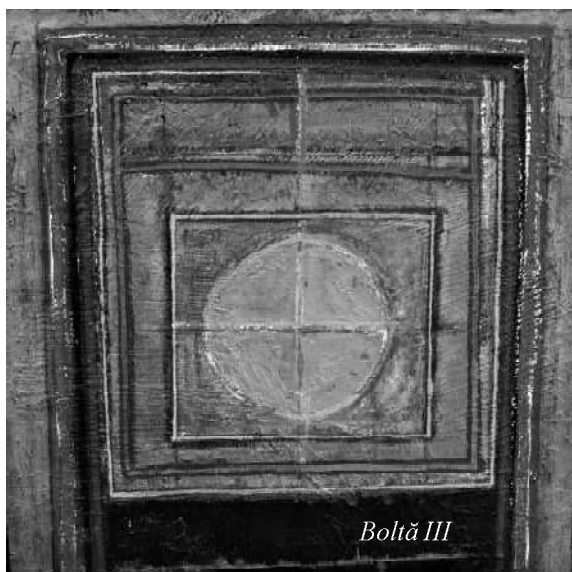

Scorpion: doar Scorpionii sunt stăpâniți de blestemul dexterității de a trece prin toate stările-limită, așa cum trece ea. O iubesc pe Sinéad.” Acordându-se mazilescienei sintagme *va fi liniște, va fi seară*, întâlnim aici momentul inițiativ „după care vei putea spune surzând: «A trecut și viața aceasta, e pace, în curând va fi bine »...” Poetul resimte presiunile contingenței cu extremă acuitate, expresionismul unora dintre texte certificând acest fapt. Putem spune că asistăm la o ființare „Pe marginea oglinzii. Mereu pe marginea oglinzii. Ca pe țărâmul unei mări înghețate. Ca pe-o muchie de cuțit.” La nivel constant intervine tentația dematerializării, formă a unei extincții care nu lasă urme. Multiplele realități asigură cadrul unei consistente plonjări onirice. Fluidele sângelui populează arealuri misteriosofice, împreună cu deosebite atitudini lirico-existențiale plurivalente: „Acum, vă rog să tăceți profund, să tăceți de tot, să tăceți mai adânc decât însuși neantul! Acum, ridicați mâinile deasupra capului și aplaudați frenetic! Iar acum - râdeți...”

DICȚIONAR **ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 131**

Corneliu STOICA

TUDORACHE, Aurelia - pictor. S-a născut la 22 decembrie 1953, în Tecuci. A absolvit Liceul de Artă din Ploiești și Institutul de Arte Plastice din Iași, clasa profesorului Dan Hatmanu, promoția 1976. Este membră a UAP din 1990. Funcționează ca profesor de educație plastică în învățământul preuniversitar din Buzău. Expoziții personale: Suceava (1980); București (1987); Buzău (1988, 1994, 2003, 2005, 2013, 2017); Galați (2008). Participări la expoziții de grup: Iași, Expoziții de artă studențească (1974, 1975, 1976); București (1979, 1986, 1989, 2003, 2005); Buzău (1977- 2017); Brașov (1979-1989); Târgoviște (1981-1989); Focșani (1984-1989); Brăila (1984-2003); Galați (1991, 2005); Pitești (2006); „Atelier 35” (1982-1988); „12 artiști plastici buzoieni”, Quadennarde, Belgia (1998). Participări la expoziții naționale: Anuala de pictură, București (1980, 1981); Miniaturi textile, București (1980); Anuala de grafică, București (1984, 1986, 1987, 1988); Salonul Național de Acuarelă, București (1988); Festivalul „Voronetiana”, Suceava (1977, 1979, 1980, 1981, 1982); Bienala Tineretului, București/Baia Mare (1988); Salonul național de desen, Arad (1988, 1990, 1992, 1994, 1995, 1997, 1999); Salonul Național de Pictură și Grafică, București (1987-1989, 2000, 2001); Bienala de Pictură „Gheorghe Petrașcu”, Târgoviște (1997); Bienala „Lascăr Vorel”, Piatra Neamț (2004); Bienala Artelor „Ion Andreescu”, Buzău (1998, 2000, 2002, 2004, 2006); Saloanele Moldovei, Bacău-Chișinău (1997, 2000, 2001, 2002, 2003,

Boltă III

2004, 2006, 2007, 2012); Concursul Național de Pictură, Sculptură, Grafică și Artă Decorativă „N. N. Tonitza” (2006); Salonul Național de Plastică Mică, Brăila (2016). Participări la tabere de creație: Cluj-Napoca (1985); Botoșani (1988); Baia Mare (1988); Nehoiu (1992). Distincții: Premiul pentru pictură la Bienala Artelor „Ion Andreescu”, ediția a IV-a, Buzău (2004). Are lucrări în muzee și colecții particulare din România, Anglia, Belgia, Elveția, Franța, Grecia.

Tablourile Aureliei Tudorache se impun de la primul contact prin unitatea viziunii, prin modul organic în care pictorița a dezvoltat de-a lungul anilor motive generoase, inspirate din arhitectura lăcașurilor sfinte, din iconografia religioasă, ajungând la plasmuii imagistice cu o înaltă încărcătură filozofică și morală. Am putea spune că pictura ei constituie un adevărat elogi adus spiritului constructiv al omului, capacității sale de a citi, de a zidi sub semnul durabilului. Rostirea plastică a Aureliei Tudorache este una simbolică, metaforică. În formele și culorile din tablourile sale se ascund tâlcuri ce pot vorbi despre condiția existențială a omului, de forța acestuia de a ajunge la esență printr-un profund proces de analiză și sinteză. Trimiterile culturale ale Aureliei Tudorache sunt foarte evidente, sacrul trăiește în pânzele sale într-o

simbolică ce nu reprezintă o noutate în pictura românească, dar care este îmbrăcată de artistă într-o haină ce-i este proprie. Imaginile sale închipuie structuri morfologice generate de elemente arhitecturale ca poarta, fereastra, ocnița, absida, tronul, ușile împărătești, bolta, inscripțiile, care sunt de fapt metafore ale zidirii, edificării, construcției, simboluri ale jertfei, sacrificiului, ale deschiderilor spre necunoscut, ale comunicării cu lumea din jur și cu cei care s-au perindat pe acest pământ, ale ascensiunii, armoniei și echilibrului, ale neuitării trecerii omului prin această lume. Crucea este cultivată sub forma ei latină, greacă, patriarhală, a Sfântului Antonie (ca un T); arcul apare și el în formă ogivală, în plin cintru, trilobat. Pânzele Aureliei Tudorache sunt populate în mod obsesiv cu astfel de motive, figurativul tinde să iasă din el însuși, se metamorfozează, rămânând la origine doar un punct de la care artista a plecat în demersul ei creator, ajungând la configurații în care imaginile se încarcă de semnificații și conotații ce țin de existența și destinul ființei umane, de capacitatea sa creativă. Pictorița compune în cicluri pe care le intitulează „Zid”, „Ferestre”, „Inscripție”, „Arcade”, „Semn”, „Boltă”. Acest mod de a crea îi permite să reia motivele în mai multe ipostaze, să elimine sau să adauge ceva, să le combine în noi structuri, în noi configurații. O anumită rigoare geometrică, gestualismul controlat al mâinii și pensulei, ordinea, perspectiva creată prin repetarea descrescândă în adâncime a elementelor sau prin nuanțări de culoare nu lipsesc din pânzele pictoriței. Adesea, mișcarea gestualistă este spontană,

imprevizibilă. Cromatica folosită de Aurelia Tudorache este în general sobră, corespunde solemnității pe care o au motivele abordate. Predomină violetul închis, roșul ternar, umbra arsă, ocrul, brunurile, albastrul ultramarin. Uneori, pete de galben-auriu sau alb, diferit așezate în pagină, proiectează o lumină tainică, venită parcă din interiorul ființei artistei sau din nu știm ce străfunduri ale civilizației creștine. Materia picturală este densă, bine hrănită. Mai rar, artista apelează și la introducerea în ulei a unor ingrediente, care îi dau o anumită rugozitate. Pasta în relief este și ea folosită pentru redarea materialității obiectelor. Pe unele suprafețe întâlnim și subtilități cromatice, după cum de multe ori artista ajunge să se apropie de patina frescelor și a icoanelor pe lemn. Dezvoltarea geometrică a compozițiilor, conjugată cu preponderența gamei cromatice reci, conferă tablourilor tensiune și o accentuată notă dramatică. Aurelia Tudorache, despre care s-a spus că este „vizibil adeptă a picturii cu program” (Virgil Mocanu), este o artistă dăruită total profesiei sale, care în liniștea atelierului său de creație, fără zgomotul celor care urmăresc succesul cu orice preț, zămislește frumuseți sortite să străbată timpul.

Bibl.: Corneliu Stoica, *Interferențe*, Editura Sinteze, Galați, 2009; Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase în Moldova*, vol. II, Editura Art XXI, Iași, 2010; Valentin Ciucă, *Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010*, Editura Art XXI, Iași, 2011; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013.

50 de ani de la moartea pictorului Gheorghe Naum

Corneliu STOICA

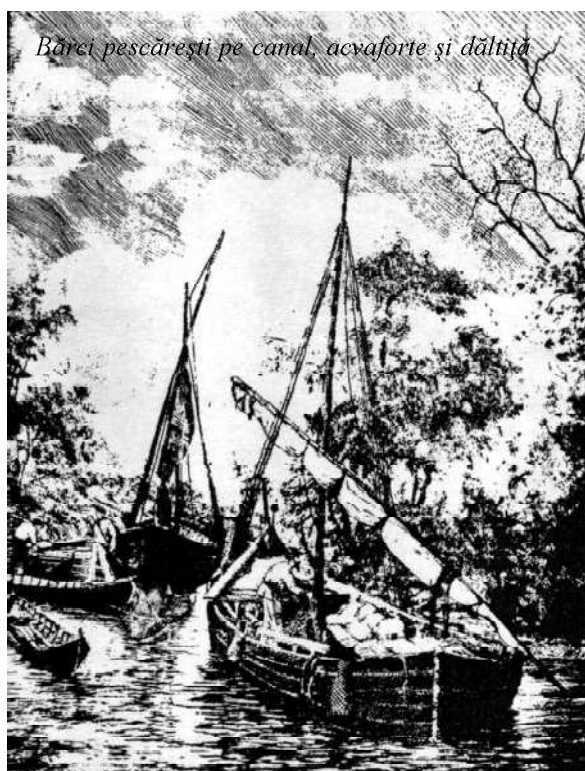
Cu 50 de ani urmă, la 15 mai 1968, s-a stins din viață pictorul și graficianul Gheorghe Naum, unul dintre cei mai viguroși artiști ridicați de pe plaiurile dunărene, de numele cărui sunt legate înseși începuturile mișcării plastice din această parte a țării. S-a stins în plină activitate creatoare, când abordarea unor noi tehnici în pictură îl preocupau tot mai mult, în urma unui infarct miocardic, în timp ce lucra, împreună cu alți colegi de breaslă, la panotarea expoziției „Brăila văzută de artiștii plastici de-a lungul timpului”, organizată cu prilejul împlinirii a 600 de ani de existență documentară a orașului natal. Deși născut la Brăila (17 aprilie 1907), așa cum îi plăcea să declare în timpul vieții, el nu a făcut niciodată diferența între orașul vecin și Galați, activând cu plăcere în ambele municipii. Prin 1965, când l-am cunoscut, chiar avea atelierul de creație în Țiglina I, la Blocul I-6.

Debutând sub semnul influenței profesorului său de la Academia de Arte Frumoase din București, Camil Ressu, și al lui Ion Theodorescu-Sion, cu care s-a împrietenit în 1929, Naum își găsește repede un drum propriu. Prima expoziție personală, deschisă în Capitală în 1934, este o adevărată revelație. Pe simezele de la sala Mozart, peisajele sale dunărene, colțurile de mahala, florile și naturile statice aduc un aer proaspăt și sănătos. C. Pantelimon nota în cronica sa plastică din revista „Arta” (Nr. 1-1935): „La prima sa expoziție

personală, dl Naum a prezentat o serie de lucrări de un ridicat nivel artistic. Sentimentul pictorului, puterea de exprimare, nostalgia locurilor natale sunt deplin imprimare în peisajele dunărene, înțelese și gândite cu maturitate. Dispoziția naturală pentru compoziție este evidentă. Culoarea, viguros pusă, are prospețimea dimineții și încântă, reținând pe spectator...”. În 1936 artistul primește premiul „Leon Palade” pentru gravură și premiul Municipiului București pentru pictură. Anul 1937 îi aduce alte două premii, conferite de Ministerul Cultelor și Artelor pentru lucrările expuse la Salonul oficial de pictură și sculptură (aprilie-mai) și la Salonul oficial de toamnă de desen, gravură și afiș (noiembrie-decembrie).

După ce în 1939, împreună cu Sorin Manolescu și Mihail Gavrilov, organizează la Brăila grupul „Dunărea de Jos”, a cărui activitate se materializează în deschiderea mai multor expoziții (la prima manifestare a participat cu lucrări și Ion Theodorescu-Sion), în 1940 Gheorghe Naum ia parte la prima expoziție a „Grupului Grafic”, numărându-se printre fondatorii acestuia. Sfârșitul primului război mondial găsește în persoana lui Naum un artist pe deplin format, care își ancorează creația în slujirea idealurilor sociale și estetice ale poporului român, participând cu lucrări la toate expozițiile colective organizate la București, Brăila sau Galați. Pe lângă activitatea didactică desfășurată în cadrul Școlii Populare de Artă din Brăila, contribuie împreună cu alți intelectuali la înființarea Muzeului de Artă în urbea natală, instituție pe care o conduce până

în 1954, iar în 1958, când artiștii plastici brăileni sunt afiliați Cenaclului UAP din Galați, Naum este ales secretar al acestui cenaclu. Lucrările de grafică îl impun în fruntea celor mai buni gravori ai țării, bucurându-se de aprecieri deosebite din partea criticii de artă românești, dar și a celei de peste hotare, prin participarea la expozițiile de la Ljubljana (1955), Lugano (1956), Moscova, Leningrad (1957), Riga (1959), Helsinki, Praga, Berlin, Bratislava, Cincinnati, Cairo, Alexandria, Damasc, Bienala de la Veneția (1960), Viena, Geneva, Sofia (1961).

Judecând după tematica lucrărilor rămase de la el, creația pictorului se revendică, în partea ei cea mai consistentă, de la frumusețea plaiurilor dunărene. Naum se numără printre puținii artiști în opera cărora peisajul fluvial, poezia misterioasă a priveliștilor lacustre trăiesc cu atâta intensitate. Natura în lucrările sale este o prezență constantă. În fața măreției naturii sufletul artistului vibrează din toate coardele. Peisajul convenea foarte bine elanurilor sale romantice, firii sale poetice, predispusă spre melancolie și visare.

Naum însă nu pictează orice peisaj și oricând. L-au atras îndeosebi Dunărea, sălciile aplecate în ape line, balta cu flora ei luxuriantă. L-au atras plopii pentru verticalitatea cu care adoma unor linii paralele înfruntă bolta de azur a cerului. Deși prețuia foarte mult creația lui Van Gogh, nu i-a plăcut să picteze în plină lumină solară, când natura arde, când însăși culoarea devine flacăra. I-a plăcut să picteze mai cu seamă dimineața și seara, căci acum lumina solară nu este așa de aspră, ea se îndulcește. A preferat de asemenea peisajul

zilelor noroase, când totul pare că se scaldă într-o lumină ireală. Culorile se întrepătrund, se topesc pentru a alcătui o muzică ce se cere cântată în surdina. Nimeni nu a redat cu mai multă probitate artistică poezia peisajului dunărean, a bălților Brăilei, nu a redat cu atâta autenticitate acel geniu al locurilor. Departe de a fi numai pictor și gravor, Naum a fost, prin structura sufletească și prin întreaga sa creație, un poet, poetul cel mai autentic al peisajului de o mare măreție picturală a Dunării, pe care doar Panait Istrati l-a mai redat cu atâta măiestrie înaintea sa, dar prin cu totul alte mijloace. Călător neobosit și atent, el a știut să descopere valențele lirice ale peisajului dunărean,

Vase în portul Brăila

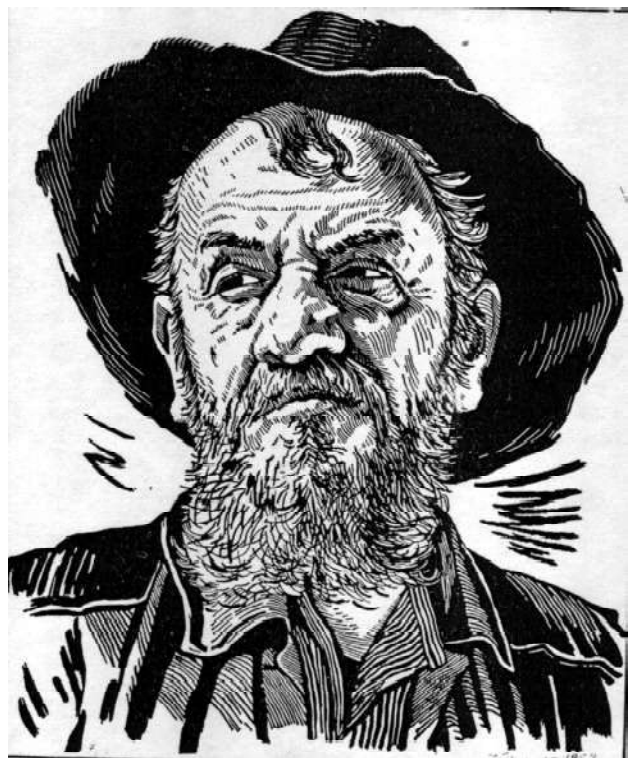
consemnând cu mijloace personale dominantele cromatice și lumina specifică acestui colț al țării. La Naum spațiul e configurat în perspective vaste, cu desfășurări ce înfrățesc apa și cerul. În lucrările sale e greu de precizat unde se termină apa și unde începe pământul. Adâncimea peisajului, albia nesfârșită a fluviului sunt ingenios sugerate prin ordonarea elementelor într-o succesiune gradată a planurilor („Peisaj din Comorofca”, „Vase pe Dunăre”, „Peisaj din Balta Brăilei”, „Peisaj cu bărci”, „Colț din portul Brăila”). Uneori peisajul capătă valori decorative grație neîntrecutului meșteșug cu care artistul reînvie o tehnică întâlnită doar în arta vechilor iconari. După ce așterne culoarea, Naum trece un strat de ceară topită, astfel că materia picturală devine densă, formând o masă compactă, emanatoare de lumină („Peisaj din Ghecet”, „Peisaj din docuri”, „Peisaj din port”). Când pictează peisaje de munte, artistul folosește tente de culoare mai închisă, vrând parcă să sugereze cu mai multă pregnanță puterea dezlănțuită a sevelor care urcă în arbori, exultanța telurică ce o trăiește în fața naturii. Verdele lui e un verde închis, obținut din amestecul galbenului cu negru („Peisaj din Nehoiăș”, „Vedere din Nehoiăș”). Priveliștile lui Naum sunt aproape întotdeauna însuflețite de prezența umană. Descoperim în pânzele sale omul cu un univers

La marginea orașului

al său, cu gesturile și gândurile sale, cu frământările sale cotidiene. De aici preocuparea pentru individualizarea tipologiilor, pentru surprinderea calităților fizice și morale. Fie că pregătesc năvoadele, fie că descarcă din plase sau lotci rodul bogat de pește, sau fie că numai își pregătesc ciorba, oamenii lui Naum sunt pescari, muncitori portuari, navigatori, cu chipuri aspre, viguroase, înfrățiți de veacuri cu natura. Uneori, în portrete și în unele compoziții, peste pigmentul așezat pe suportul din lemn, preparat cu clei de cireș, aplică un goldlac, astfel că tablourile capătă luminozitatea și patina icoanelor („Tinere muncitoare”, „Nuntași” Macedoneancă”, „Buciumași”, „Moment coregrafic”).

În gravură, fie ea în acvaforte sau pointesèche, fie în linoleum sau schabpapier, artistul a surprins de

Cap de pescar; linogravură

asemenea natura luminoasă a plaiurilor dunărene, poezia bălților, aspecte din viața pescarilor sau ale activității portuare. Lucrările sale în schabpapier au o valoare unică în grafica românească, Naum reușind să ridice albul și negrul, așa cum subliniază Gheorghe Ivancenco, „până la culmile unei simfonii polivalente, în tonuri create prin linie, vibrație de pete valorate sau prin acoperirea suprafeței prin hașuri cu direcții și intensități diferite”.

Pictor și grafician de mari resurse lirice, poet prin excelență al peisajului danubian, Gheorghe Naum rămâne în plastica românească o prezență remarcabilă, opera sa, expresie elocventă a ordinii și echilibrului, revărsându-și efluvii de lumină de pe simezele muzeelor sau din colecții particulare cu aceeași prosepțime ca în momentul în care ea a fost creată.

Totul sau nimic

Se aplecă și mirosi pământul reavăn a cărui prosepțime îi aducea aminte de începuturi... Se întinse până auzi oasele trosnind... Era o plăcere pe care o încerca ori de câte ori venea aici. Privi linia munților ce străluceau în soare, împrumutând din albastrul Jiului, care se rostogolea năvalnic, pentru ca mai apoi să aștearnă alene câte o oglindă ușor unduitoare, sub al cărui luciu abia se ghicea viermuiala peștișorilor sclipitori precum argintul.

Se întâmpla rar să vină pe aici... De când se știa, se lăsase greu dus de la ale lui... în urmă, toate trebuiau verificate de două ori, ceea ce era de două ori mai obositor decât de obicei... Dar nu era pentru prima oară... De fiecare dată asistasă la lucruri cu adevărat neobișnuite, care compensaseră neplăcerile drumului.

Timpul își ridică privirea, ferind cu dosul palmei razele soarelui de amiază, gândindu-se că dacă ar rezista încă un ceas mai bine, norii înserării aveau să facă mai suportabilă arșița. De câte ori se materializa în această dimensiune, o făcea fără a privi o dată măcar înainte spre a afla de ce este acolo... Ar fi putut să se ducă direct în inima celor întâmplate... Nu o făcea spre a nu strica emoția pe care o simțea în aceste mici escapade. Demult, la începuturi se obișnuise să vadă întregul, ceea ce până la urmă îl plictisise îngrozitor...

De multe ori se întrebese dacă altundeva mai exista cineva aidoma lui. Atunci când ajungea între oameni, găsea în licărirea conștiințelor lor asemănări cu părți din sine, iar câteodată, extrem de rar, capacitatea unică de a înțelege lucrurile și din perspectiva sa. Se opri pe marginea drumului să-și mai tragă sufletul, întrebându-se, pentru a câta oară, unde-l duce drumul, drumul său, nu neapărat pământul pe care pășea..., iar pe cer câțiva nori pufoși aduseră răcoarea binecuvântată...

Ridică ochii din praful drumului și-și dădu seama că intrase într-un sat și trecuse de primele case...

Mânat de fiorul care devenea din ce în ce mai puternic, ajunsese la poarta unei case, a cărei curte era plină de lume ce se cinstea cu pahare multe, date peste cap dintr-o sorbitură. Omul era singura vietate ce se năștea deznădăjduită, căci numai acesta era motivul pentru care oamenii beau și mai apoi sperau la câteva clipe de neființă liniștitoare. Căci odată cu primul pas pe care fiecare îl făcea în această lume, începea și drumul spre marele final.

Atenția îi fu atrasă de apariția pe prispa casei a unei femei cuprinsă de disperarea pe care toți o au în fața morții. Pruncul din brațele ei nu respira și odată cu liniștea ce se așternea printre oamenii veniți să sărbătorească un nou început, creștea în sine și fiorul căruia îi dăduse ascultare pentru a ajunge în acel colț uitat de lume. Privi îndelung pruncul pe a cărui față se așternea pecetea sfârșitului de drum... Ar fi vrut să se întoarcă și să plece, dar ceva parcă îl ținea în loc. Nu i se mai întâmplase așa ceva... Ori de câte ori venise în această lume, motivul prezenței i se arătase imediat... Acum, pur și simplu nu știa ce să facă... Și după o altă clipă de eternitate, își extinse cunoașterea până de unde venise și contemplă viitorul și variantele lui ce-și aveau originea în acea clipă în care o viață abia începută se stingea... Puse mâna pe pieptul copilului și lăsă un crâmpei din fiorul ce-l simțea în adâncul său să se scurgă, făcând inima să-i bată din nou... Se întoarse spre bărbatul ale cărui lacrimi de bucurie îi confirmau că el este tatăl. Cum îl cheamă? întrebă. Constantin ca pe bunică-su... Constantin Brâncuși... Bine... Așa sa fie, Constantin Brâncuși... Ne vom revedea, mai spuse și Timpul dispăru, întorcându-se de unde venise, în neantul ce era totul și nimic în același deodată. Începutul și sfârșitul erau ale lui, dar pentru acești oameni și viețile lor minuscule, drumul părea să fie totul...

Jupânu'

Filatelie 2018

Radu Moțoc

Romfilatelia, ca în fiecare an, își propune anumite emisiuni legate de evenimentele anului următor.

Anul acesta (2018) a editat un calendar superb dedicat unui eveniment important pentru națiunea română: Marea Unire din 1918.

Calendarul prezintă în fiecare lună câte o personalitate, cu o scurtă prezentare în limba română și engleză, care a contribuit la întregirea României.

Printre aceste personalități menționăm câteva:

- Regele Ferdinand (1865-1927)
- Regina Maria (1875-1938)
- Iuliu Maniu (1873-1953)
- Iancu Flondor (1865-1924)
- Ion I. C. Brătianu (1864-1927), etc.

Dar programul emisiunilor de timbre ce urmează să fie editate în anul 2018 cuprinde nu mai puțin

de 29 de tematici, care onorează acest an al centenarului Marii Uniri.

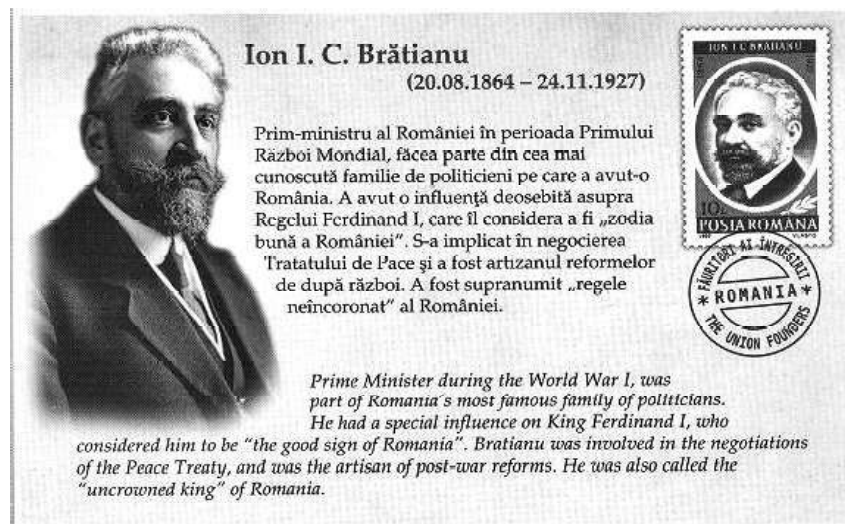
Semnalez câteva emisiuni filatelice care vor fi emise în anul 2018:

- Mircea cel Bătrân, 600 de ani de la moarte
- Făuritorii ai Marii Uniri (I și II)
- 100 de ani de la Unirea Basarabiei cu România
- Ziua internațională a iei
- 80 de ani de la trecerea la cele veșnice a Reginei Maria

- Centenarul Marii Uniri etc.

Cu siguranță că filатели vor putea achiziționa și plicuri și cărți poștale ilustrate cu timbre imprimate dar și plicurile „Prima zi”.

Pentru cei interesați, mai multe informații pot fi găsite pe: WWW.romfilatelia.ro/store

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

DTP: Ina Diana PANAMARCIUC

Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Tematici:

Iunie 2018 - Dunăre și literatură

Iulie 2018 - Aforismul

August 2018 - Traduttore, traditore

Din sumar:

Emoția estetică - factor de homeostazie, Nicolae Bacalbașa - p. 4, Credințe și superstiții despre vreme, Cati Motea - p. 6, Obiceiuri de primăvară în zona Galațiului - p. 8, Proorul Sfântului Gheorghe - p. 9, Ocupații și tradiții în luna lui Prier - p. 10, Obiceiuri legate de florar și sfintele Paști, ... - p. 12, Obiceiuri de vară în luna lui Cireșar, ... - p. 14, Sărbători, datini și obiceiuri în luna lui Cuptor, ... - p. 17, Sărbători, datini și obiceiuri în luna lui Gustar, ... - p. 18, Credințe, obiceiuri și tradiții în Răpciune, ... - p. 20, Credințe, obiceiuri și tradiții în Brumărel, ... - p. 22, Tradiții și obiceiuri de toamnă în luna lui Brumar - p. 24, Tradiții și obiceiuri în luna lui Undrea, ... - p. 26, Credințe populare culese din Buciumeni - p. 28, Plante de leac și de alean, Laura Panaitescu - p. 30, Sărbătorile și calendarul popular, Laura Panaitescu - p. 32, Gazetele și cultura, Cesar Petrescu - p. 34, Despre cărți și despre autori, Elena Parapiru - p. 36, Testis, sezonul 2: Iudex, Violeta Ionescu - p. 37, Cecilia, Dumitru Anghel - p. 39, Un poet la răspântie de drumuri, Prof. Marinela Sany - p. 41, Răni lirice adâncind misterul, Octavian Mihalcea - p. 44, Dicționar artiști plastici gălățeni 131, Corneliu Stoica - p. 45, Morphochroma, Corneliu Stoica - p. 47, Totul sau nimic, Jupănu' - p. 50, Filatelie 2018, Radu Moțoc - p. 51

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

apler

Tudor Pamfile

folclorist

„Credința, cultul și religiunea, ne mai vorbesc despre o mare lume de sfinți, bisericești și nebisericești, care ne este cunoscută, cum și despre un mare număr de lucruri și împrejurări, toate, rămășițe de culturi vechi, zoolatrie, fitolatrie, litolatrie, hidrolatrie, pirolatrie, antropolatrie, astrolatrie sau altele. (...)

În esență, credința, ca orice necesitate fiziologică, este aceeași pentru toate popoarele ce trăiesc în aceleași împrejurări.”

Port.

*Le port de
Galatz. Vue
au large
Mun. de
Biser. de
S. Spiridon*

Cour de Roi.

*J. C. de
Préfect. de
District de
Cernăuți
Galatz
Bucuresti*

Souvenir de Galatz.

De la lais de maitre aux téniers

Souvenir de Galatz.

Galatz.

St. Spiridon, Galatz

Primul sigiliu al târgului Galați
secolul XV

TRADIȚII ÎN JUDEȚUL GALAȚI

Galatz, cod 800006, str. Domnăscă, nr. 61
Tel./Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
Email: office@cedj.ro; revistadunareadejos@cedj.ro
www.cedj.ro